

DIAGNOZA PROBLEMÓW UZALEŻNIEŃ W GMINIE DOBRONŃ

2022

Spis treści

I. Cel i metodyka badań	3
II. Badanie dorosłych mieszkańców	4
II. 1. Grupa badana	4
II. 2. Najważniejsze problemy lokalne	4
II. 3. Używanie alkoholu, papierosów i narkotyków, przemoc domowa	6
II. 4. Uzależnienia behawioralne	15
III. Badanie sprzedawców napojów alkoholowych	22
III. 1. Grupa badana	22
III. 2. Wyniki badań ankietowych	23
IV. Badanie uczniów	29
IV. 1. Grupa badana	29
IV. 2. Relacje z otoczeniem	29
IV. 3. Używanie alkoholu, papierosów i narkotyków	30
IV. 3. Używanie internetu i uzależnienia behawioralne	43
V. Podsumowanie i rekomendacje działań	50
Spis wykresów	53

I. CEL I METODYKA BADAŃ

Niniejszy Raport ma za cel zbiorcze przedstawienie wyników badań ankietowych, które przeprowadzono w pierwszym kwartale 2022 roku. Raport obejmuje badania podstawowych problemów społecznych łączących się ze zjawiskiem różnego rodzaju uzależnień, a także postawami społecznymi wobec tych zjawisk.

Dane dotyczące lokalnych zagrożeń społecznych uzyskane zostały w drodze anonimowych badań ankietowych przeprowadzonych w Gminie Dobroń wśród trzech grup reprezentujących trzy lokalne środowiska:

- dorośli mieszkańcy;
- dzieci i młodzież szkolna;
- sprzedawcy i właściciele punktów sprzedaży alkoholu.

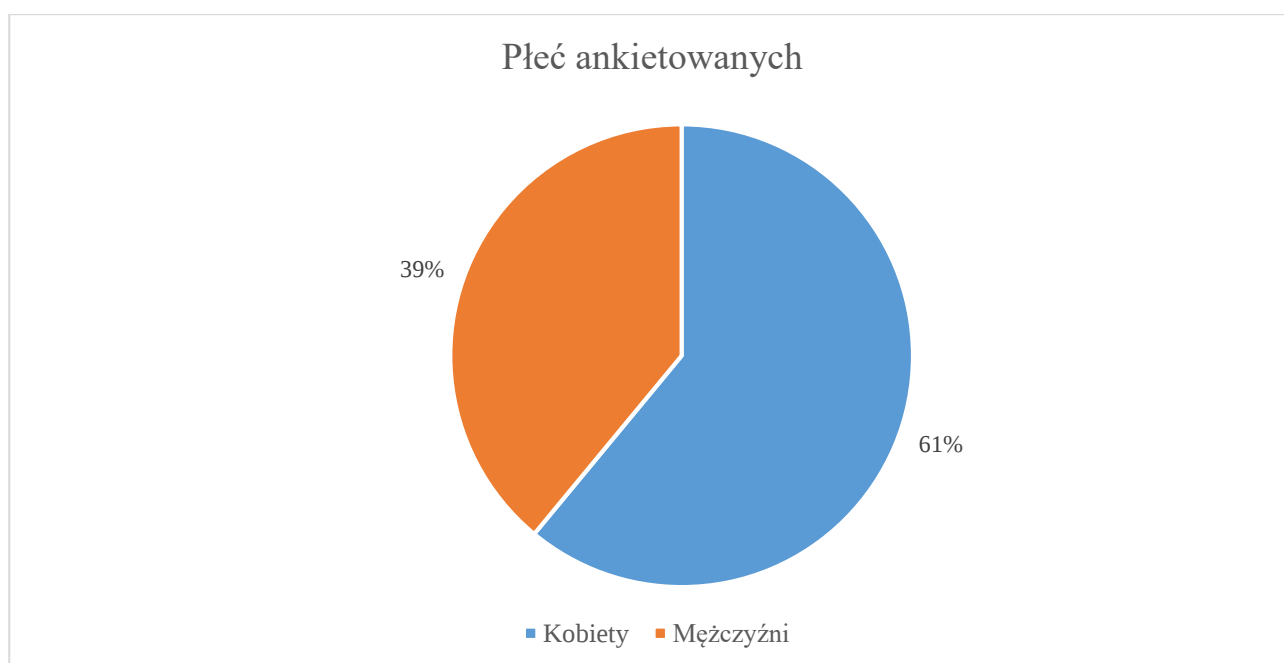
Badania miały charakter ankiety online przeprowadzonej przy użyciu internetowego narzędzia CORIGO. Jest to program pozytywnie zaopiniowany przez Ośrodek Rozwoju Edukacji. Respondenci byli informowani o anonimowym charakterze ankiety oraz możliwości rezygnacji z badania w dowolnym momencie.

II. BADANIE DOROSŁYCH MIESZKAŃCÓW

II. 1. GRUPA BADANA

W badaniach ankietowych wzięło udział 82 pełnoletnich mieszkańców gminy Dobroń. Wśród respondentów przeważały kobiety (61%). Średni wiek ankietowanych wyniósł 42 lata.

Wykres 1. Płeć ankietowanych

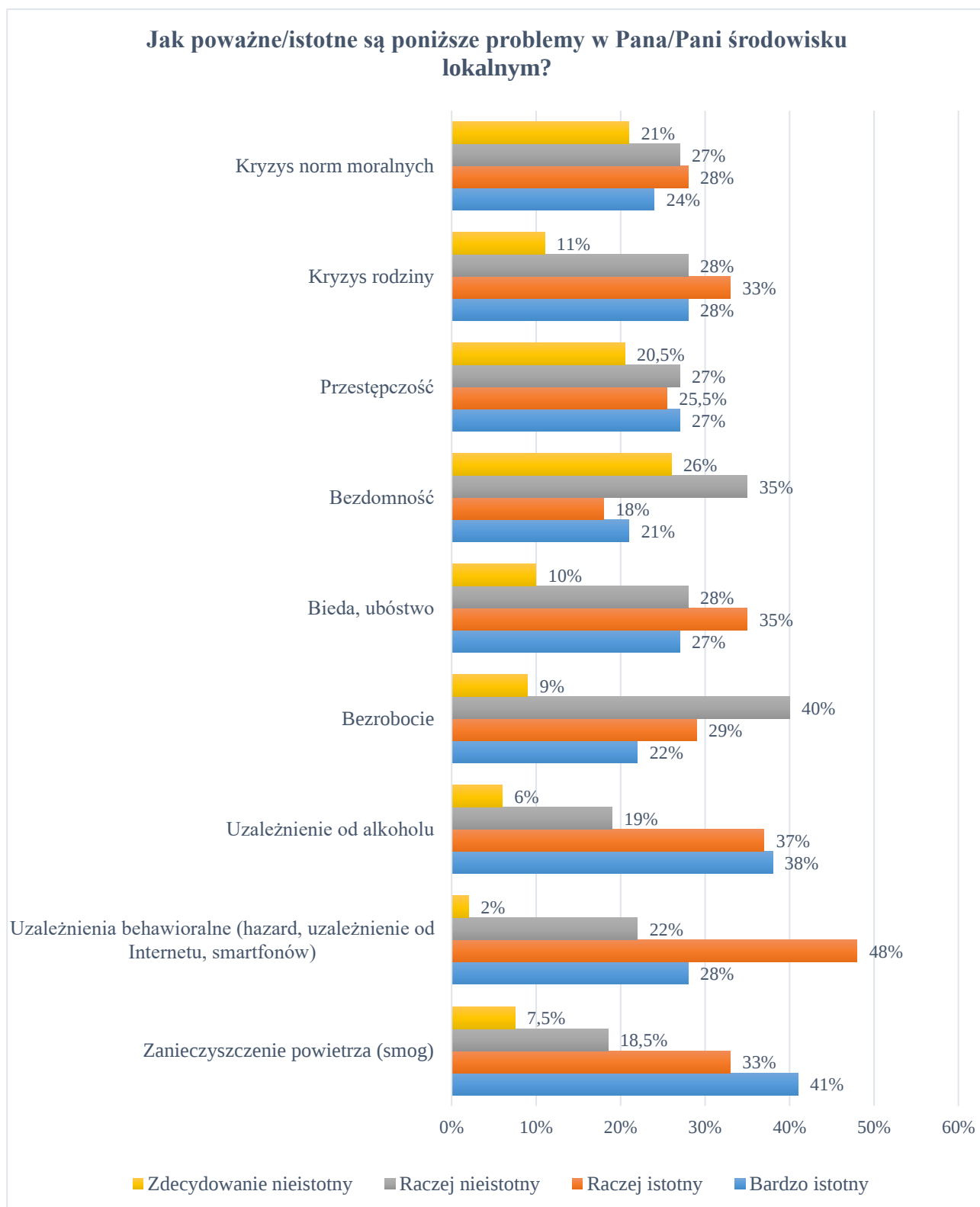
II. 2. NAJWAŻNIEJSZE PROBLEMY LOKALNE

Na początek poproszono respondentów o ocenę, które z wymienionych zjawisk uważają za najbardziej i najmniej istotne w ich otoczeniu.

Największy odsetek wskazań uzyskały uzależnienia behawioralne – łącznie 76% badanych. W tym 48% uznało, że jest to problem raczej istotny, a 28%, że bardzo istotny. Niewiele mniej, bo 75% badanych dostrzega istotność problemu uzależnienia od alkoholu w ich środowisku zamieszkania. Na trzecim miejscu znalazł się smog – w sumie dla 74% badanych zanieczyszczenie powietrza stanowi raczej lub wręcz bardzo istotny problem.

Natomiast za problemy o najmniejszej skali w środowisku lokalnym mieszkańcy gminy Dobroń uznali bezdomność (łącznie 61%) i bezrobocie (49%).

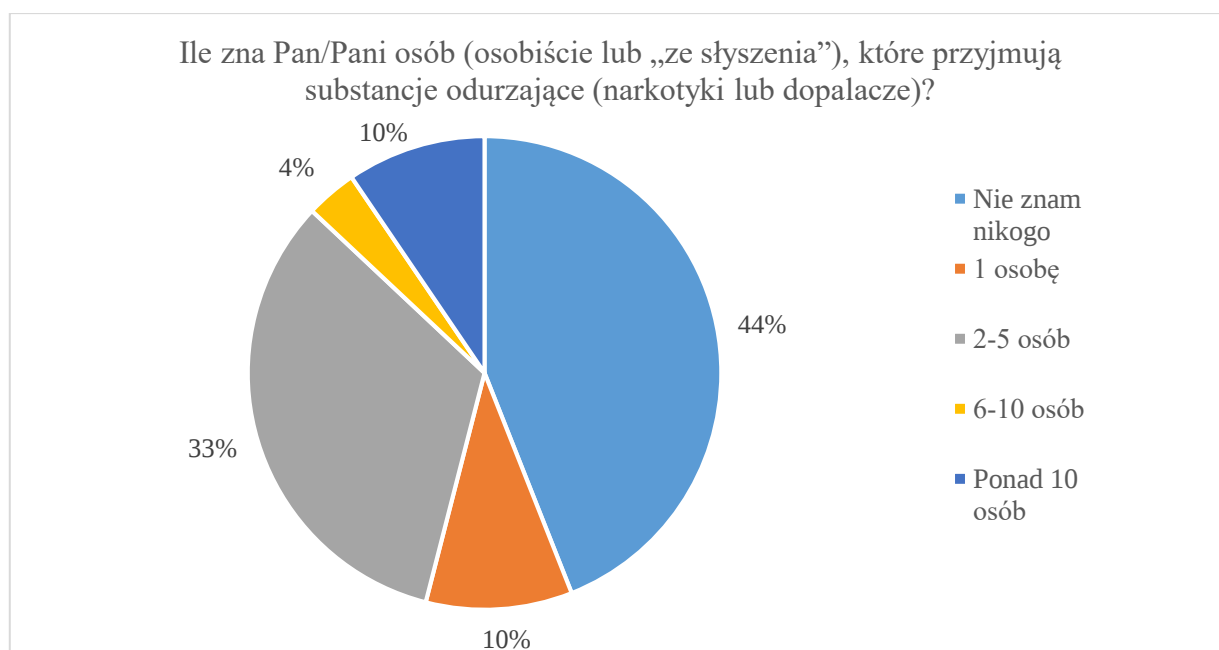
Wykres 2. Istotne problemy w środowisku lokalnym

II. 3. UŻYWANIE ALKOHOLU, PAPIEROSÓW I NARKOTYKÓW, PRZEMOC DOMOWA

Najwięcej respondentów (44%) deklaruje, że nie zna żadnej osoby – ani osobiście, ani ze słyszenia – które zażywają substancje odurzające. Oznacza to jednak, że pozostałe 56%, czyli ponad połowa mieszkańców, zna przynajmniej jedną osobę, która przyjmuje różnego rodzaju narkotyki lub dopalacze. Nie sposób jednak pominąć faktu, że 33% uważa, że zna od 2 do 5 takich osób, a po 10% - 1 osobę i ponad 10 osób. **13% badanych podaje, że ma wiedzę o miejscach, w których można nabyć narkotyki lub dopalacze.**

Wykres 3. Znajomość osób, które stosują substancje odurzające

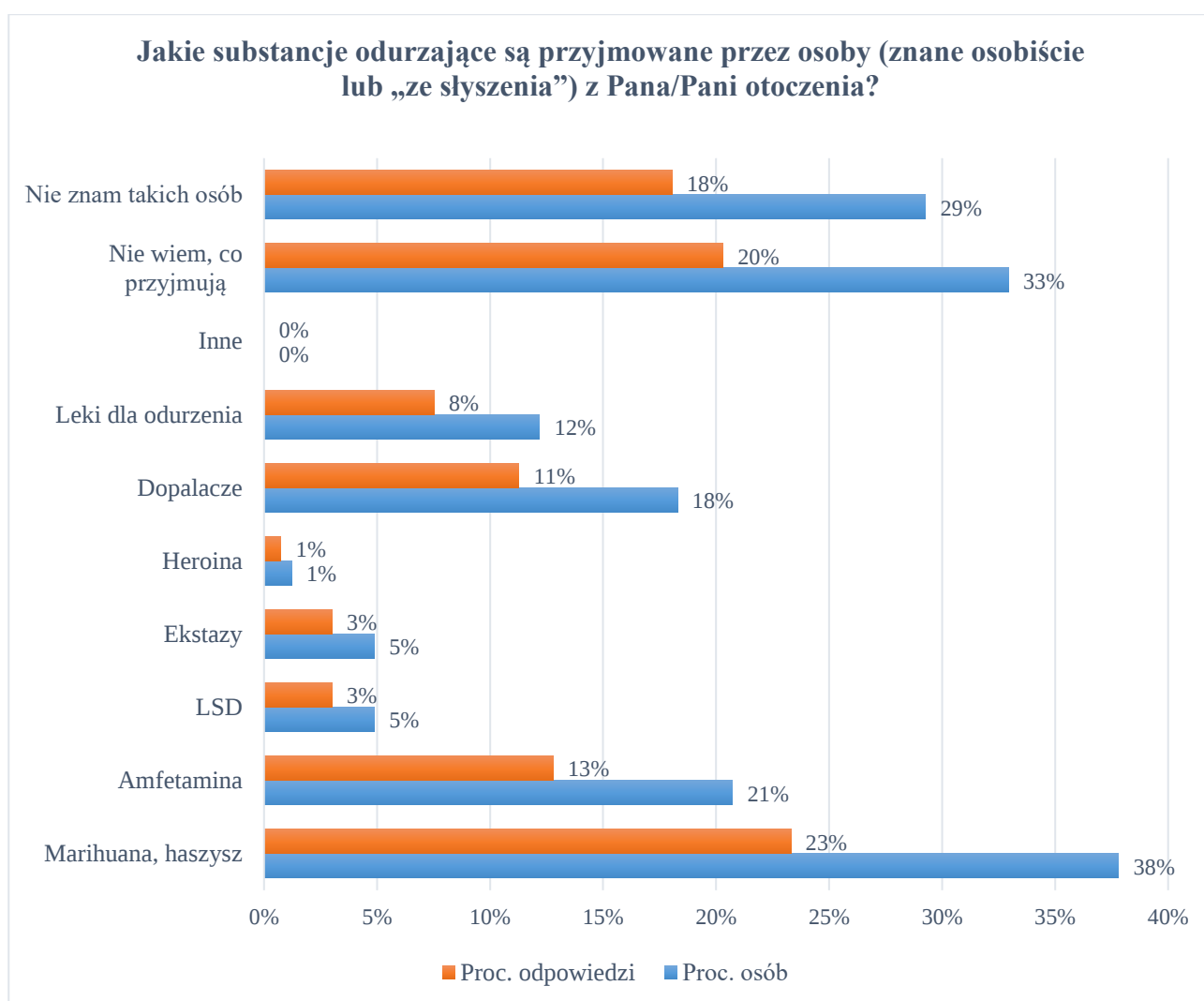
Wykres 4. Wiedza o tym, gdzie można kupić substancje odurzające

W następnym pytaniu wielokrotnego wyboru wymieniono różne rodzaje substancji odurzających. W tym pytaniu dużo mniej, niż poprzednio, bo już 29% (a nie 44%) respondentów stwierdziło, że nie zna osób, które się odurzają.

Najwięcej spośród badanych deklaruje, że nie wie, jakie substancje przyjmują takie osoby. Spośród podanych rodzajów narkotyków zdecydowanie najwięcej osób wskazało na haszysz i marihuanę (38% badanych), a najmniej na heroinę (1%). Niemniej, należy zauważyć, że wszystkie z wyszczególnionych w pytaniu rodzajów substancji odurzających uzyskało wskazanie.

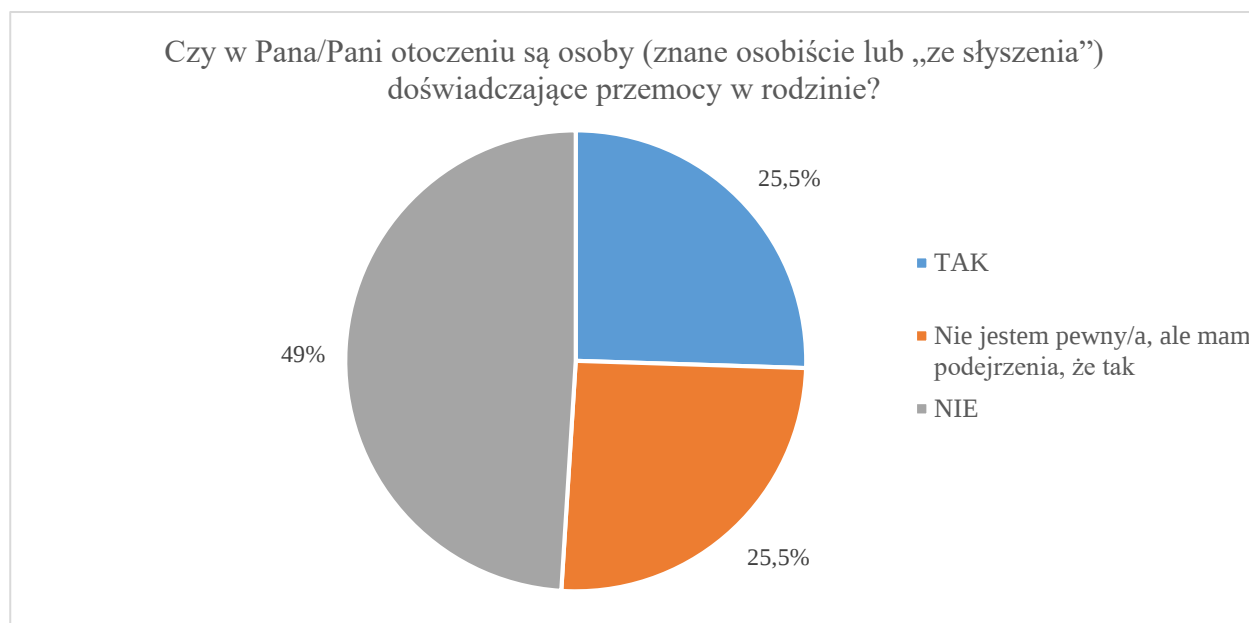
Wykres 5. Substancje odurzające przyjmowane przez osoby znane osobiście lub „ze słyszenia” w środowisku mieszkańców

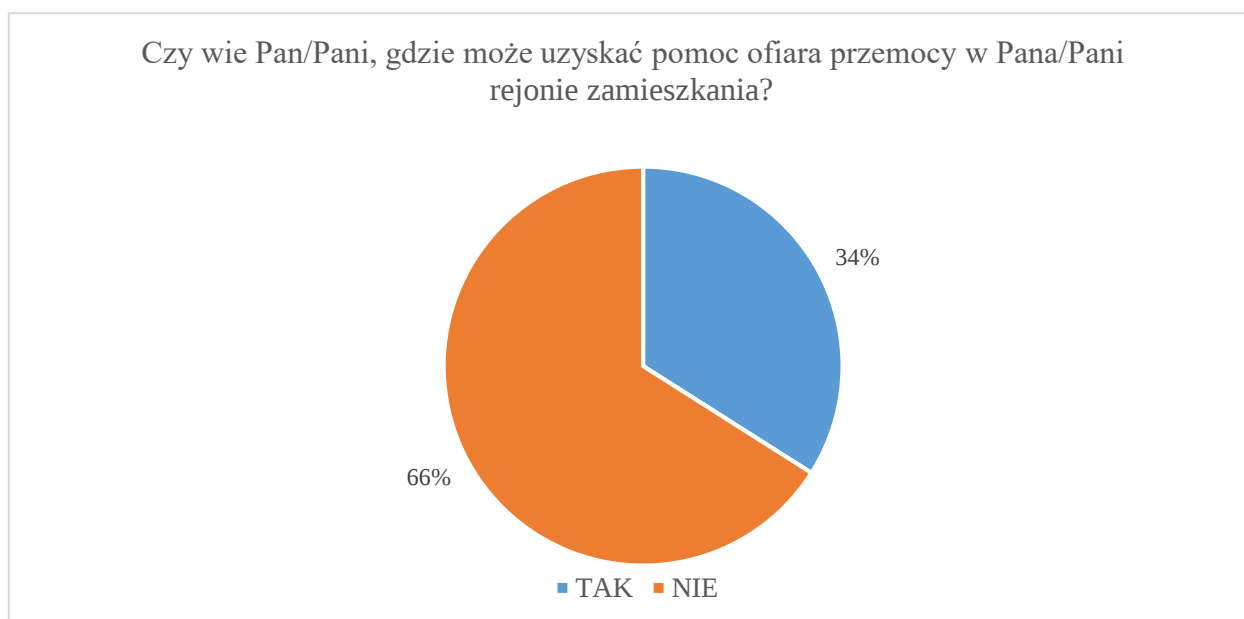
49% badanych twierdzi, że nie zna osób doświadczających przemocy w rodzinie. Natomiast 25,5% uważa, że zna takie osoby, a drugie tyle nie jest pewna, choć ma podejrzenia, że w danym przypadku dochodzi do przemocy w rodzinie.

Oznacza to zatem, że większość, bo łącznie 51% mieszkańców gminy, zna osobiście lub pośrednio osoby uwiękane w przemoc domową. Tak duży procent respondentów, którzy nie są pewni, czy w ich otoczeniu mają miejsce akty przemocy (25,5%) uzasadnia prowadzenie w gminie działań informacyjnych i profilaktycznych w zakresie umiejętności identyfikowania i reagowania na przemoc w rodzinie. **Tym bardziej, że zgodnie z odpowiedziami uzyskanymi już w następnym pytaniu - aż 66% badanych nie wie, gdzie może zgłosić się po wsparcie ofiara przemocy domowej.**

Wykres 6. Wiedza o osobach doświadczających przemocy w rodzinie

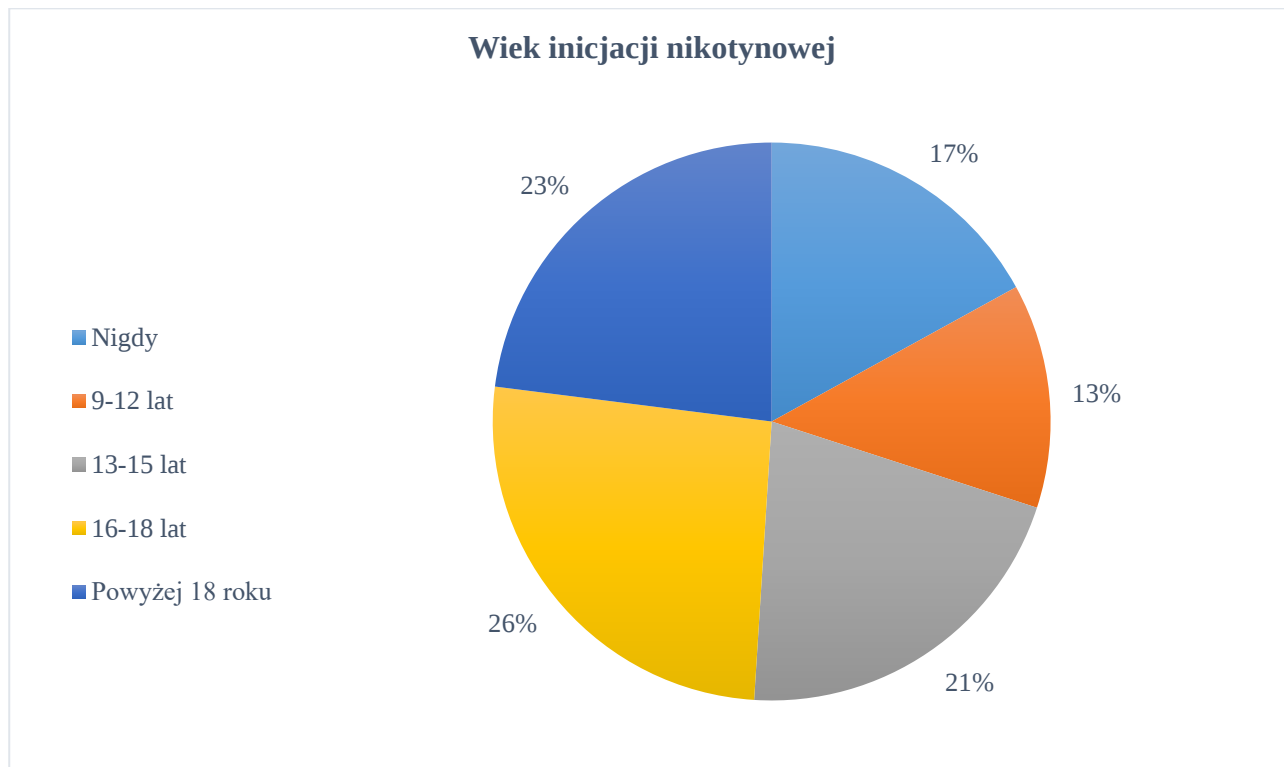

Wykres 7. Wiedza o miejscach, gdzie ofiara przemocy w rodzinie może uzyskać pomoc

Jedynie 17% badanych przyznało, że nigdy nie praktykowało palenia papierosów. Najwięcej, bo 26%, twierdzi, że po raz pierwszy spróbowali papierosa w wieku dojrzewania czyli pomiędzy 16 a 18 rokiem życia.

Wykres 8. Wiek inicjacji nikotynowej wśród dorosłych mieszkańców

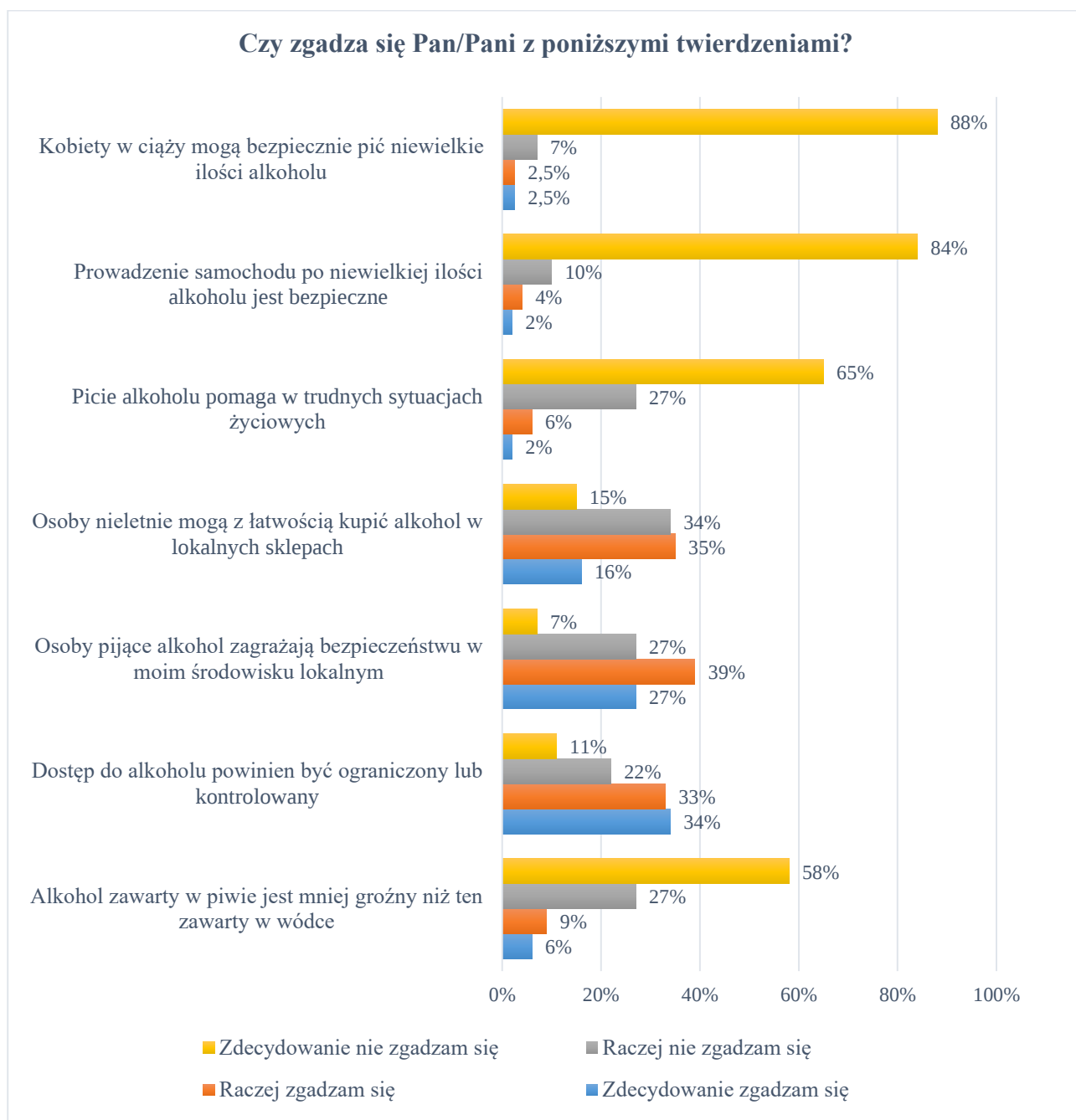
Celem następnego pytania było wysondowanie postaw i przekonań dorosłych mieszkańców gminy Dobroń wobec spożywania alkoholu i różnych zjawisk z tym związanych.

Niemal jednogłośnie badani stwierdzili, że kobiety nie powinny spożywać alkoholu w czasie ciąży (95%), a prowadzenie samochodu nawet po niewielkiej ilości alkoholu nie jest bezpieczne (94%). Zdaniem łącznie 92% respondentów spożywanie alkoholu wcale nie pomaga w trudnych sytuacjach życiowych.

Bardzo wyrównane odpowiedzi uzyskano w przypadku pytania o łatwość zakupu alkoholu przez nieletnich w lokalnych sklepach. Zdaniem 49% badanych nieletni nie mogą z łatwością nabyć alkoholu, w tym 34% raczej się nie zgadza z takim twierdzeniem. Natomiast 51% badanych uważa, że nieletni raczej lub bez większych problemów mogą nabyć alkohol w lokalnych sklepach. W opinii 39% badanych osoby spożywające alkohol raczej stanowią zagrożenie w środowisku lokalnym, a 27% zdecydowanie popiera takie twierdzenie, co daje łącznie aż 66%.

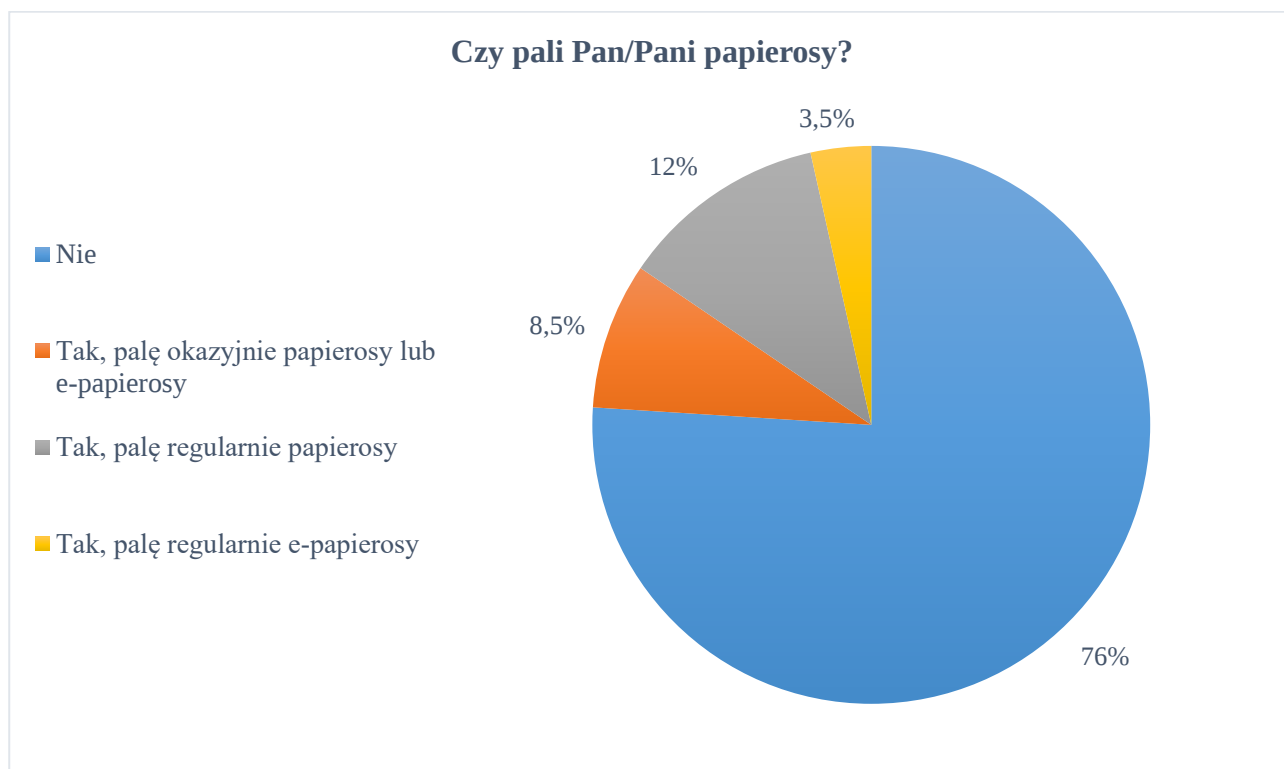
Zdaniem łącznie 67% badanych dostęp do alkoholu powinien być ograniczony lub kontrolowany. 58% zdecydowanie odrzuca pogląd, że alkohol zawarty w piwie jest mniej groźny niż ten zawarty w wódce, a 27% raczej się z nim nie zgadza. Pozostałe 15% jest odmiennego zdania.

Wykres 9. Przekonania dotyczące spożywania alkoholu

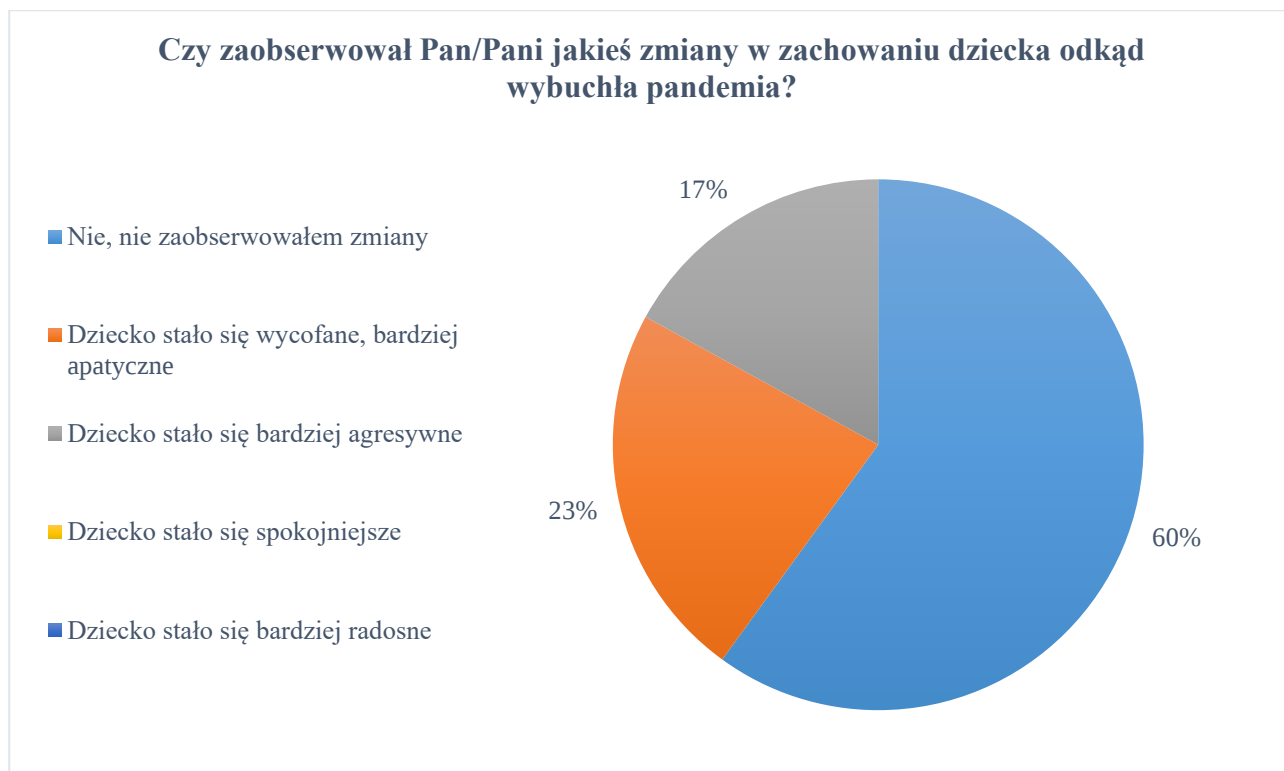
Palenie papierosów nie jest zjawiskiem powszechnym wśród badanych mieszkańców gminy. Łącznie 24% ankietowanych przyznaje, że obecnie pali papierosy tradycyjne, w tym 12%, że pali regularnie.

Wykres 10. Palenie papierosów wśród dorosłych mieszkańców

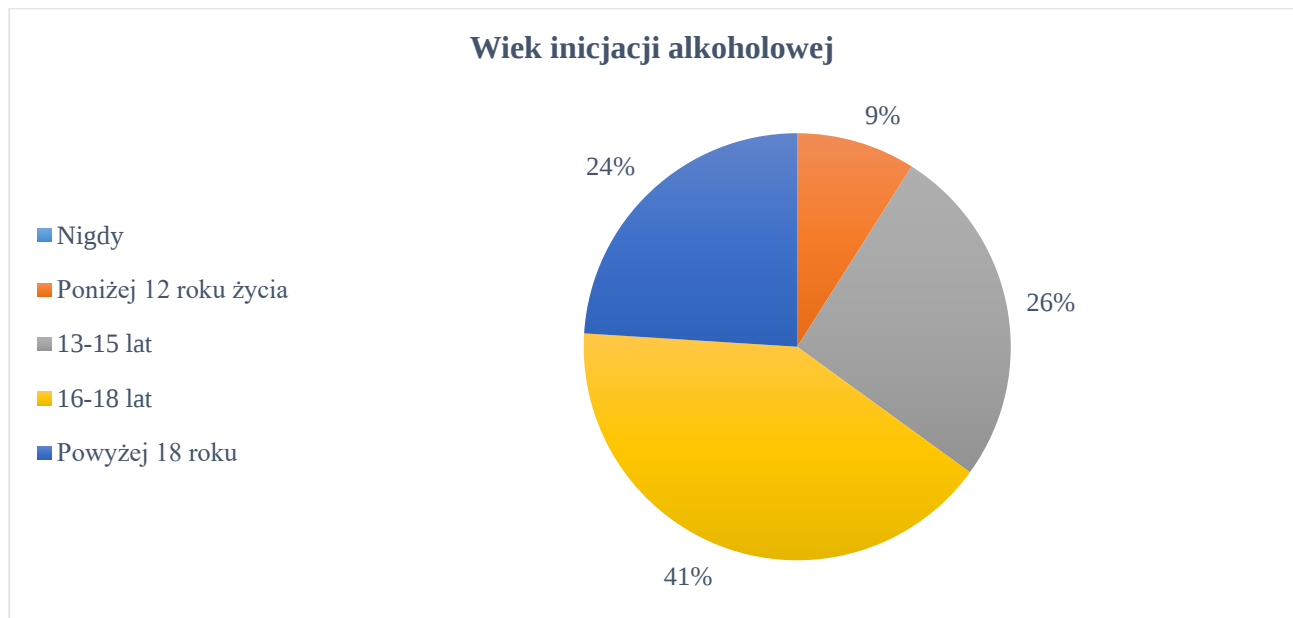
Większość (60%) badanych nie zauważyło żadnej zmiany w zachowaniu dzieci, od kiedy ogłoszono stan epidemii koronawirusa.

Wykres 11. Zmiany w zachowaniu dziecka w okresie epidemii

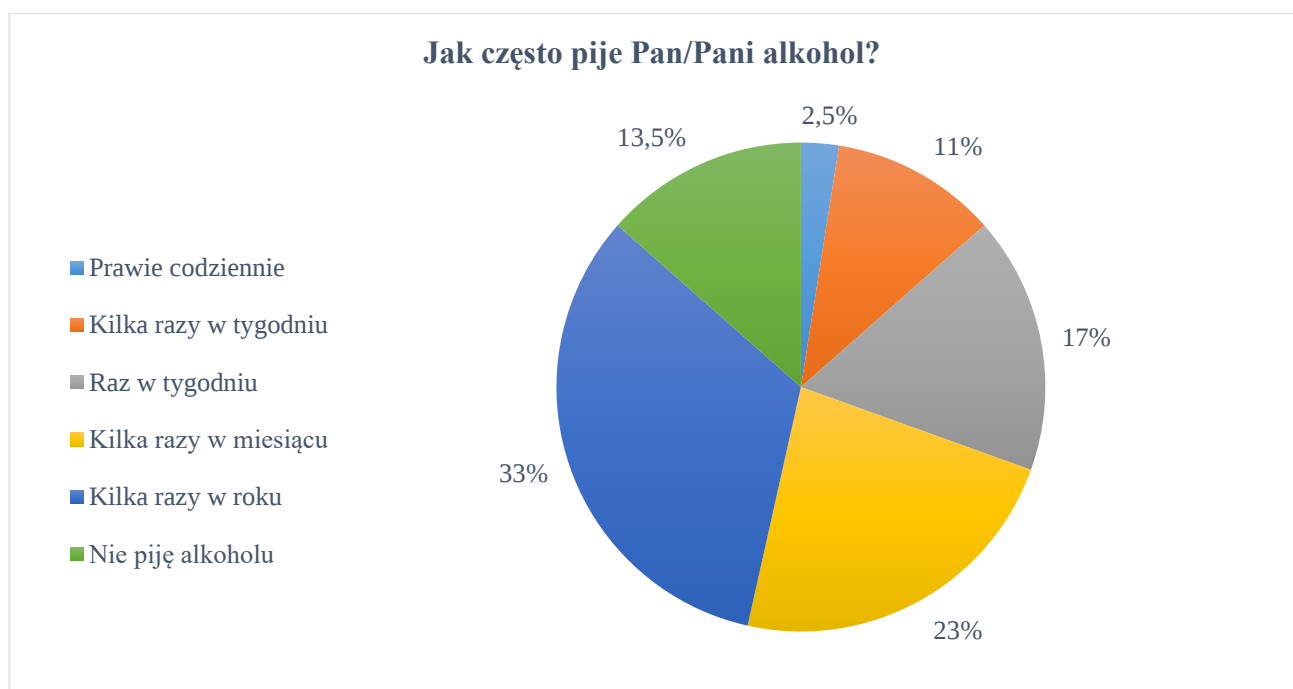
Dorośli mieszkańcy gminy najczęściej deklarują, że po raz pierwszy spróbowali alkoholu w wieku dojrzewania (16-18 lat) – 41%. Niestety nie brakuje respondentów, którzy swoją inicjację alkoholową przeszli jeszcze wcześniej, bo w wieku 13-15 lat (26%), czy nawet poniżej 12 lat (9%).

Wykres 12. Wiek inicjacji alkoholowej wśród dorosłych mieszkańców

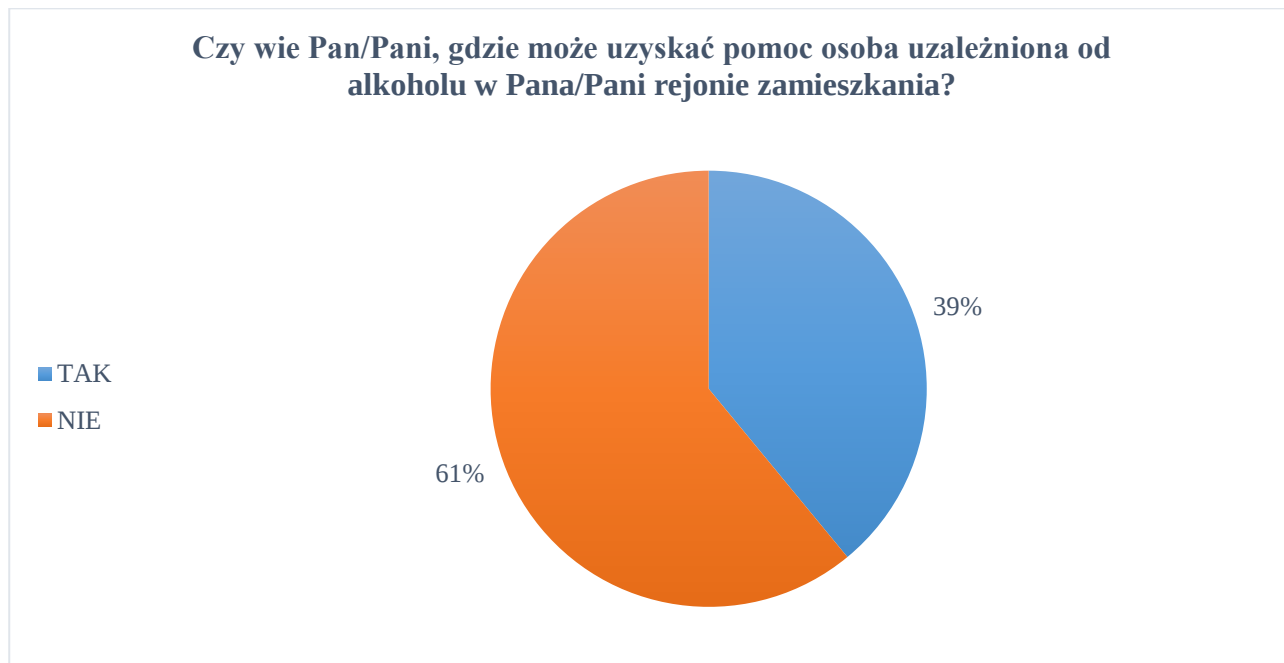
Najwięcej respondentów podaje, że spożywa alkohol kilka razy do roku (33%) lub kilka razy w miesiącu (23%). Nie brakuje takich, którzy spożywają kilkakrotnie w ciągu tygodnia (11%) lub nawet niemal codziennie (2,5%). Abstynencję zadeklarowało 13,5% badanych mieszkańców.

Wykres 13. Częstotliwość spożywania alkoholu wśród dorosłych mieszkańców

61% badanych mieszkańców nie wie, w jakim miejscu może uzyskać pomoc osoba uzależniona od alkoholu.

Wykres 14. Znajomość miejsc pomocy dla osób uzależnionych od alkoholu

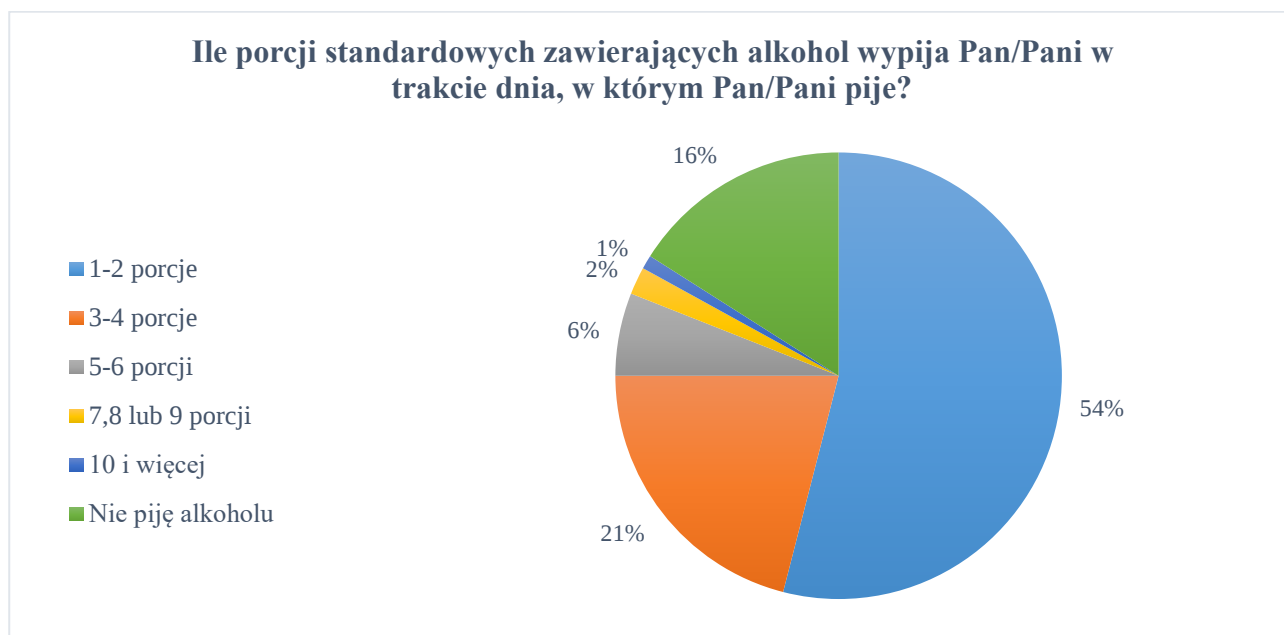

Oprócz częstotliwości spożywania alkoholu ważne są także jego ilości. Porcja standardowa alkoholu (tzn. 10g czystego, 100% alkoholu) zawarta jest w ok. 250 ml piwa o mocy 5% (pół butelki), w ok. 100 ml wina o mocy 12% (jeden kieliszek wina) oraz w ok. 30 ml wódki o mocy 40% (mały kieliszek wódki).

Mieszkańcy w odpowiedzi najczęściej deklarowali, że spożywają jednorazowo od 1 do 2 porcji alkoholu (54%).

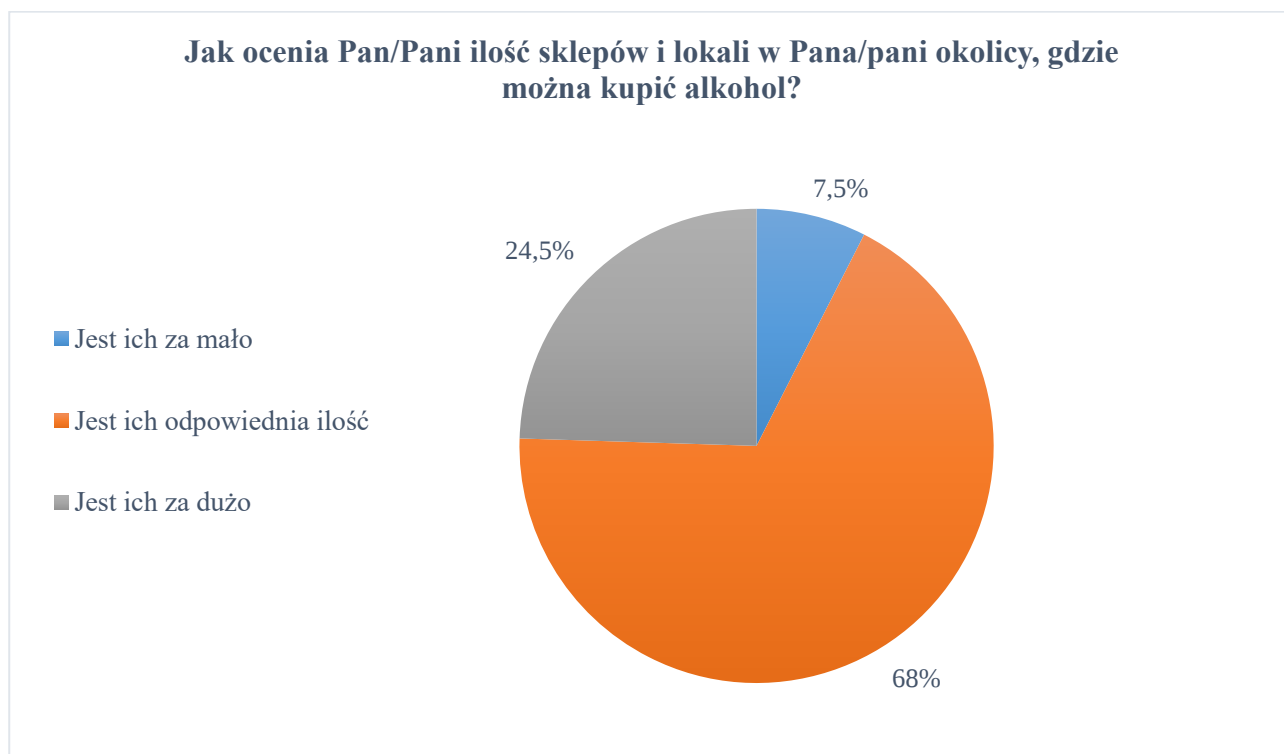
W związku z powyższym, należy uznać, że mieszkańcy Gminy Dobroń odzwierciedlają postawy wobec picia alkoholu o niskim poziomie ryzyka. Mieszkańcy Gminy piją okazjnie, a jednorazowo spożywają małe ilości alkoholu.

Wykres 15. Standardowe porcje z alkoholem wypijane w trakcie typowego dnia picia

W opinii 68% mieszkańców w okolicy ich miejsca zamieszkania jest wystarczającą liczbą lokali i sklepów, w których można kupić alkohol. Natomiast 24,5% uważa, że jest ich za dużo, a pozostałe 7,5%, że za mało.

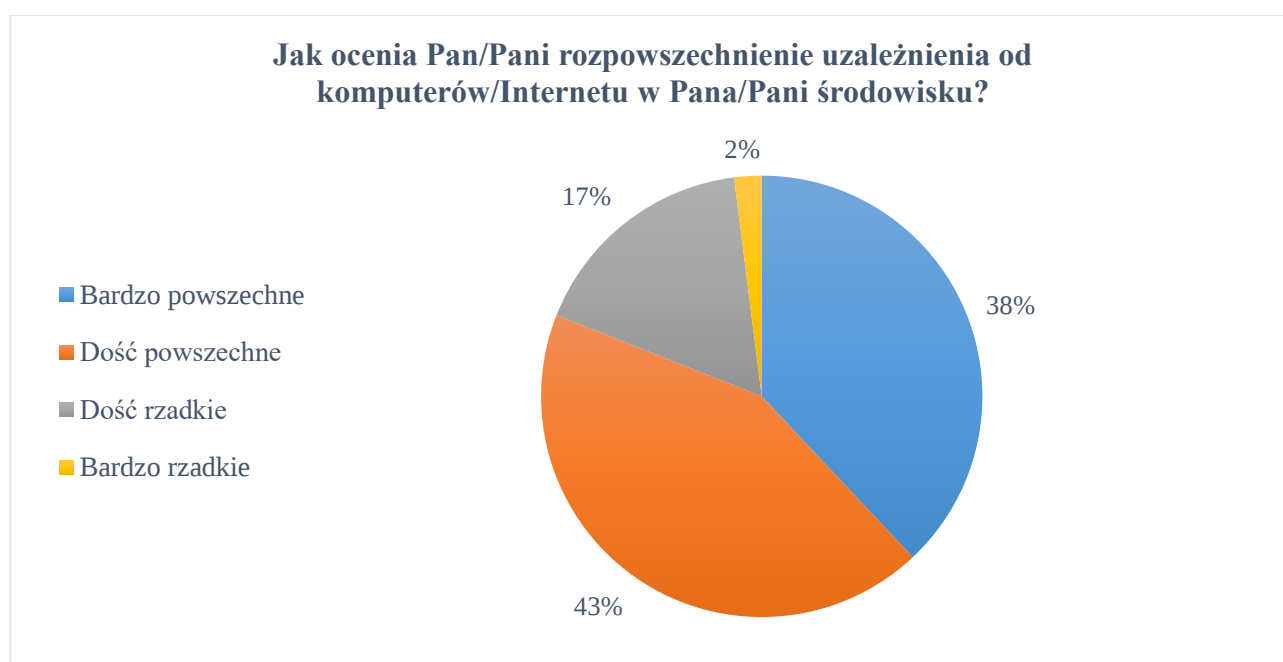
Wykres 16. Ocena ilości sklepów i lokali z alkoholem

II. 4. UZALEŻNIENIA BEHAWIORALNE

Następne 7 pytań dotyczy problematyki uzależnień behawioralnych (od zachowań). Zdaniem aż 43% dorosłych mieszkańców uzależnienie od używania komputerów i Internetu jest w ich środowisku dość powszechne, a dla 38% - wręcz bardzo powszechne. Zatem, sumując, aż dla 81% respondentów zjawisko uzależnienia od nowoczesnej technologii stanowi duży problem. Jedynie 2% uważa, że jest to zjawisko bardzo rzadkie.

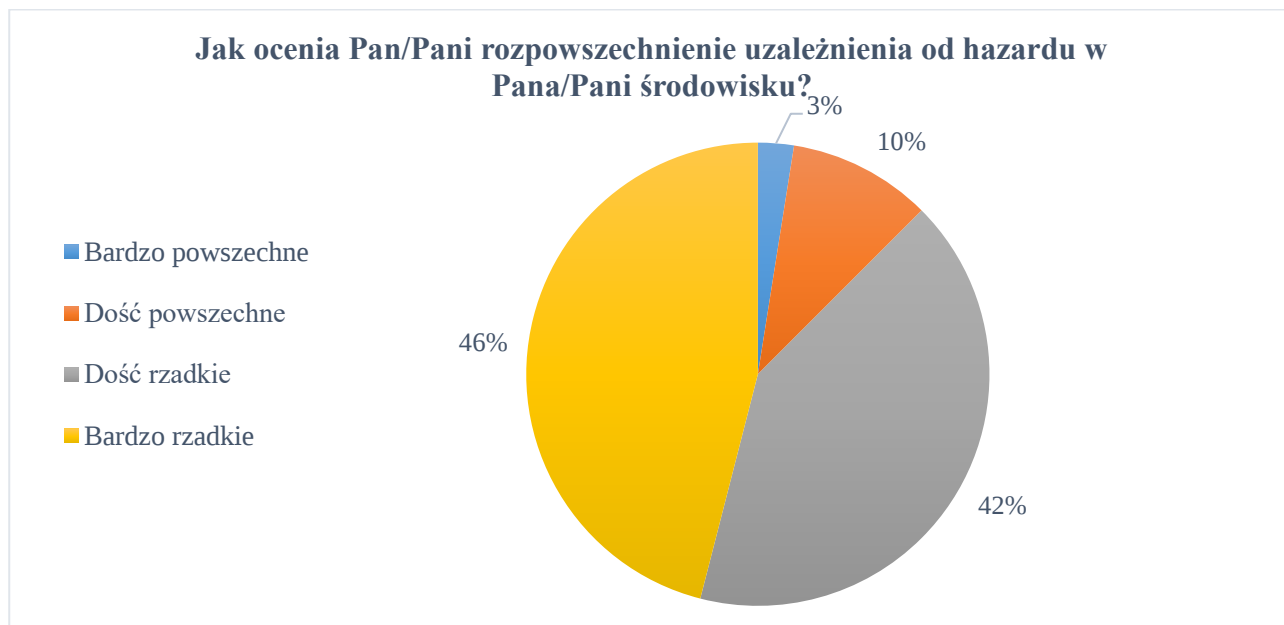
Wykres 17. Opinia o rozpowszechnieniu uzależnienia od komputerów/Internetu w najbliższym otoczeniu

Łącznie dla 88% ankietowanych uzależnienie od hazardu stanowi bardzo rzadki lub dość rzadki problem w środowisku lokalnym.

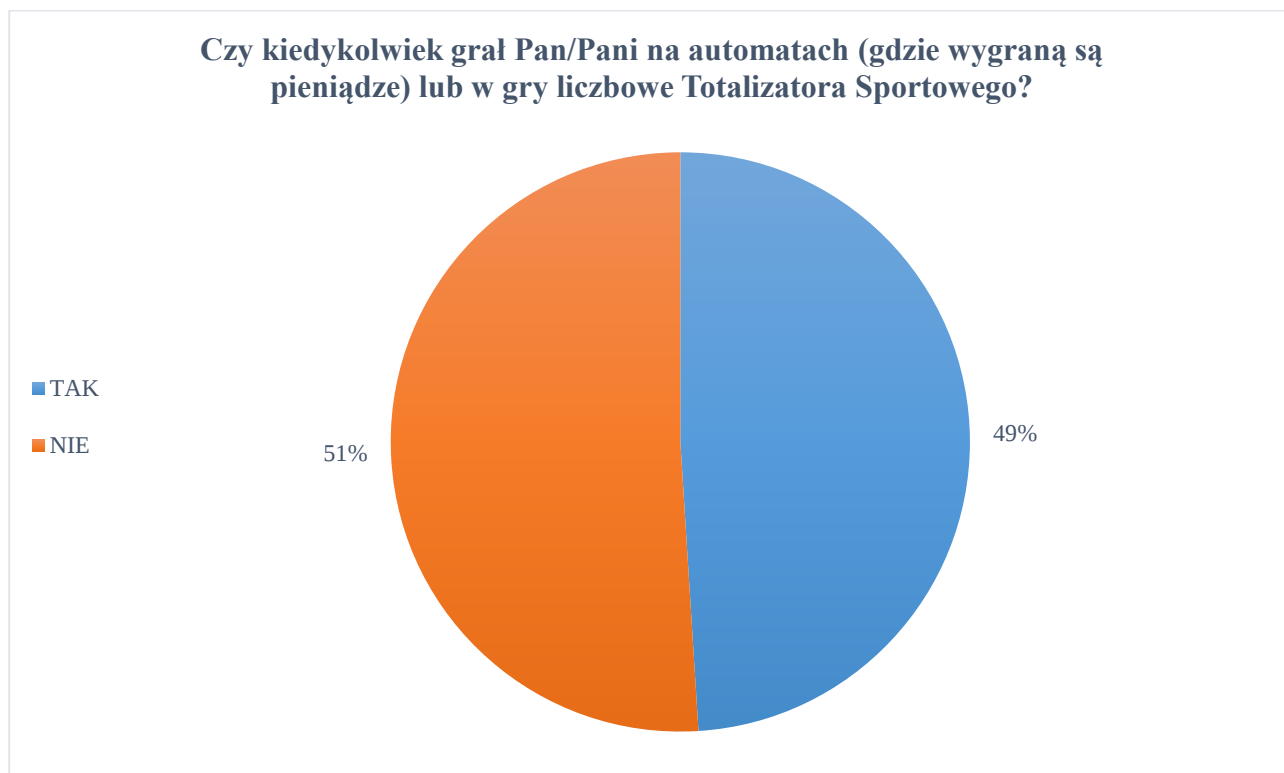
Natomiast 13% jest przeciwnego zdania, w tym 10% ocenia uzależnienie od hazardu za dość powszechne, a 3% za bardzo powszechne.

Wykres 18. Opinie o rozpowszechnieniu uzależnienia od hazardu

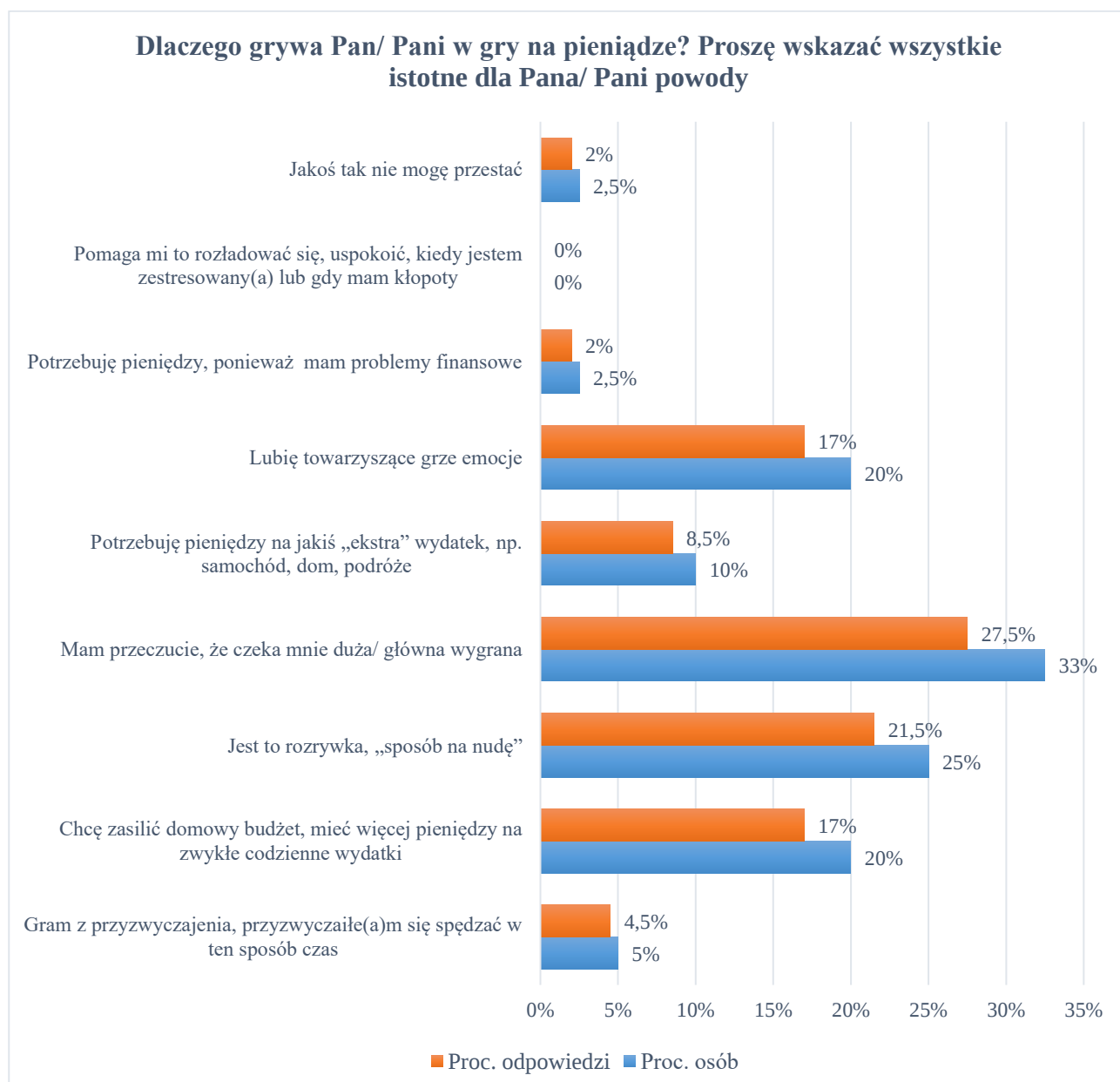
Na pytanie o grę na automatach, gdzie wygraną są pieniądze, uzyskano bardzo wyrównane odpowiedzi. Nieznaczna większość (51%) odpowiedziała pozytywnie – przynajmniej raz w życiu grała w gry na automatach lub w gry liczbowe totalizatora sportowego.

Wykres 19. Granie w gry na automatach przez dorosłych

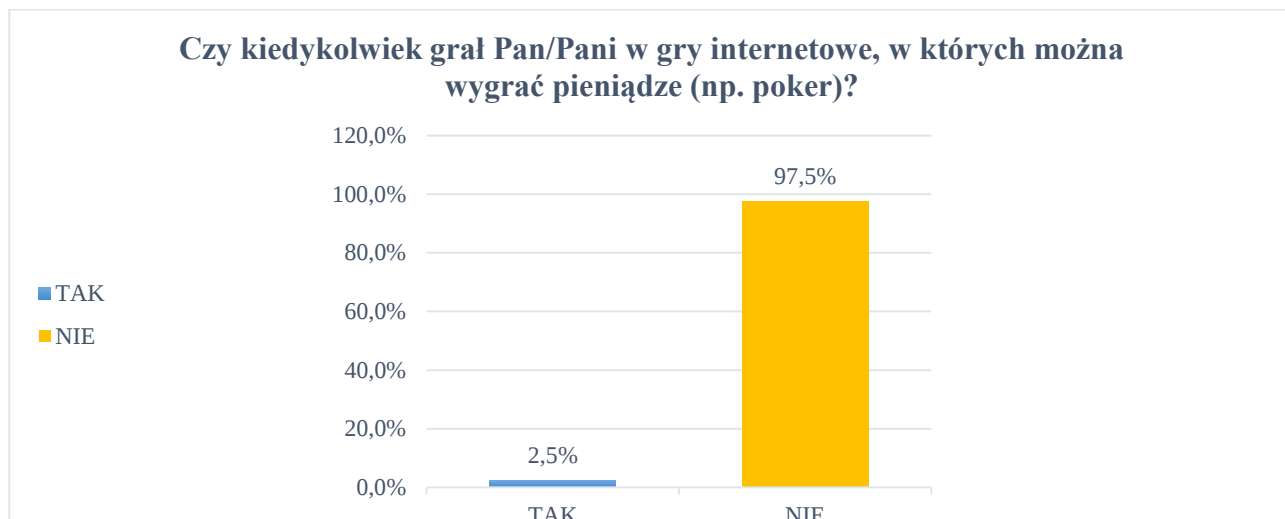
Następne pytanie zakładało możliwość wielokrotnego wyboru. Najwięcej respondentów (33%) uzasadniła swoje zamiłowanie do gier na pieniądze tym, że mają przeczucie dużej wygranej. Dla 25% badanych jest to sposób na nudę, a po 20% osób chce w ten sposób zasilić domowy budżet lub lubi emocje towarzyszące grze. Jedyną opcją odpowiedzi, na którą nie wskazał żaden badany jest granie na pieniądze w celu rozładowania stresu.

Wykres 20. Powody uprawiania hazardu

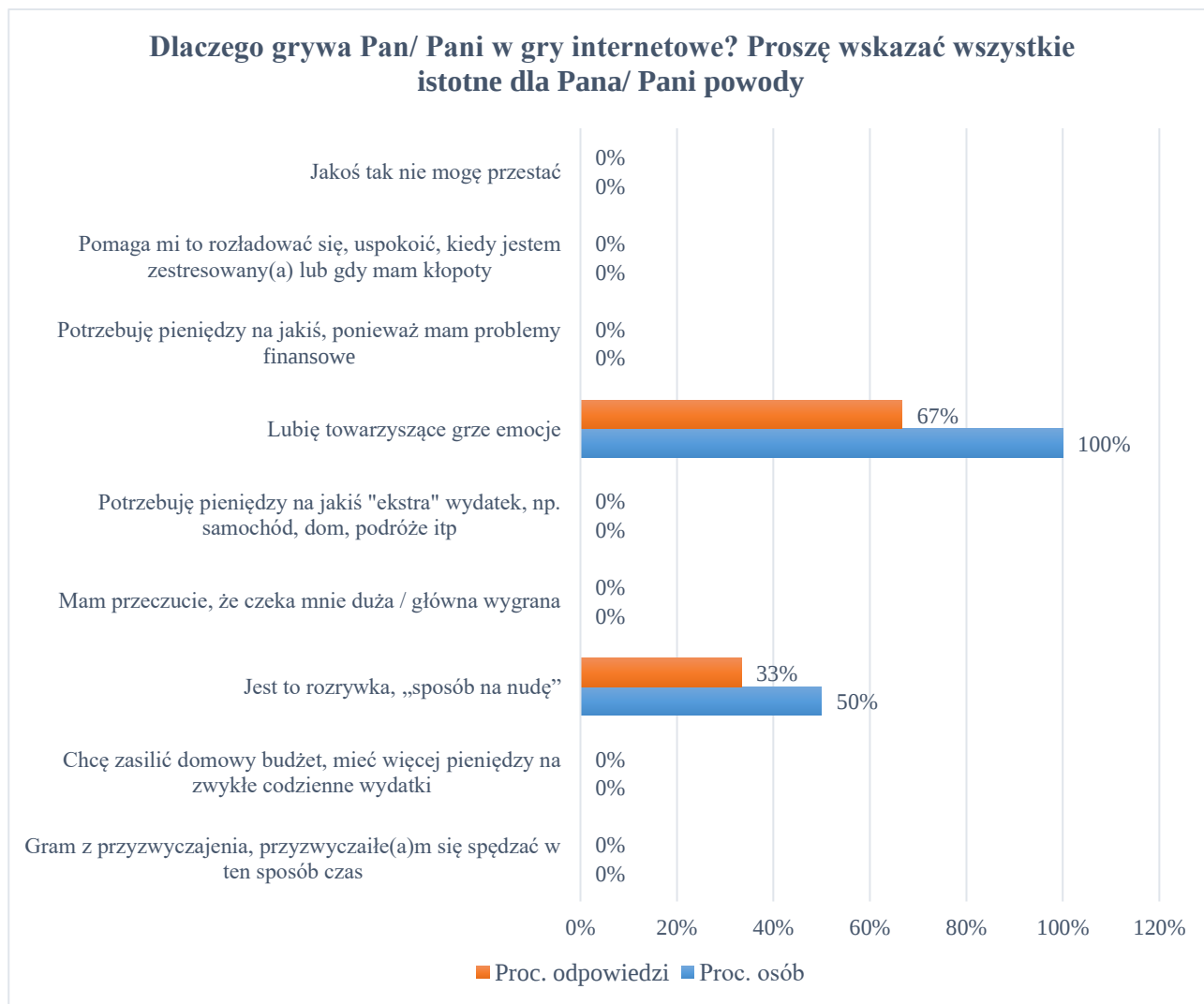
Niemal żaden z badanych mieszkańców nie grał nigdy w gry internetowe na pieniądze (np. poker, wirtualne kasyno) – 97,5% respondentów.

Wykres 21. Granie w gry hazardowe przez Internet

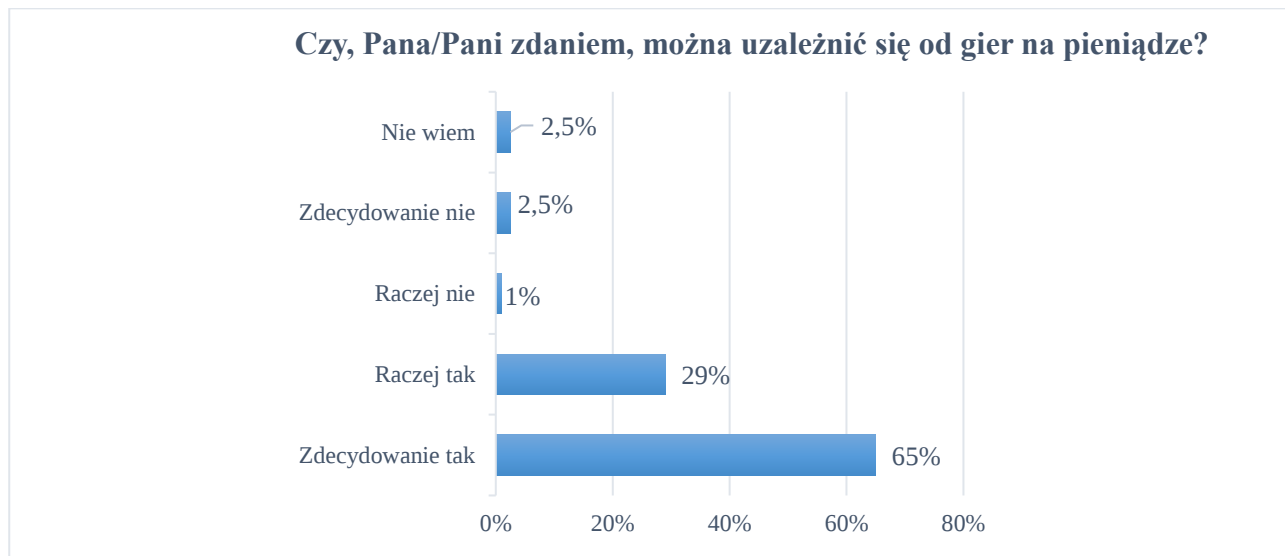
Na pytanie wielokrotnego wyboru o przyczyny grania w gry internetowe, uzyskano tylko dwie odpowiedzi: „Lubię emocje towarzyszące grze” i „Jest to rozrywka. Sposób na nudę”.

Wykres 22. Powody grania w gry hazardowe przez Internet

W ocenie 65% badanych zdecydowanie można uzależnić się od gier na pieniądze, a dla 29% jest to raczej możliwe. Jedynie 3,5% ankietowanych jest zdania, że nie można popaść w uzależnienie od gier hazardowych.

Wykres 23. Ocena możliwości uzależnienia się od gier na pieniądze

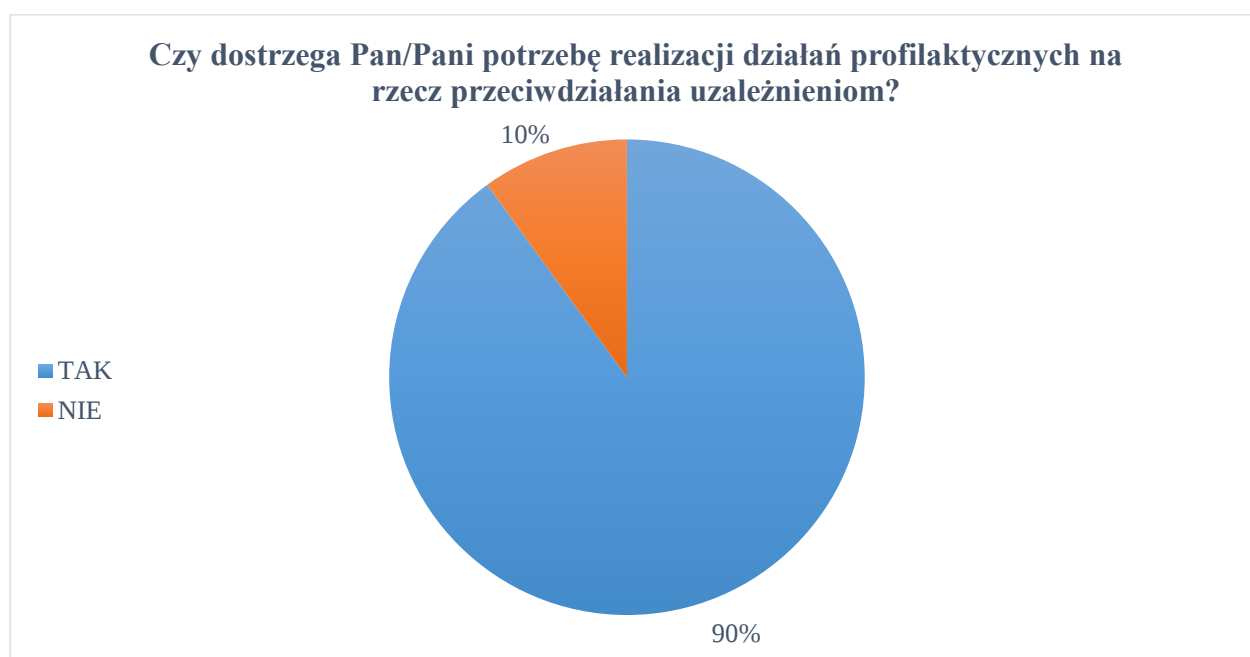
Ocena stopnia zagrożenia dla życia wybranych uzależnień

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Średnia ocena
Alkoholizm	4,0%	1,0%	0,0%	1,0%	5,0%	1,0%	4,0%	15,0%	6,0%	63,0%	8,7
Narkomania	2,5%	0,0%	0,0%	0,0%	3,5%	2,5%	1,0%	2,5%	6,0%	82,0%	9,4
Nikotynizm	2,5%	2,5%	1,0%	1,0%	16,0%	11,0%	7,5%	10,0%	13,5%	35,0%	7,6
Zakupoholizm (uzależnienie od zakupów)	3,5%	3,5%	11,0%	12,0%	23,0%	7,5%	13,5%	11,0%	7,5%	7,5%	5,8
Pracoholizm (uzależnienie od pracy)	2,5%	3,5%	6,0%	6,0%	22,0%	6,0%	18,5%	13,5%	8,5%	13,5%	6,5
Siecioholizm	2,5%	1,0%	4,0%	2,5%	19,5%	8,5%	8,5%	23,0%	11,0%	19,5%	7,1
Uzależnienie od hazardu	4,0%	1,0%	2,5%	1,0%	6,0%	11,0%	13,5%	17,0%	18,5%	25,5%	7,7

1 niegroźne uzależnienie/nawyk – 10 to nałóg zagrażający życiu

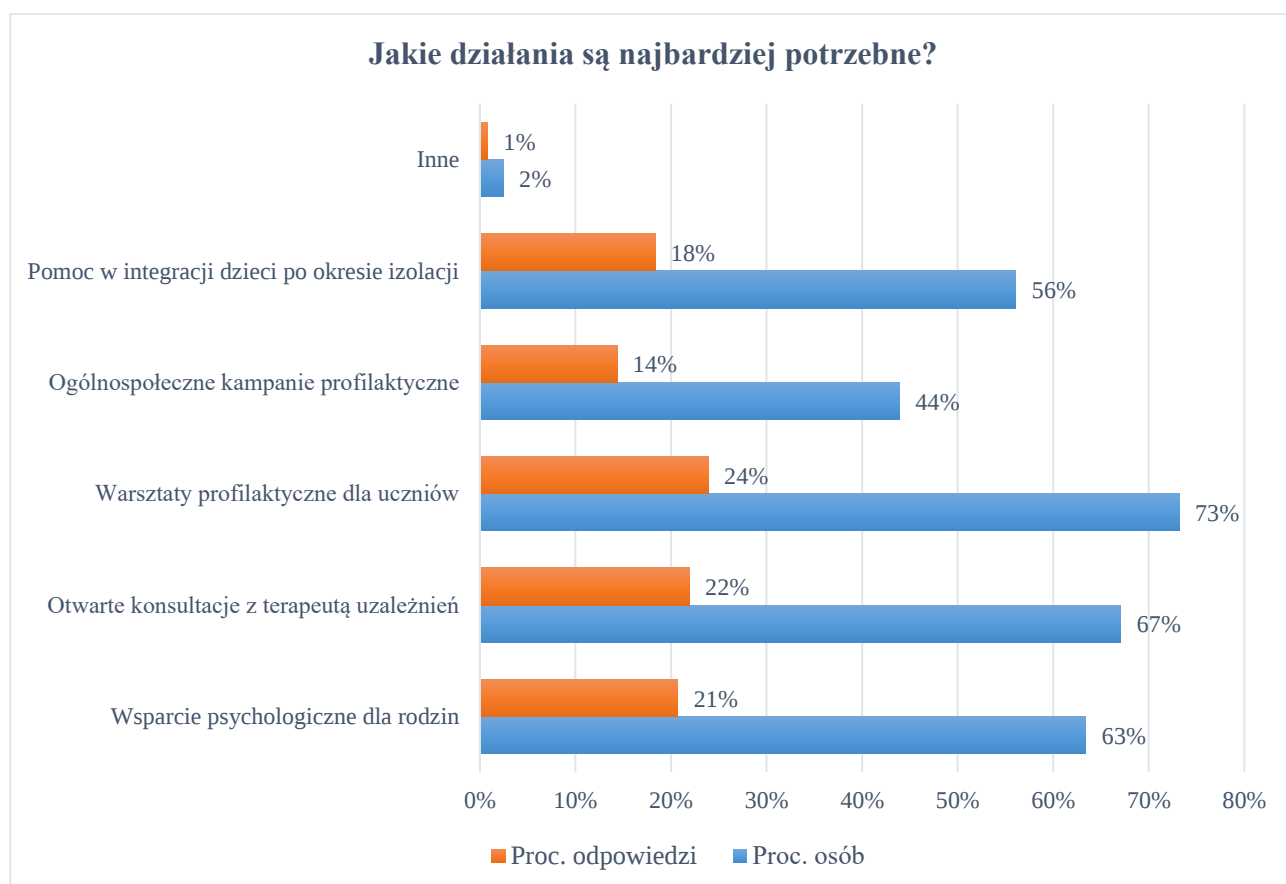
Spośród wymienionych rodzajów uzależnień, jako najgroźniejsze dla życia wymieniono narkomanię (82%) i alkoholizm (63%). Na trzecim miejscu znalazł się nikotynizm (35%). Mieszkańcy dostrzegają przy tym zagrożenia ze strony uzależnień behawioralnych. Jako zagrożenie dla życia 25,5% wskazało na uzależnienie od hazardu, 19,5% na siecioholizm, a 13,5% na pracoholizm. Najłagodniej oceniono zakupoholizm. Dla 23% badanych jest to zachowanie o średnim poziomie zagrożenia (5 w skali od 1 do 10). Niemal przez aklamację badani mieszkańcy odpowiedzieli się za potrzebą wdrażania działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom (90%).

Wykres 24. Potrzeba realizacji działań profilaktycznych na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom

W ostatnim pytaniu dla dorosłych mieszkańców umożliwiono wybór wielu odpowiedzi. Spośród wymienionych działań profilaktycznych, zdecydowanie najczęściej ankietowanych opowiedziało się za prowadzeniem warsztatów profilaktycznych w szkołach (73% osób). W dalszej kolejności ankietowani wskazali na potrzebę otwartych konsultacji z terapeutą uzależnień (67%) i wsparcia psychologicznego dla rodzin (63%). Ponad połowa badanych (56%) wskazała na konieczność pomocy dla uczniów po okresie izolacji i zdalnego nauczania.

Wykres 25. Propozycja potrzebnych działań profilaktycznych na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom

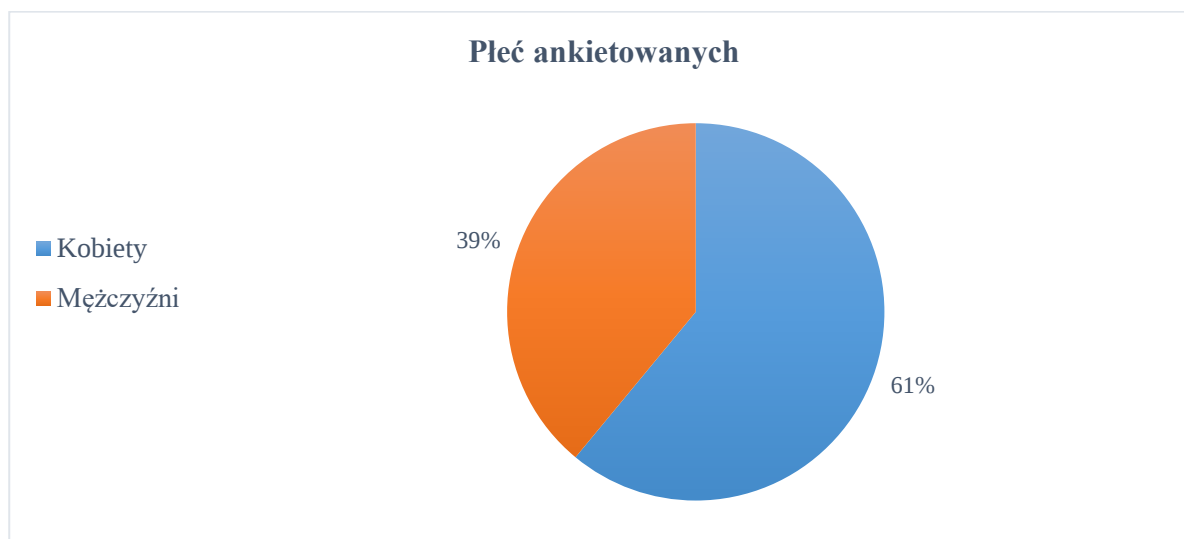

III. BADANIE SPRZEDAWCÓW NAPOJÓW ALKOHOLOWYCH

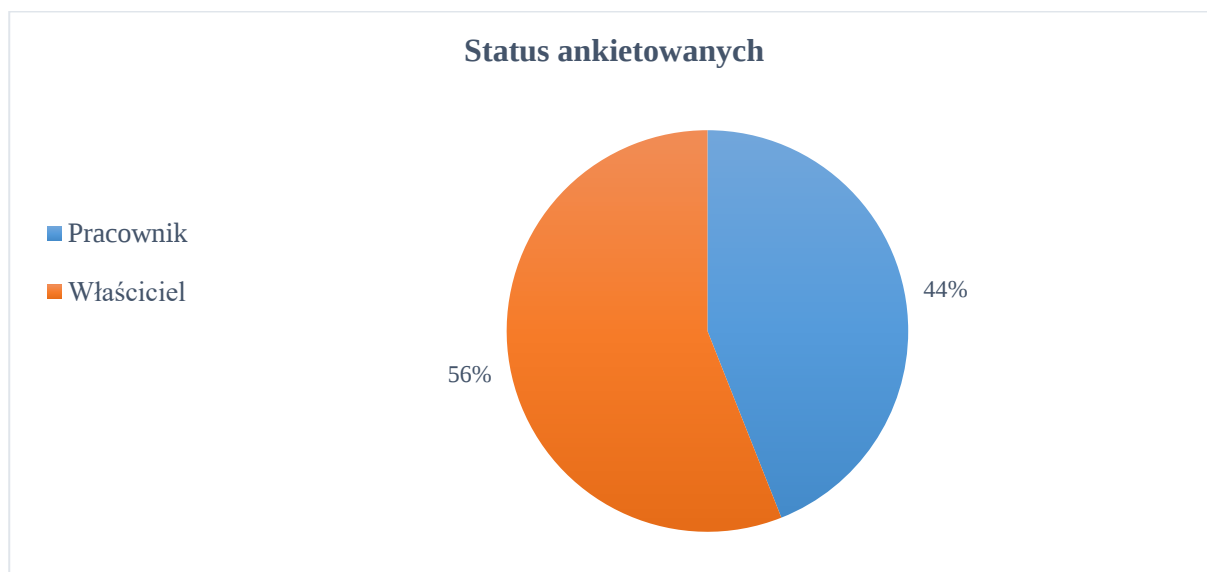
III. 1. GRUPA BADANA

W badanej grupie 18 sprzedawców i właścicieli punktów dystrybucji napojów alkoholowych, odpowiedzi na zadane pytania udzieliło 11 kobiet i 7 mężczyzn. Średni wiek wynosi 42,5 lata. Większość badanej grupy stanowią właściciele punktów sprzedaży (56%), natomiast pracownicy to 44%.

Wykres 26. Płeć ankietowanych sprzedawców

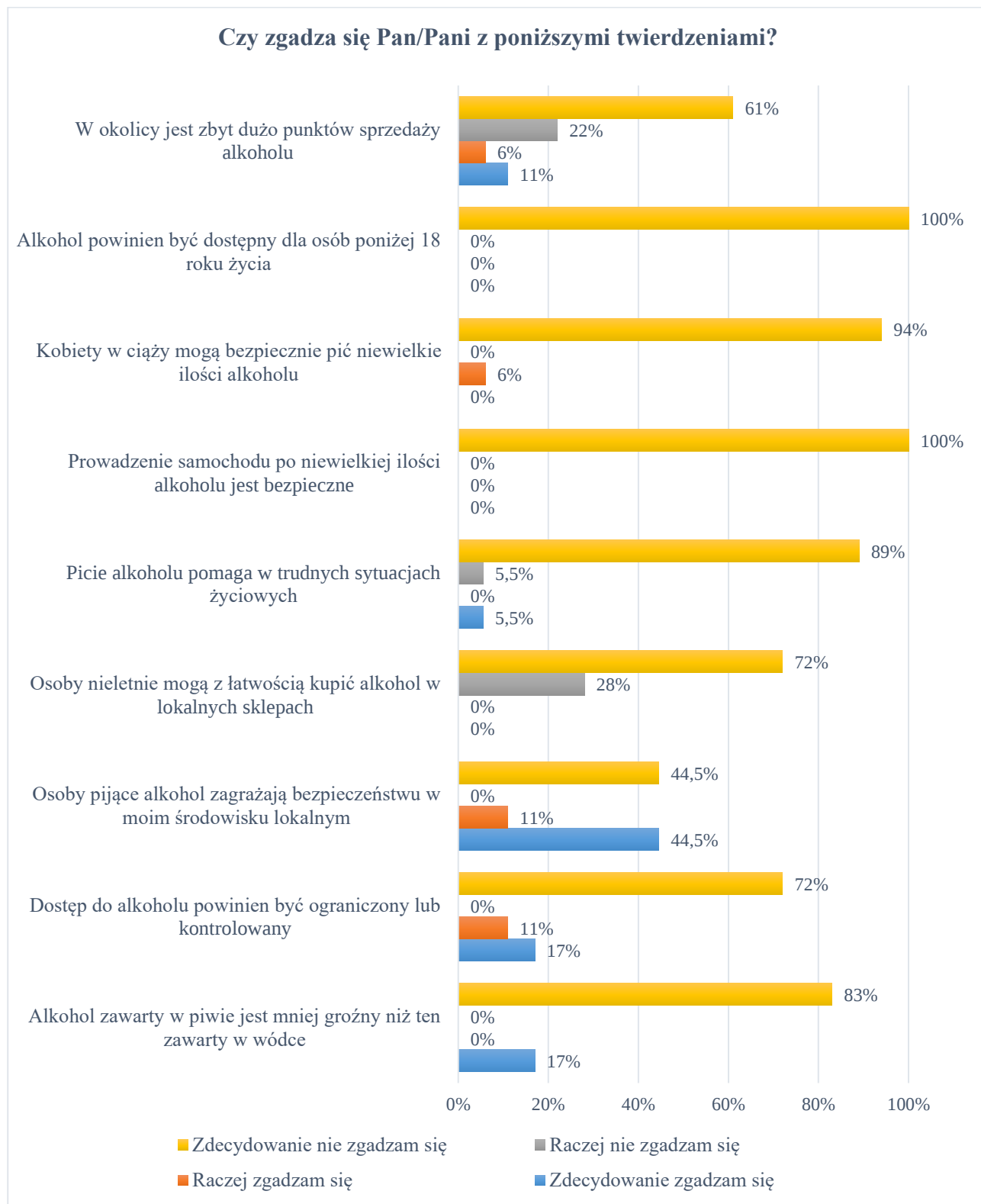
Wykres 27. Status ankietowanych sprzedawców

III. 2. WYNIKI BADAŃ ANKIETOWYCH

Przeważająca większość badanych nie uważa, aby w okolicy był nadmiar punktów sprzedaży alkoholu (w tym 61% zdecydowanie nie zgadza się, a 22% raczej nie zgadza się).

Wykres 28. Przekonania dotyczące spożywania alkoholu

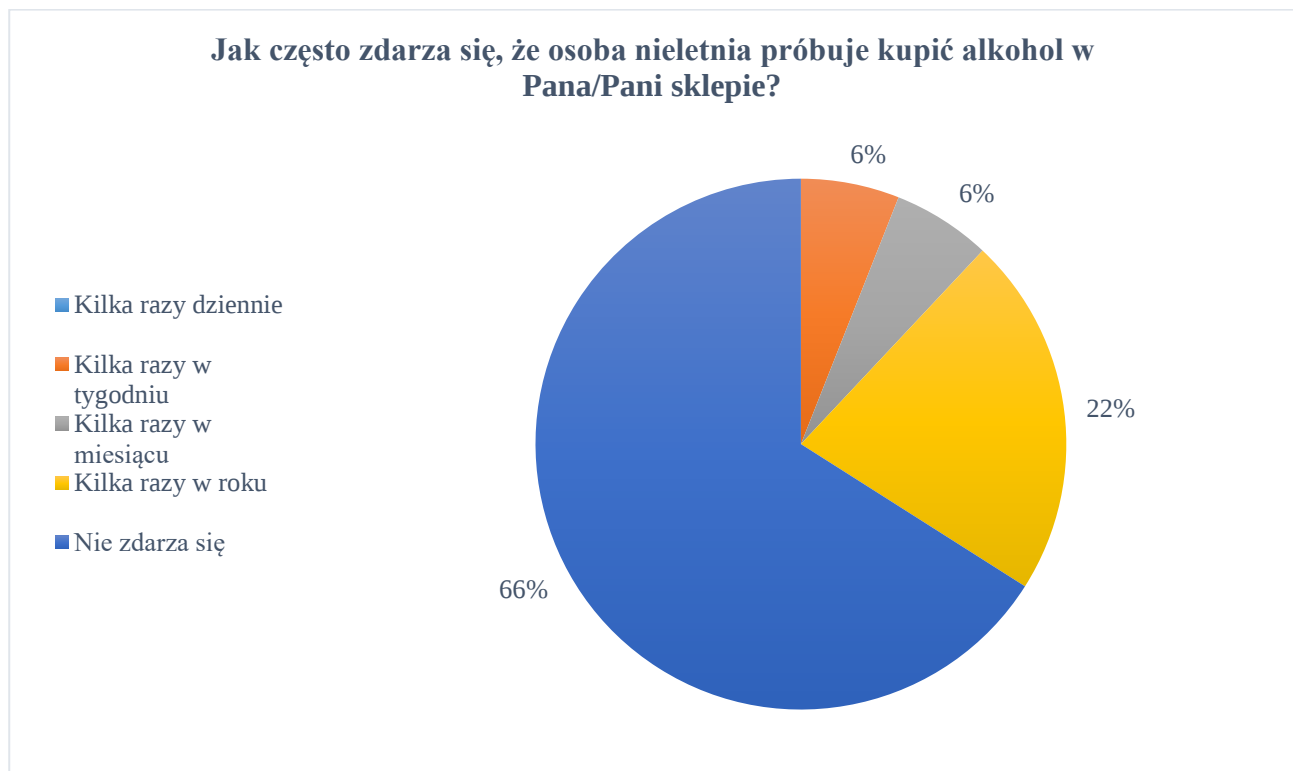

Badani sprzedawcy uważają jednogłośnie (100%), że alkohol powinien nadal być zakazany dla osób w wieku poniżej 18 r.ż., jak również są zdania, że jazda nawet po niewielkiej ilości alkoholu nie jest bezpieczna. Łącznie również 100% sprzedawców uważa, że nieletni nie mogą nabyć alkoholu w sklepach i lokalach na terenie gminy. W tym 72% twierdzi tak w sposób zdecydowany, a pozostałe 28% raczej zgadza się. Ankietowani są niemal jednomyślni także w sprawie spożywania alkoholu przez kobiety w ciąży. Zdaniem 94% kobiety spodziewające się dziecka nie powinny pić alkoholu. Pozostałe 6% raczej zgadza się, że kobiety ciężarne mogą spożywać niewielki ilości alkoholu.

W opinii 94,5% badanych picie alkoholu nie pomaga w trudnych sytuacjach życiowych. Opinie wyrażone w odpowiedzi na pytanie, czy „osoby pijące alkohol stwarzają zagrożenie w środowisku lokalnym”, są bardzo wyrównane. Po 44,5% badanych uważa, że takie osoby zdecydowanie zagrażają bezpieczeństwu, jak również są całkowicie przeciwnego zdania. Uwzględniając odsetek odpowiedzi „raczej tak” (11%), otrzymujemy obraz, w którym większość (łącznie 55,5%) jest zdania, iż osoby pijące alkohol są źródłem zagrożenia w środowisku lokalnym. 72% respondentów nie uważa, że dostęp do alkoholu powinien być reglamentowany lub kontrolowany. Pozostałe 28% jest przeciwnego zdania.

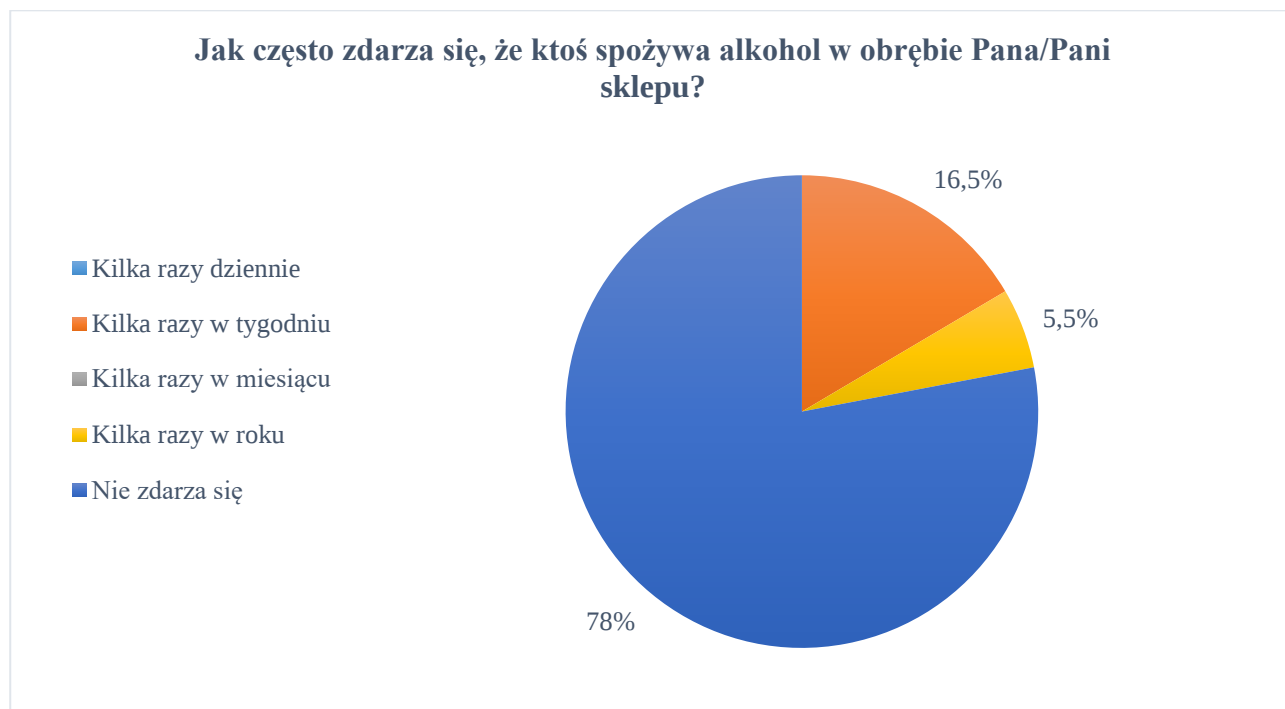
Zdaniem 83% badanych alkohol zawarty w piwie nie jest mniej groźny niż ten, znajdujący się w piwie. Większość respondentów deklaruje, że nigdy nie zdarza się, aby w ich sklepie nieletni próbowali nabyć alkohol. W 22% przypadków zdarza się to tylko kilka razy do roku.

Wykres 29. Częstotliwość prób zakupu alkoholu przez osoby nieletnie

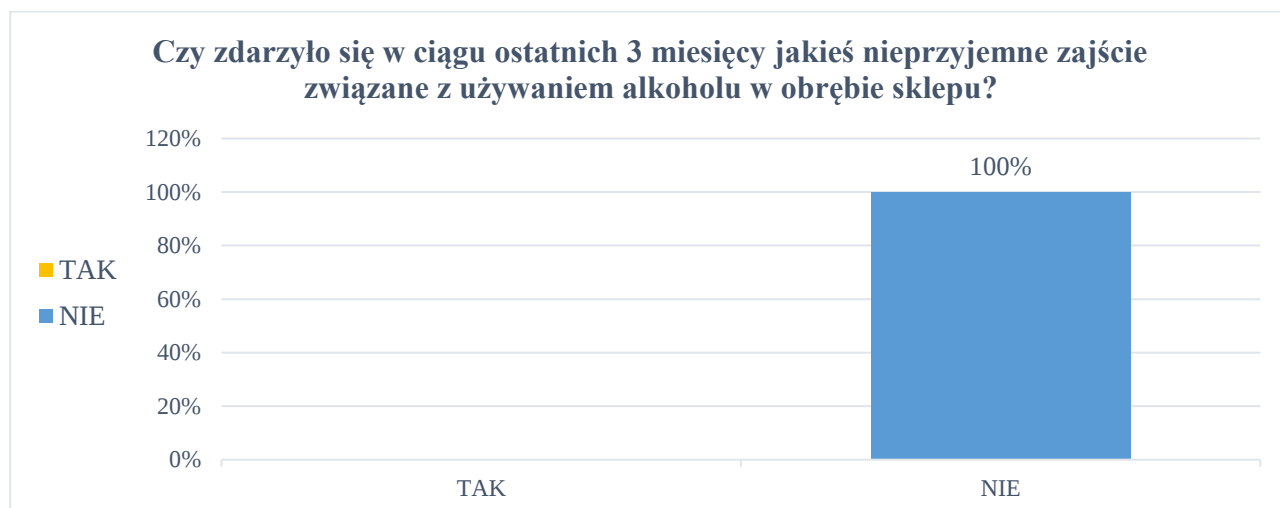
Jeszcze większy, niż w poprzednim pytaniu, odsetek badanych twierdzi, że nie zdarza się, aby ktoś spożywał alkohol w obrębie ich sklepu (78%). Część badanych wskazuje jednak, że takie zdarzenia mają miejsce kilka razy w tygodniu (16,5%) czy w roku (5,5%).

Wykres 30. Częstotliwość spożywania alkoholu w obrębie sklepu

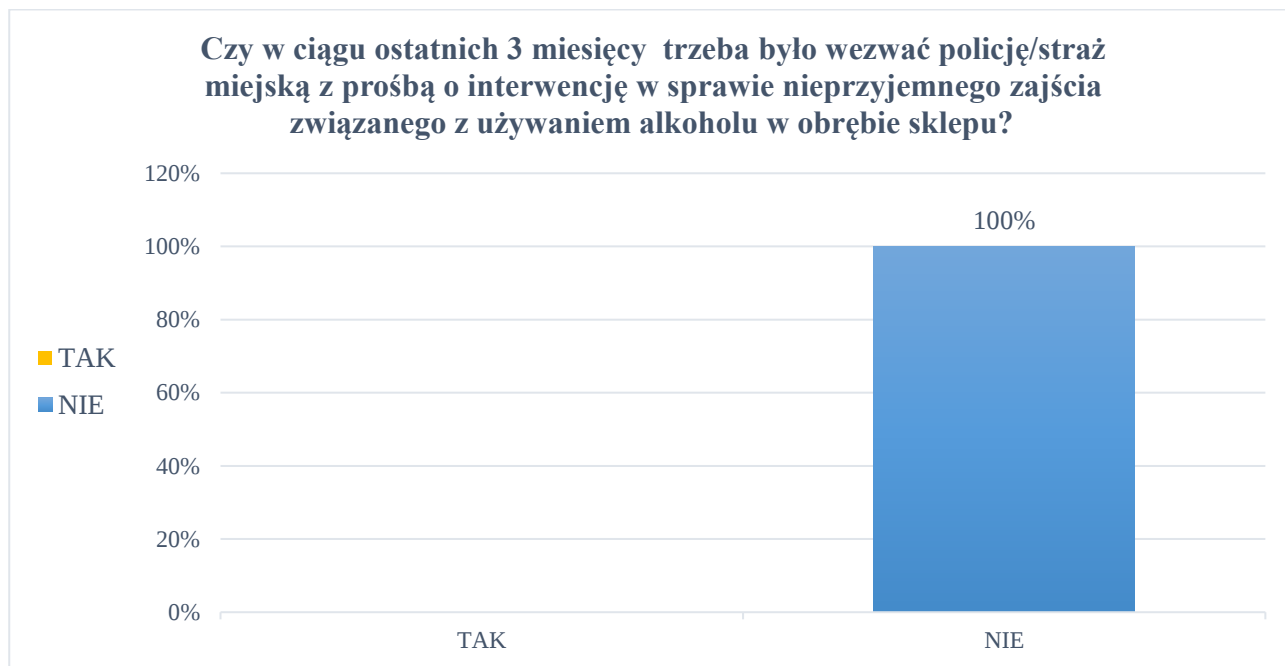

Niezależnie od tego, czy w gminie Dobroń ma miejsce spożywanie alkoholu w obrębie sklepu, czy nie, wszyscy badani sprzedawcy zgodnie stwierdzili, że w ciągu ostatnich 3 miesięcy nie doszło w ich placówce do żadnego nieprzyjemnego zdarzenia związanego z używaniem alkoholu. 100% badanych podaje również, że nie było potrzeby wzywania policji, ani straży miejskiej.

Wykres 31. Częstotliwość nieprzyjemnych zajęć w obrębie sklepu

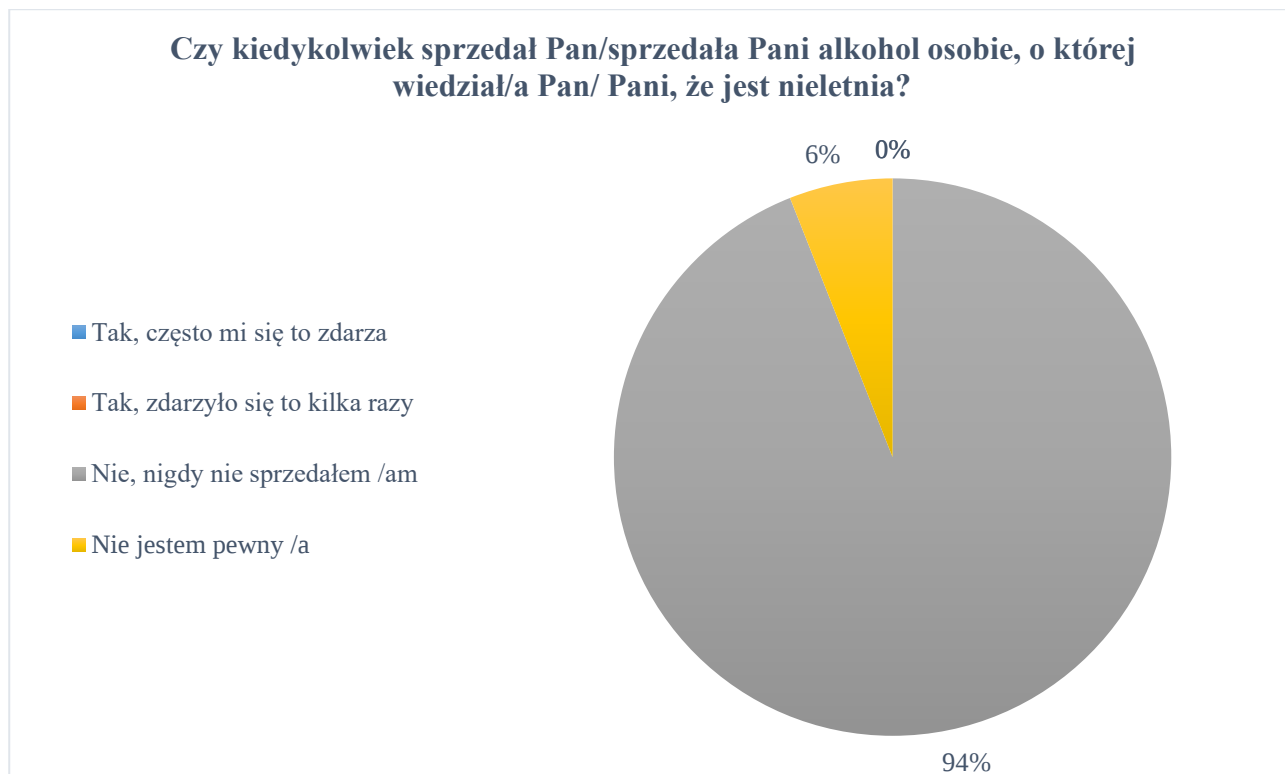

Wykres 32. Interwencje służb porządkowych w ciągu ostatniego kwartału

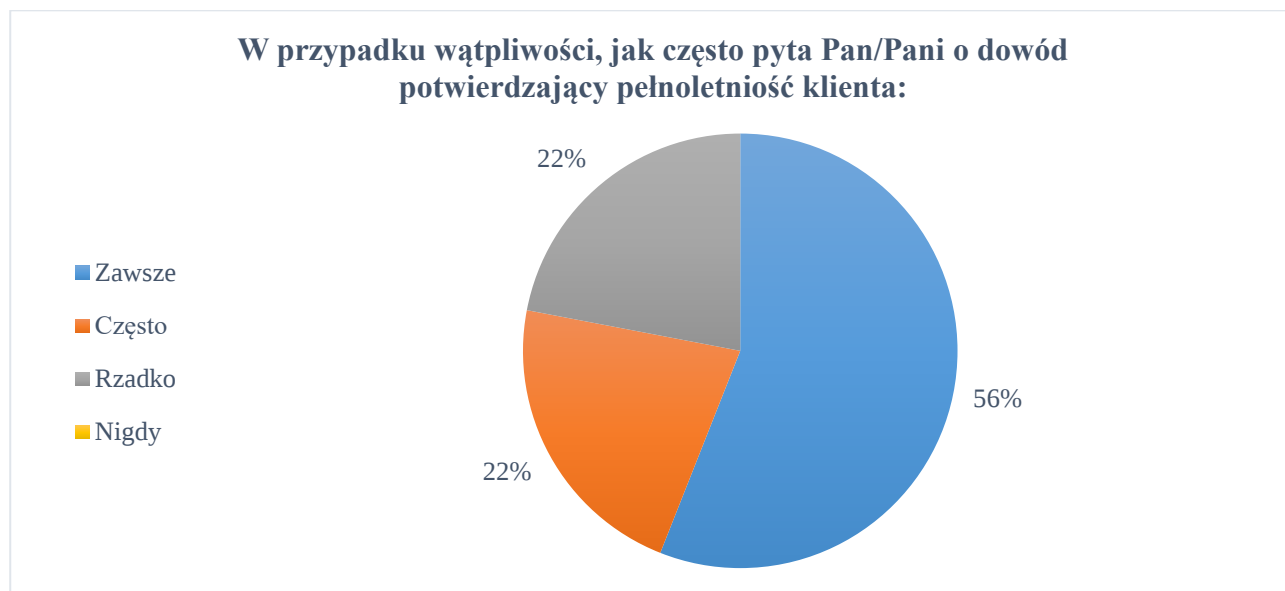
6% ankietowanych deklaruje, że nie jest pewna, czy osoba, której sprzedała alkohol, była pełnoletnia. Pozostałe 94% twierdzi, że nie zdarzyło im się to nigdy.

Wykres 33. Sprzedaż alkoholu osobie nieletniej

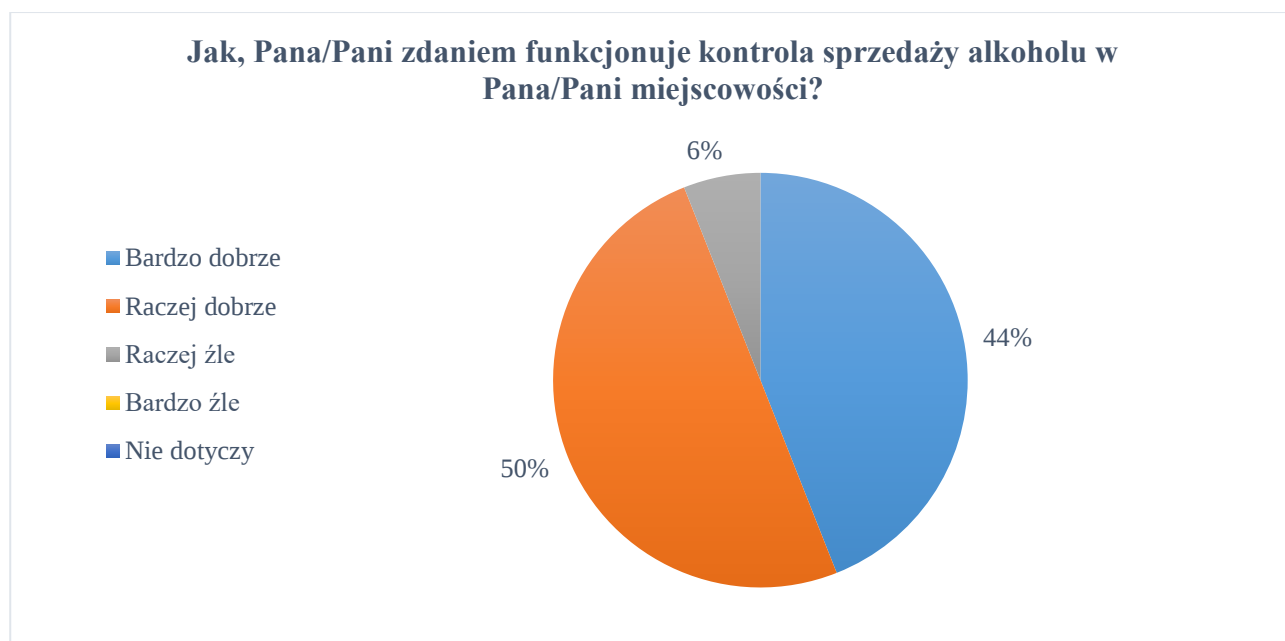
Ponad połowa sprzedawców deklaruje, że zawsze pyta o dokument potwierdzający pełnoletniość klienta w razie wątpliwości co do wieku. Oznacza to, że pozostałe 44% nie zawsze postępuje w ten sposób. W tym 22% badanych twierdzi, że robi to rzadko, a 22%, że często.

Wykres 34. Sprawdzanie pełnoletności osoby nieletniej

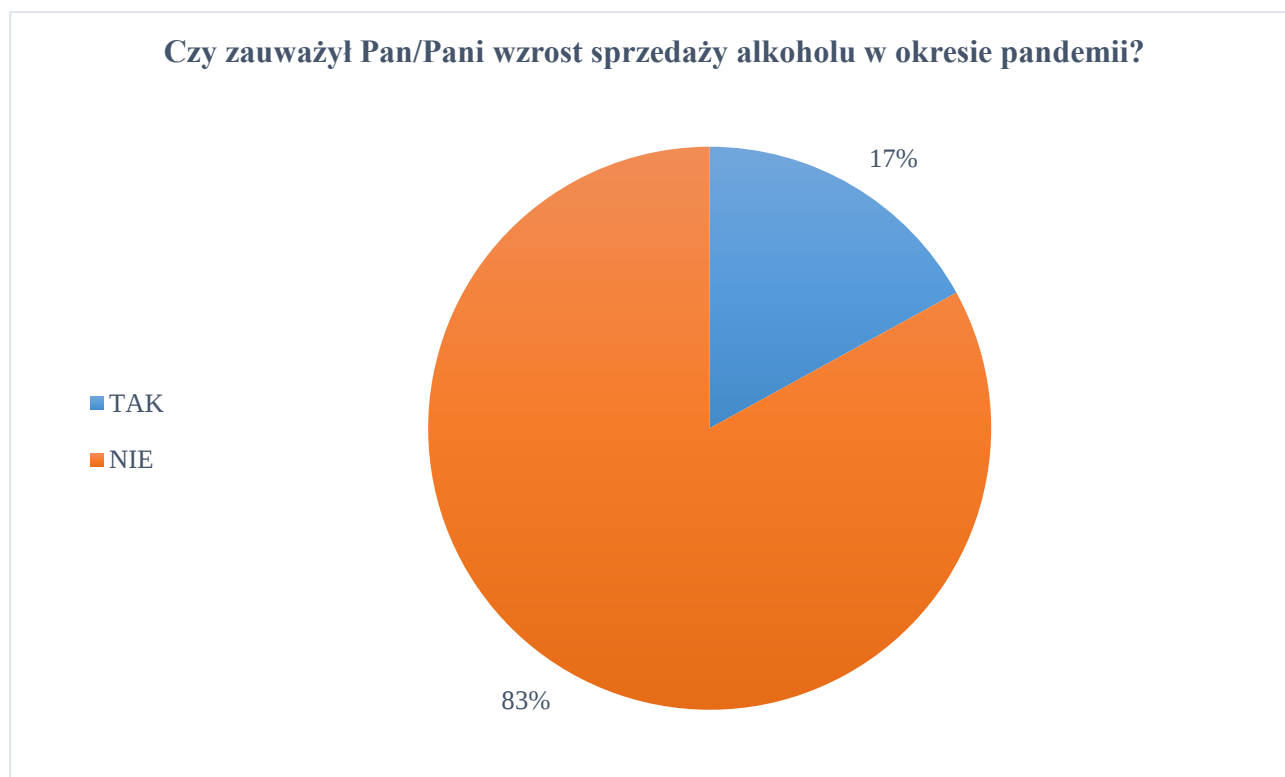
Zdaniem aż 94% badanych kontrola sprzedaży alkoholu w gminie Dobroń funkcjonuje bardzo dobrze lub raczej dobrze. Pozostałe 6% ocenia jakość kontroli jako raczej złą.

Wykres 35. Ocena funkcjonowania kontroli sprzedaży alkoholu

83% badanych nie zauważyło, aby podczas pandemii koronawirusa wzrosła sprzedaż alkoholu.

Wykres 36. Wzrost sprzedaży alkoholu w okresie pandemii

IV. BADANIE UCZNIÓW

IV. 1. GRUPA BADANA

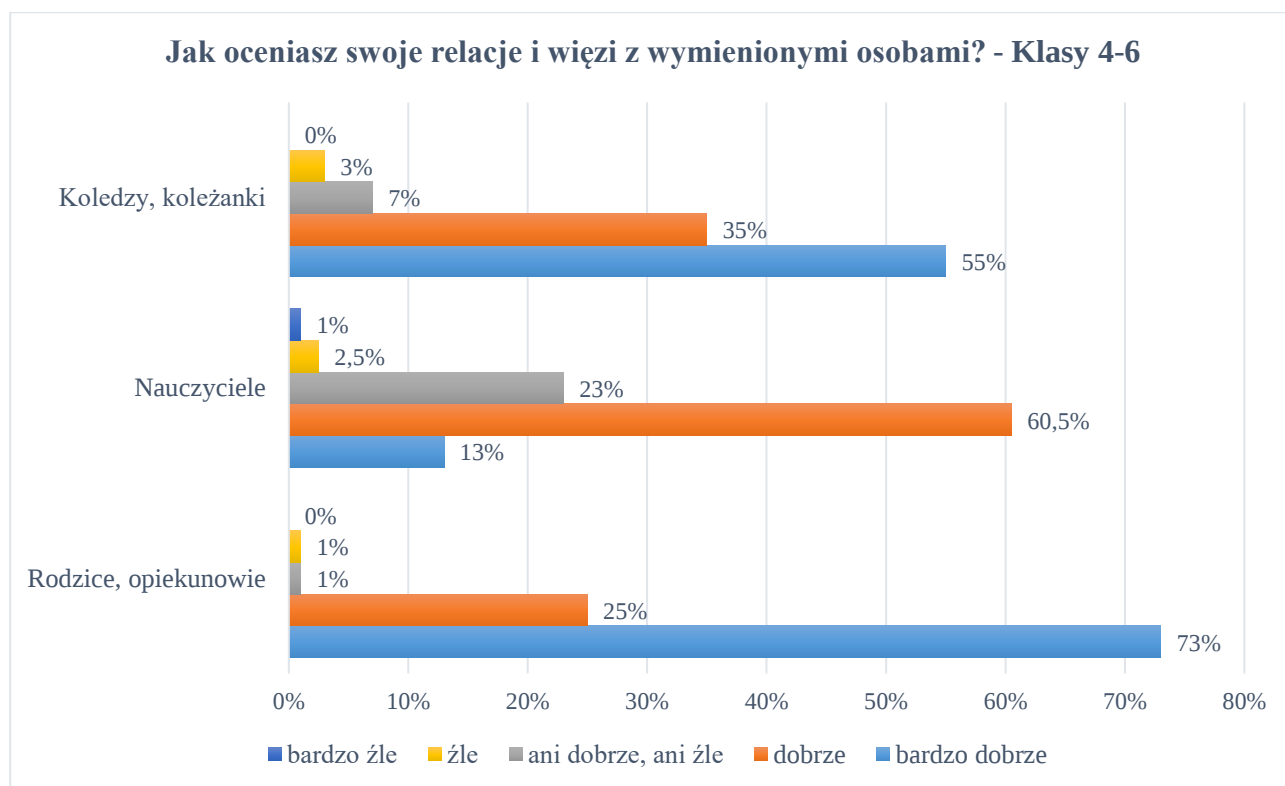
W badaniu przeprowadzonym w szkołach wzięło udział łącznie 215 uczniów, w tym:

- z klas 4-6 - 115 uczniów
- z klas 7-8 – 100 uczniów.

IV. 2. RELACJE Z OTOCZENIEM

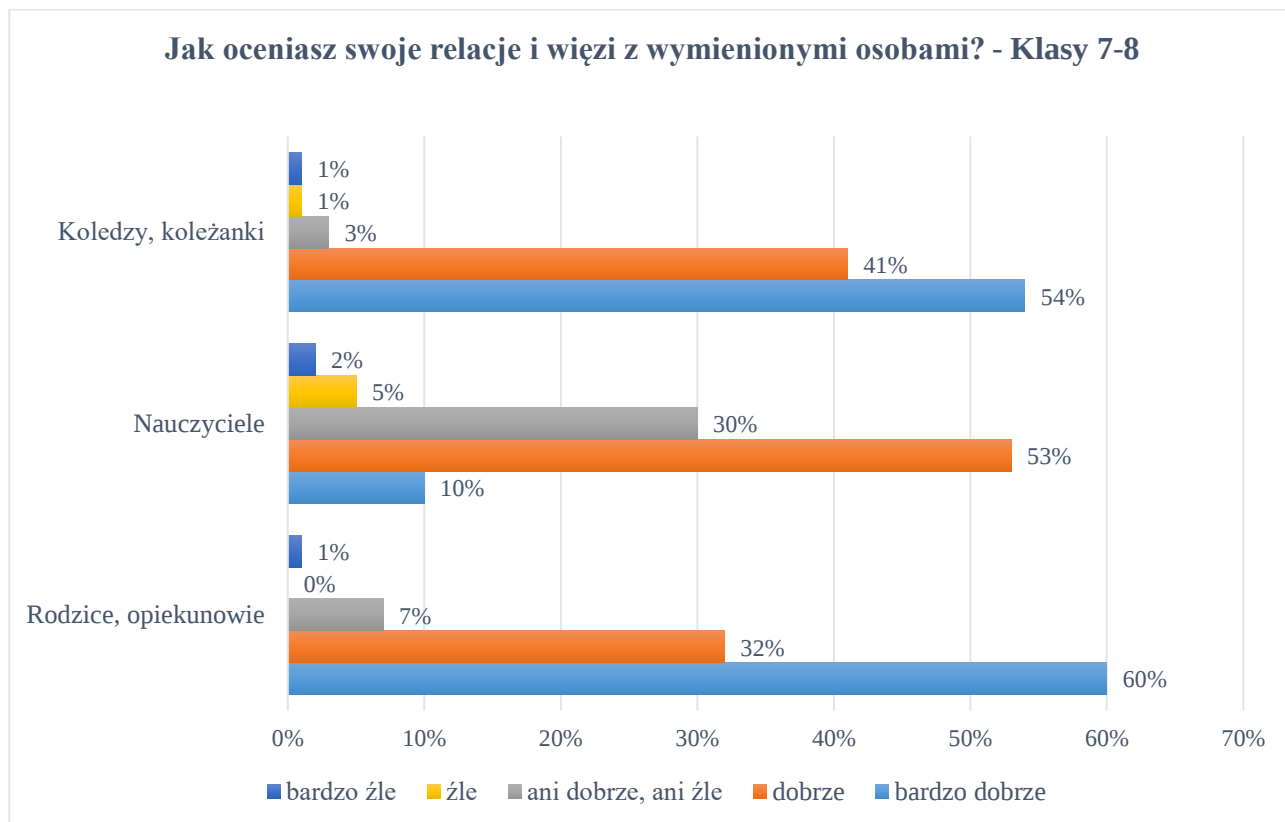
Najmłodsi uczniowie w większości oceniają swoje relacje z rodzicami jako bardzo dobre (73%). Nieco mniej pozytywnie podchodzą do oceny swoich relacji z koleżankami i kolegami (55% jako bardzo dobrze). Kontakt z nauczycielami 60,5% badanych uczniów z klas 4-6 ocenia jako dobry.

Wykres 37. Ocena relacji uczniów z otoczeniem – kl. 4-6

Ten sam schemat powtarza się w rozkładzie odpowiedzi uczniów z klas 7-8. Z tym że swoje relacje z rodzicami jako bardzo dobre ocenia już mniej, bo 60% uczniów.

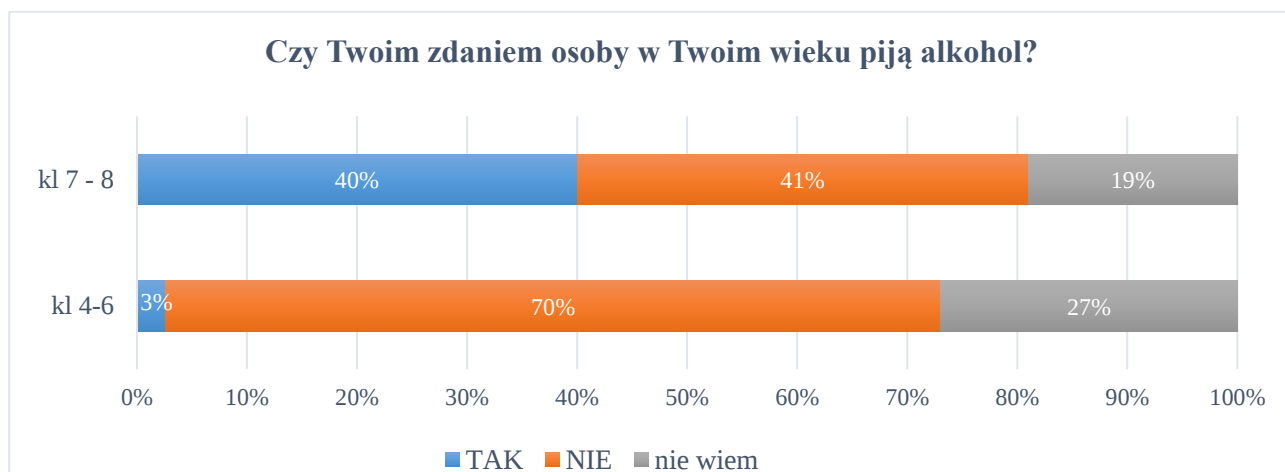
Wykres 38. Ocena relacji uczniów z otoczeniem – kl. 7-8

IV. 3. UŻYWANIE ALKOHOLU, PAPIEROSÓW I NARKOTYKÓW

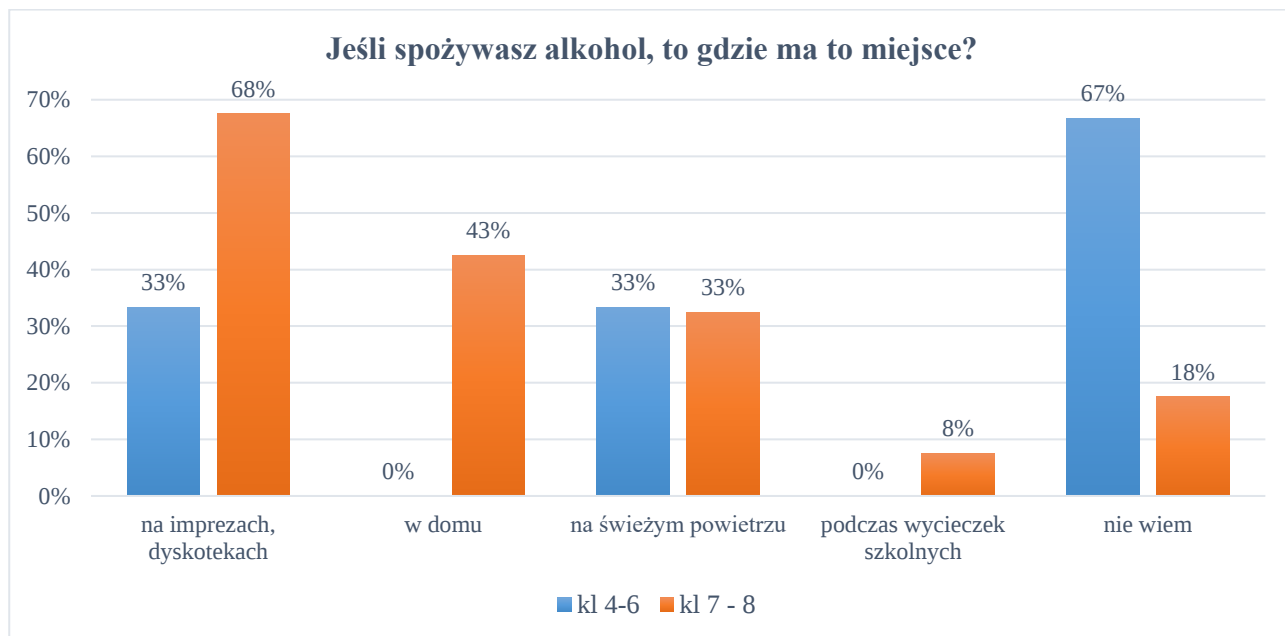
Odpowiedzi uzyskane w następnym pytaniu dostarczają bardzo niepokojących wniosków. O ile 3% uczniów młodszych uważa, że ich rówieśnicy spożywają alkohol, to w przypadku uczniów z klas 7-8 twierdzi tak już aż 40% badanych.

Wykres 39. Picie alkoholu przez rówieśników

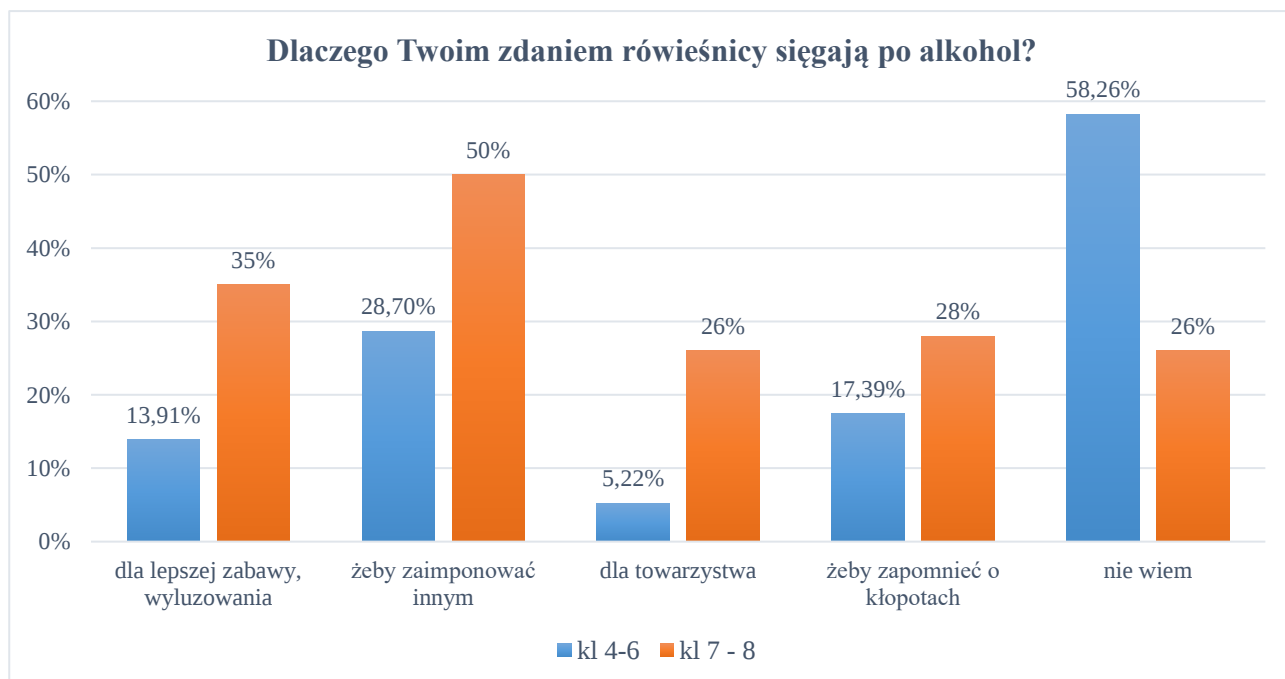
W następnym pytaniu dozwolona była opcja wielokrotnego wyboru. Z klas 4-6 odpowiedzi udzieliło 4 uczniów, a z klas 7-8 40 uczniów. Większość uczniów ze starszych roczników przyznało, że spożywają alkohol najczęściej na dyskotekach i imprezach (66%). Zwraca również uwagę odpowiedź „w domu”, którą zaznaczyło aż 43% badanych.

Wykres 40. Miejsca spożywania alkoholu przez uczniów

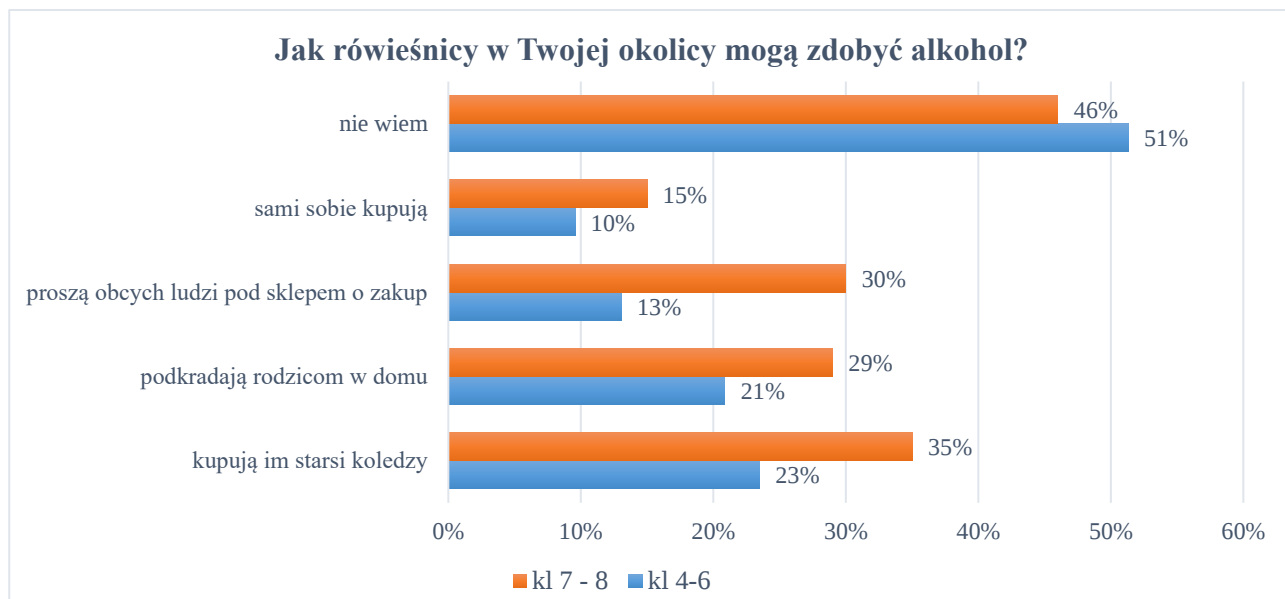
W obu ankietowanych grupach wiekowych uczniowie najczęściej są zdania, że ich rówieśnicy spożywają alkohol, aby zaimponować innym (28,7% - kl. 4-6, 50% - kl. 7-8).

Wykres 41. Powody sięgania po alkohol przez uczniów

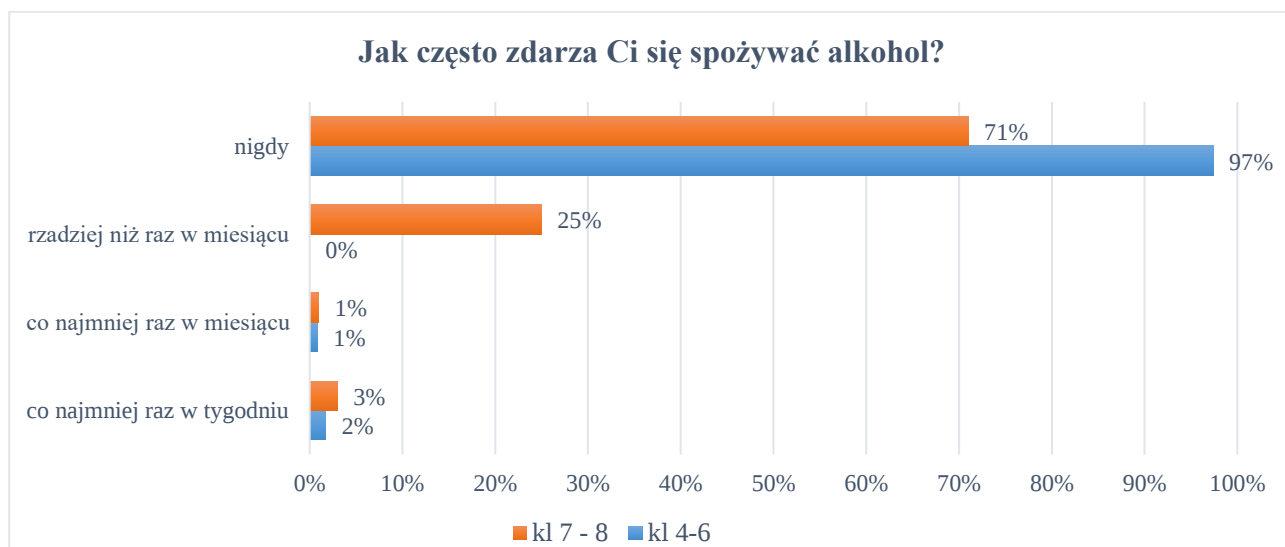
Pytanie zakładało możliwość wielokrotnego wyboru i dotyczyło sposobów dostępu do alkoholu dla osób niepełnoletnich. Najwięcej odpowiedzi w obu grupach wiekowych wskazywało na kupowanie alkoholu uczniom przez starszych kolegów (23% - kl. 4-6, 35% - kl. 7-8). Należy koniecznie zwrócić uwagę, że udzielone odpowiedzi sugerują szereg innych metod na zdobywanie alkoholu, w tym podbieranie rodzicom w domu, zakup za pośrednictwem osób obcych spotkanych pod sklepem czy w końcu samodzielny zakup.

Wykres 42. Sposoby zdobywania alkoholu przez uczniów

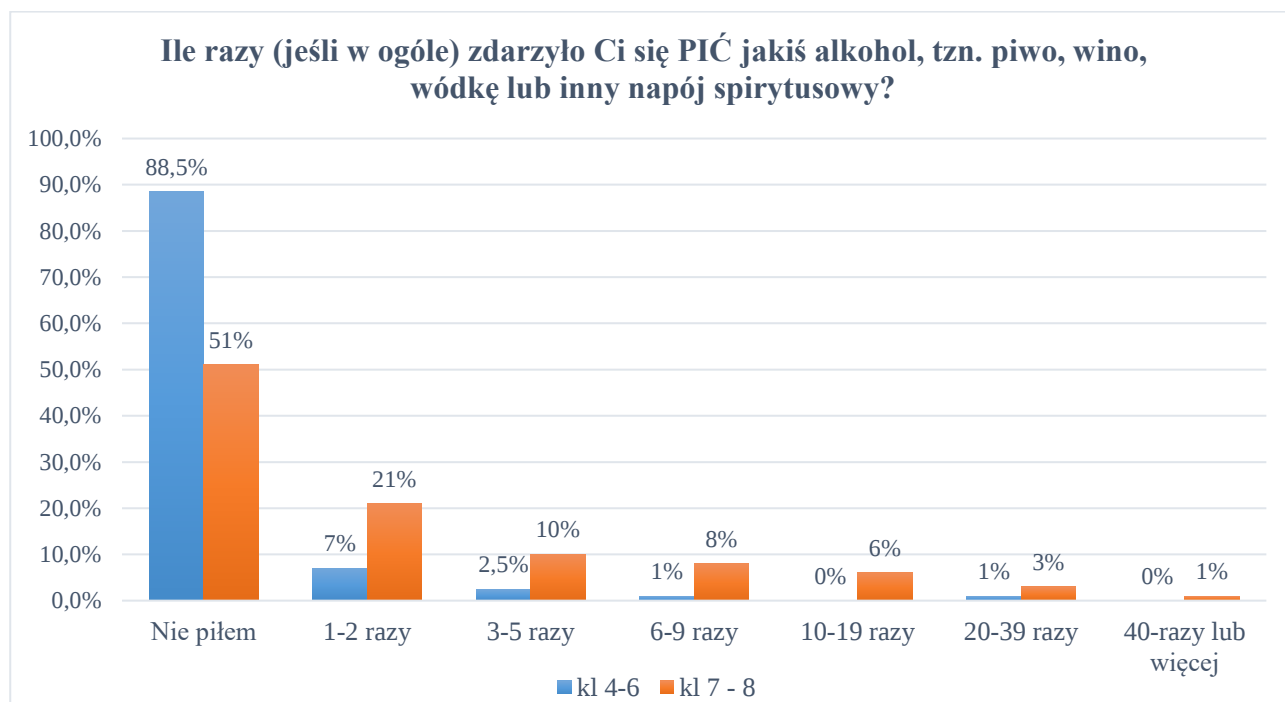
Na pytanie o częstotliwość spożywania alkoholu zdecydowana większość ankietowanych uczniów deklaruje abstynencję (97% - kl. 4-6, 71% - kl. 7-8). Wśród starszych roczników drugą najczęściej wybraną opcją jest spożywanie rzadziej, niż raz w miesiącu (25%, kl. 7-8).

Wykres 43. Częstotliwość spożywania alkoholu przez uczniów

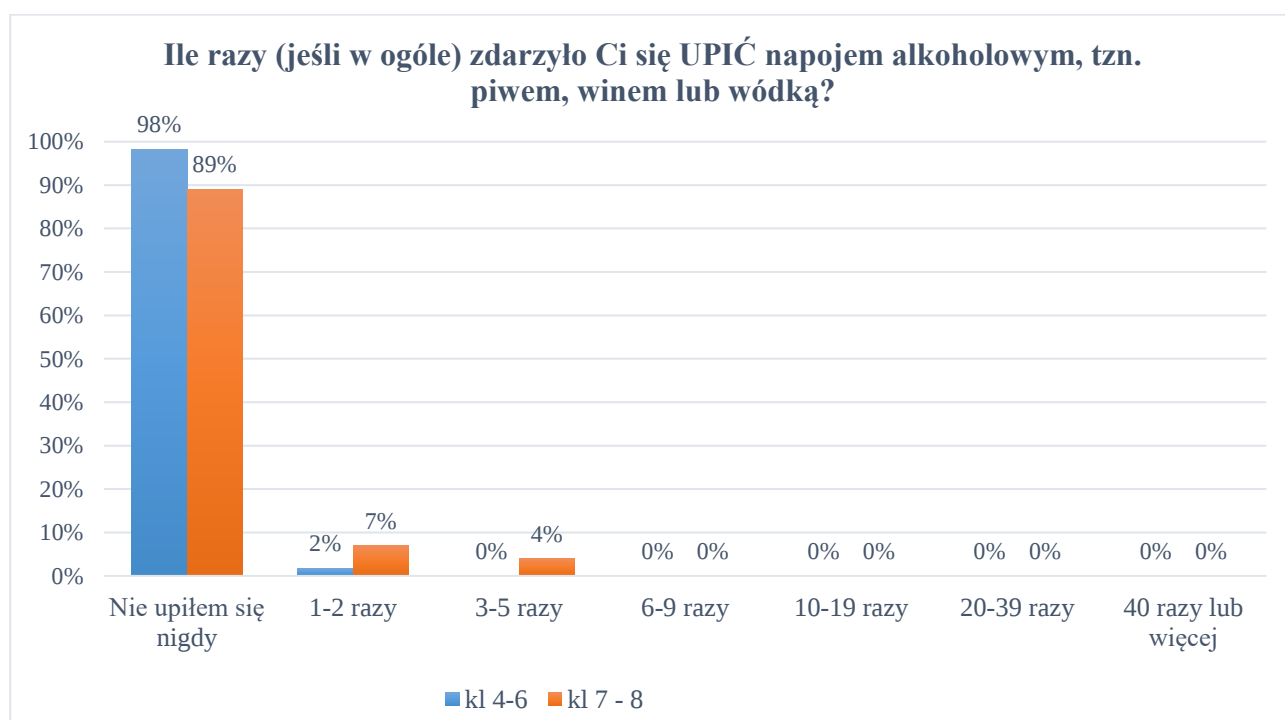

W następnym pytaniu odsetek odpowiedzi wskazujący na abstynentów jest nieco mniejszy, niż w poprzednim (88,5% - kl. 4-6, 51% - kl. 7-8). Spośród uczniów, którzy deklarują, że zdarzyło im się spożywać alkohol, najczęściej, bo 21% uczniów z kl. 7-8 oraz 7% z kl. 4-6, twierdzi, że spożywali go od 1 do 2 razy.

Wykres 44. Częstotliwość picia alkoholu przez uczniów

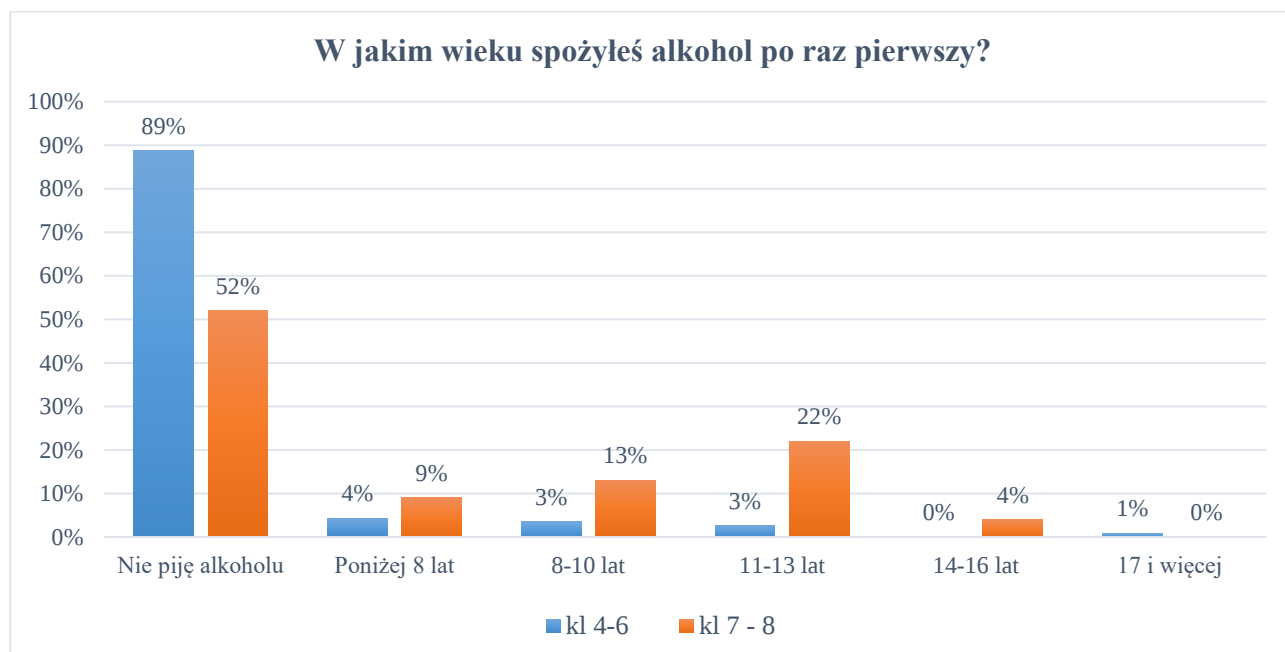

Wykres 45. Częstotliwość upicia się alkoholem przez uczniów

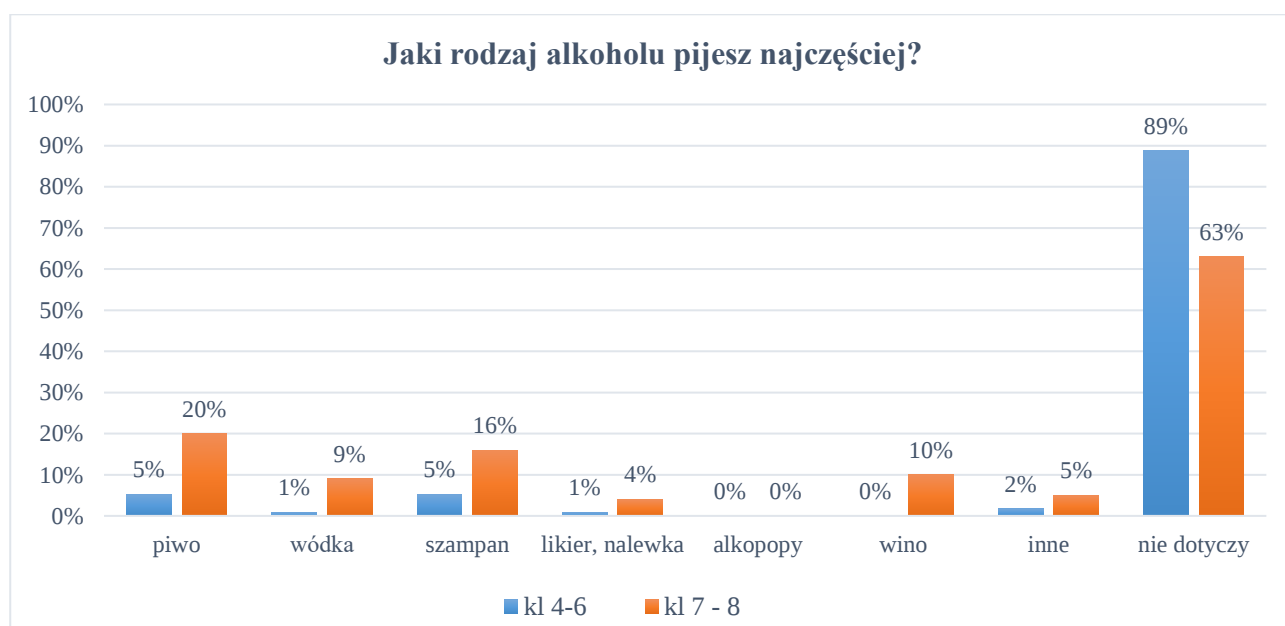
Łącznie 11% uczniów z klas 7-8 przyznało się, że zdarzyło im się dotąd upić od 1 do 5 razy. Najwięcej uczniów – w sumie aż 25% - wyznało, że swoją inicjację alkoholową przeżyło w wieku 11-13 lat (22% uczniów z klas 7-8 i 3% uczniów z klas 4-6). Nie brakuje również wskazań na wiek nawet poniżej 8 lat (9% - kl. 7-8, 4% - kl. 4-6).

Wykres 46. Inicjacja alkoholowa uczniów

Piwo i szampan to najbardziej popularne napoje alkoholowe wśród uczniów gminy Dobroń, którzy mieli dotąd kontakt z alkoholem. Na piwo wskazuje łącznie 25% odpowiedzi z obu przedziałów wiekowych, a na szampana 21%.

Wykres 47. Rodzaje spożywanego alkoholu

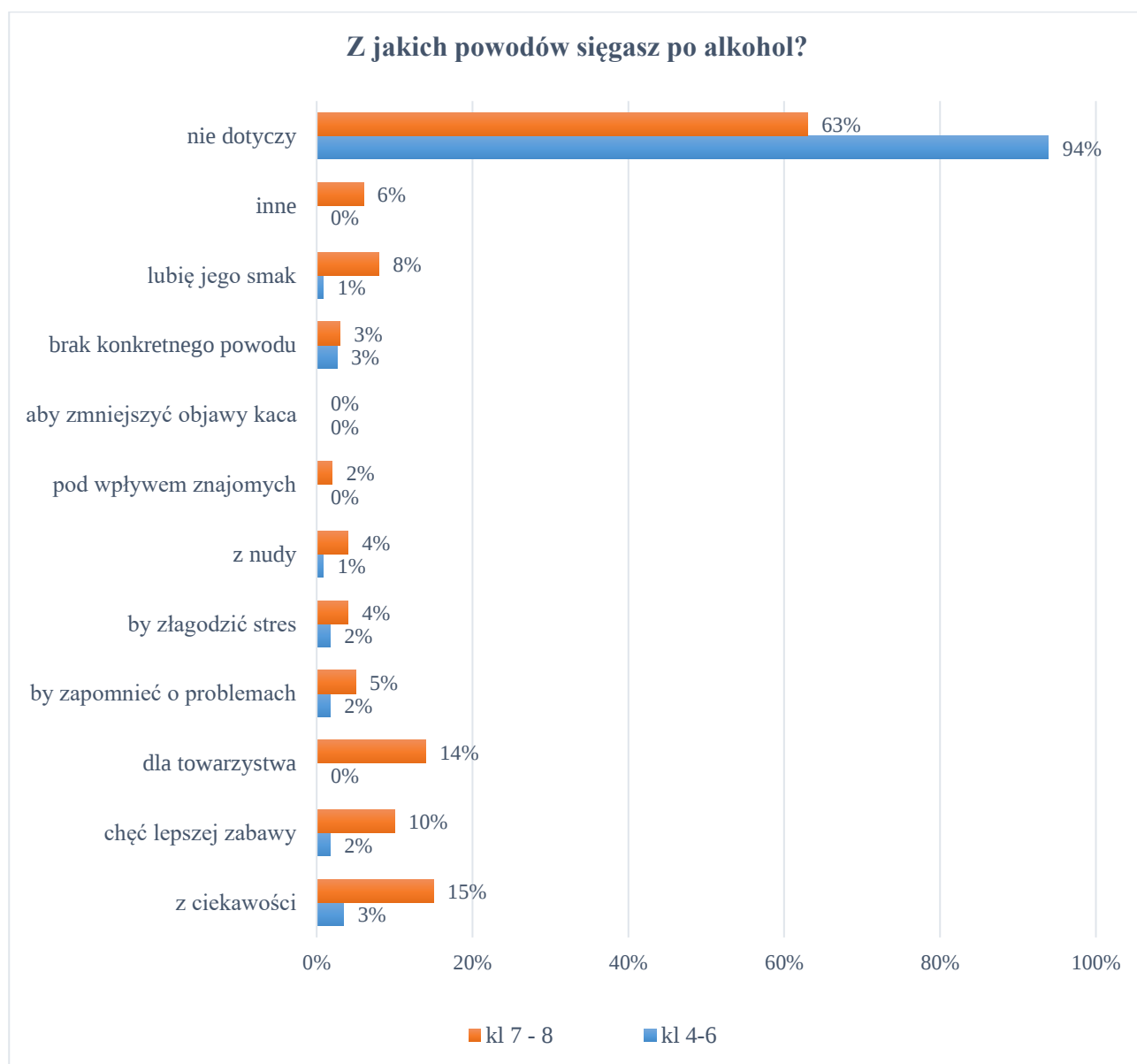

Uczniowie, którzy deklarują spożywanie alkoholu, najczęściej tłumaczą to:

- ciekawością (15% uczniów z kl. 7-8, 3% uczniów z klas 4-6),
- względami towarzyskimi (14% uczniów z kl. 7-8).

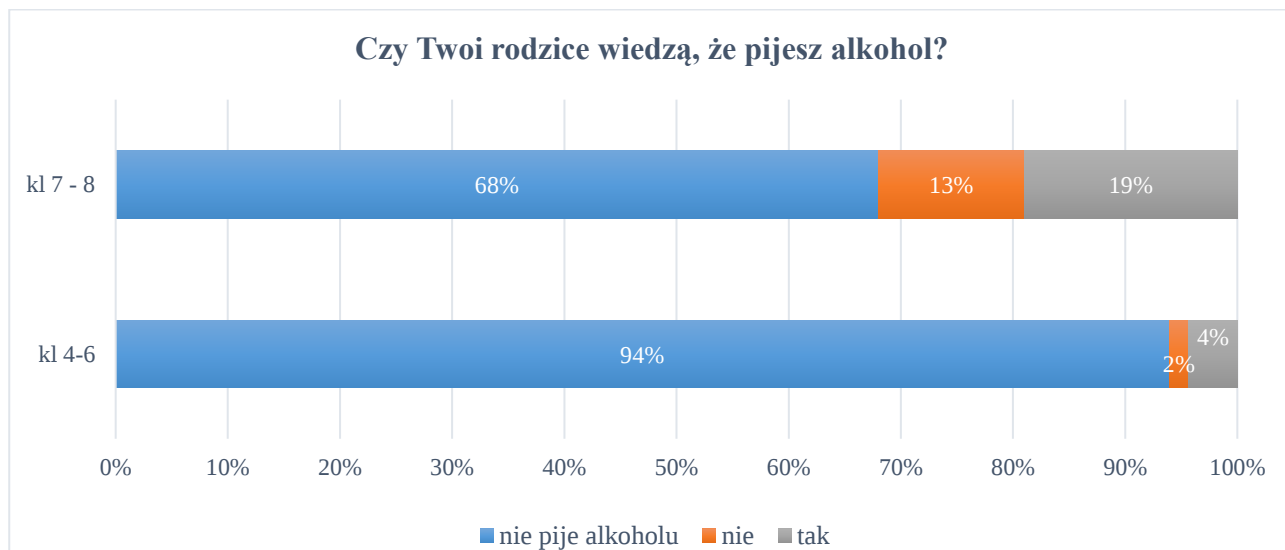
Jak widać na poniższym wykresie, uczniom towarzyszy bardzo zróżnicowana motywacja, gdy sięgają po alkohol.

Wykres 48. Powody picia alkoholu przez uczniów

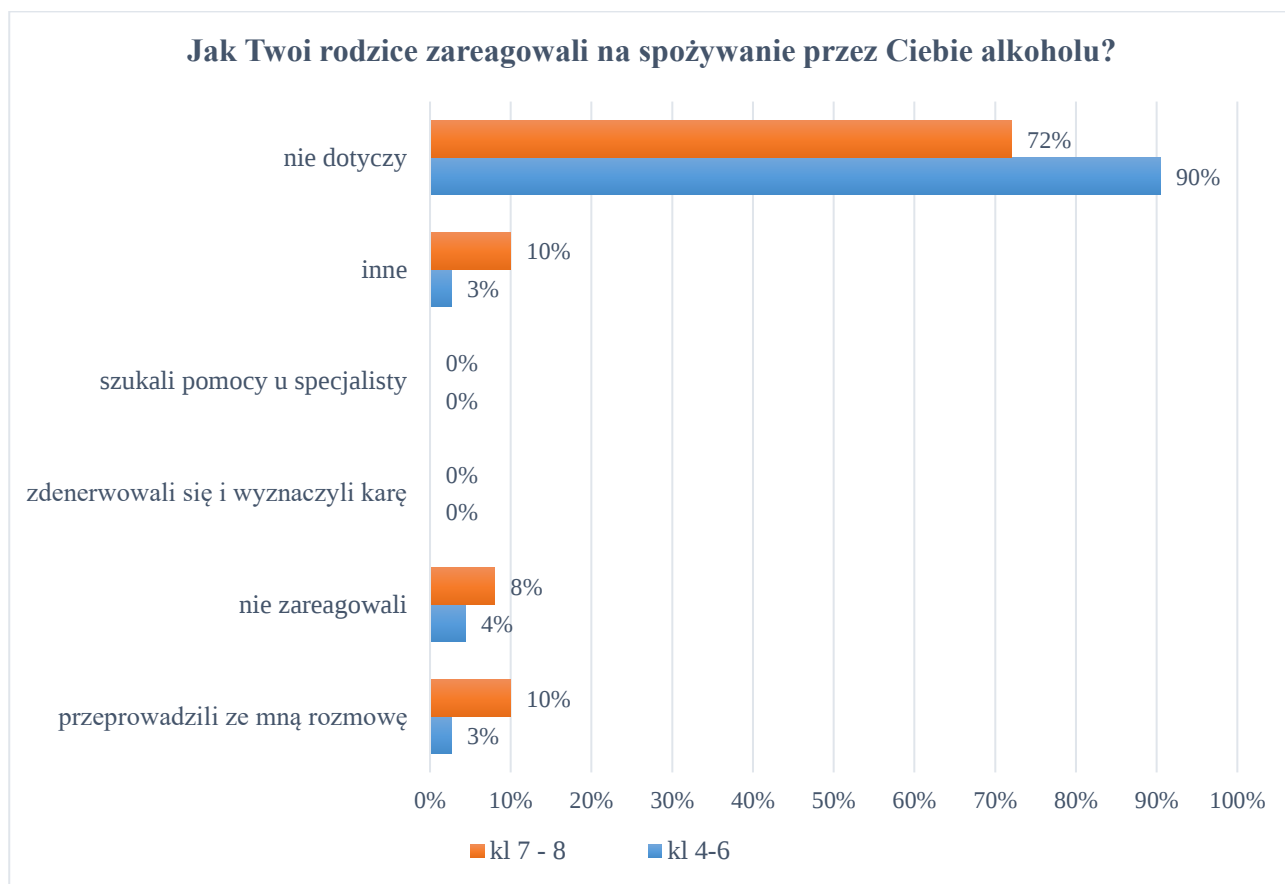
Bardzo niepokoją odpowiedzi uczniów, według których 4% rodziców dzieci z klas 4-6 i 19% rodziców z klas 7-8 wie o tym, że ich podopieczni spożywają alkohol.

Wykres 49. Wiedza rodziców o tym czy ich dzieci piją alkohol

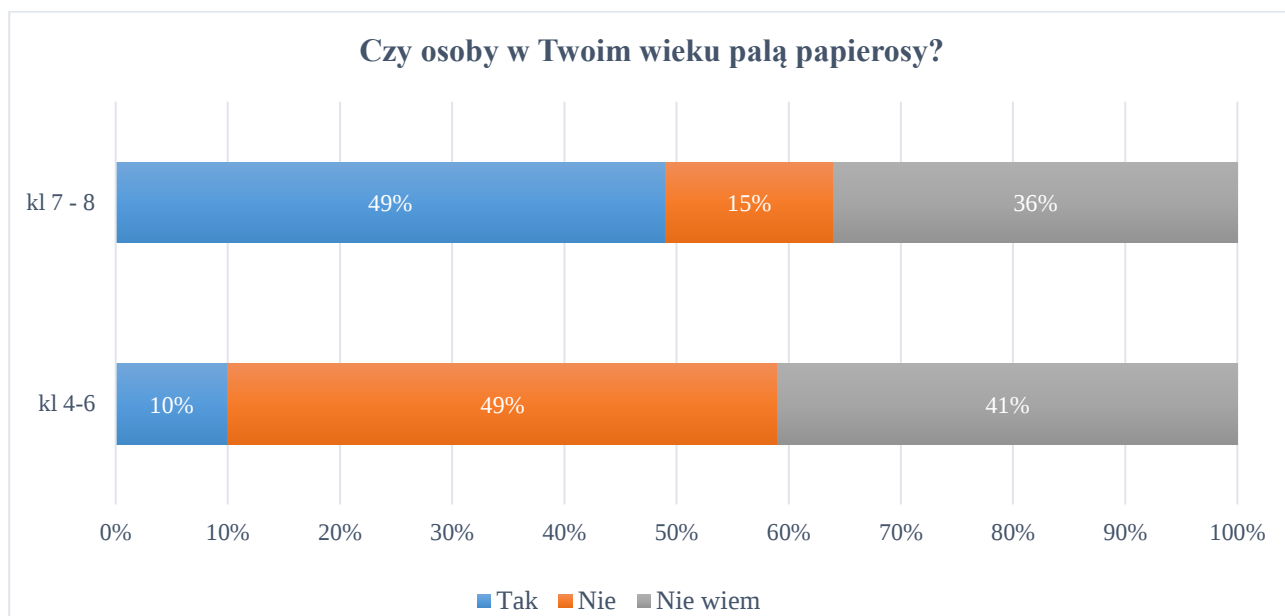
Kiedy rodzice dowiedzieli się o tym, że ich dziecko spożywa alkohol, najczęściej przeprowadzili z nim poważną rozmowę (10% uczniów – kl. 7-8, 3% uczniów – kl. 4-6). Nie brakuje jednak rodziców, którzy przyjęli tą informację z obojętnością (8% uczniów – kl. 7-8, 4% uczniów – kl. 4-6).

Wykres 50. Reakcja rodziców na spożywanie alkoholu przez ich dzieci

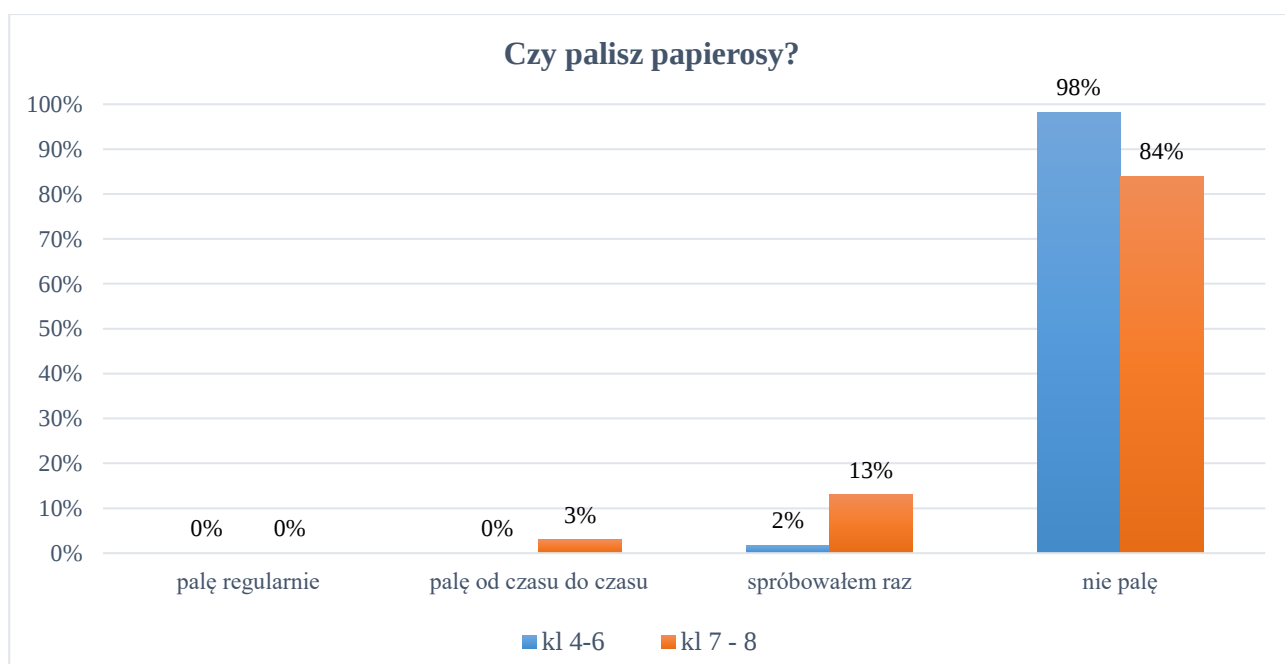
Odpowiedzi na pytanie o palenie papierosów przez rówieśników ankietowanych uczniów dostarczają alarmujących wniosków. Okazuje się bowiem, że 10% uczniów z klas 4-6 deklaruje, że ich rówieśnicy palą papierosy, a liczba ta lawinowo urasta aż do blisko połowy (49%) w przypadku uczniów z klas 7-8.

Wykres 51. Palenie papierosów przez rówieśników

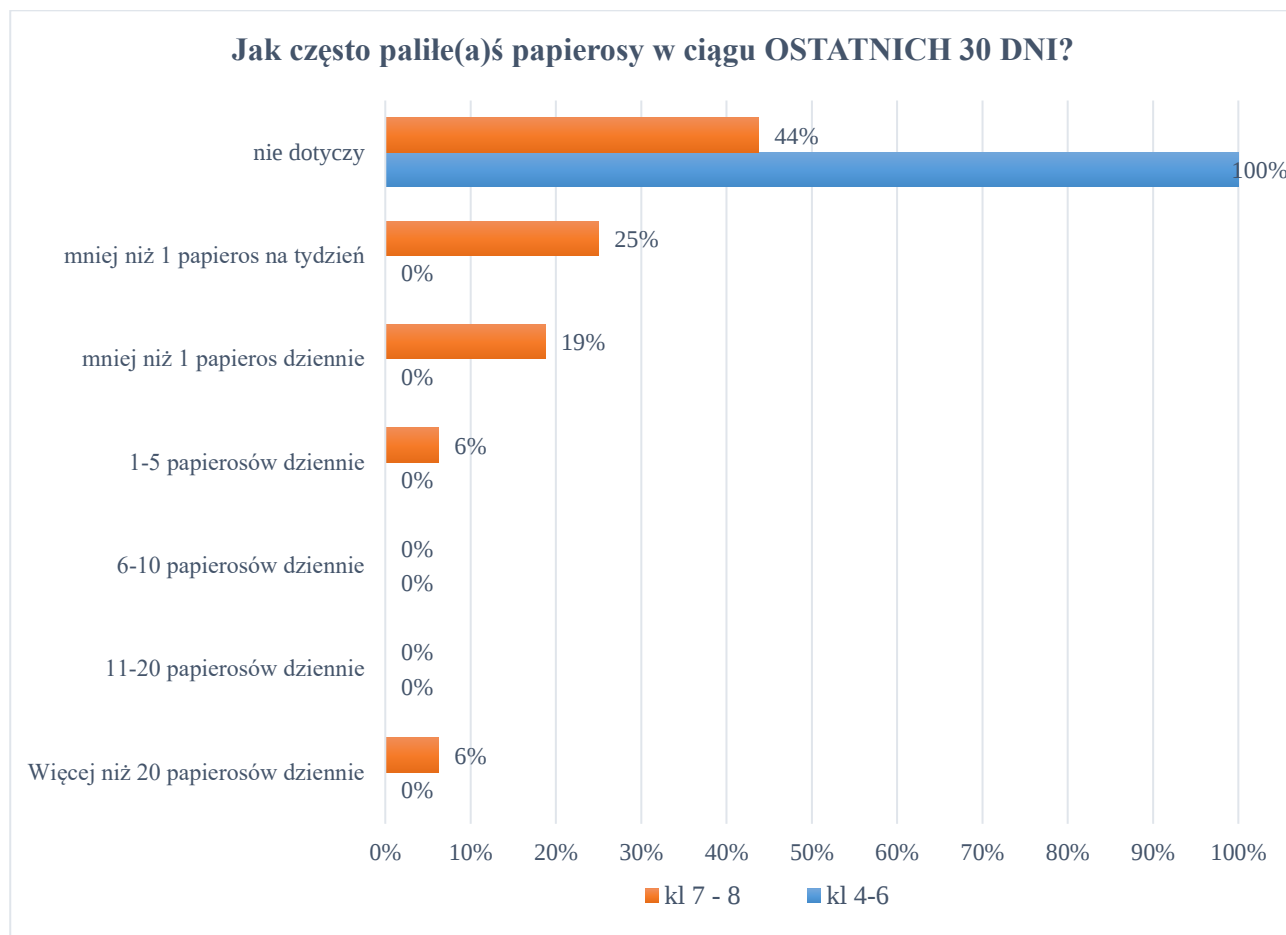
Niemniej następne pytanie dotyczące już bezpośrednio ankietowanych uczniów pokazuje, że niemal wszyscy uczniowie z klas 4-6 (98%) i 7-8 (84%) deklarują, że nie palą papierosów.

Wykres 52. Palenie papierosów przez uczniów

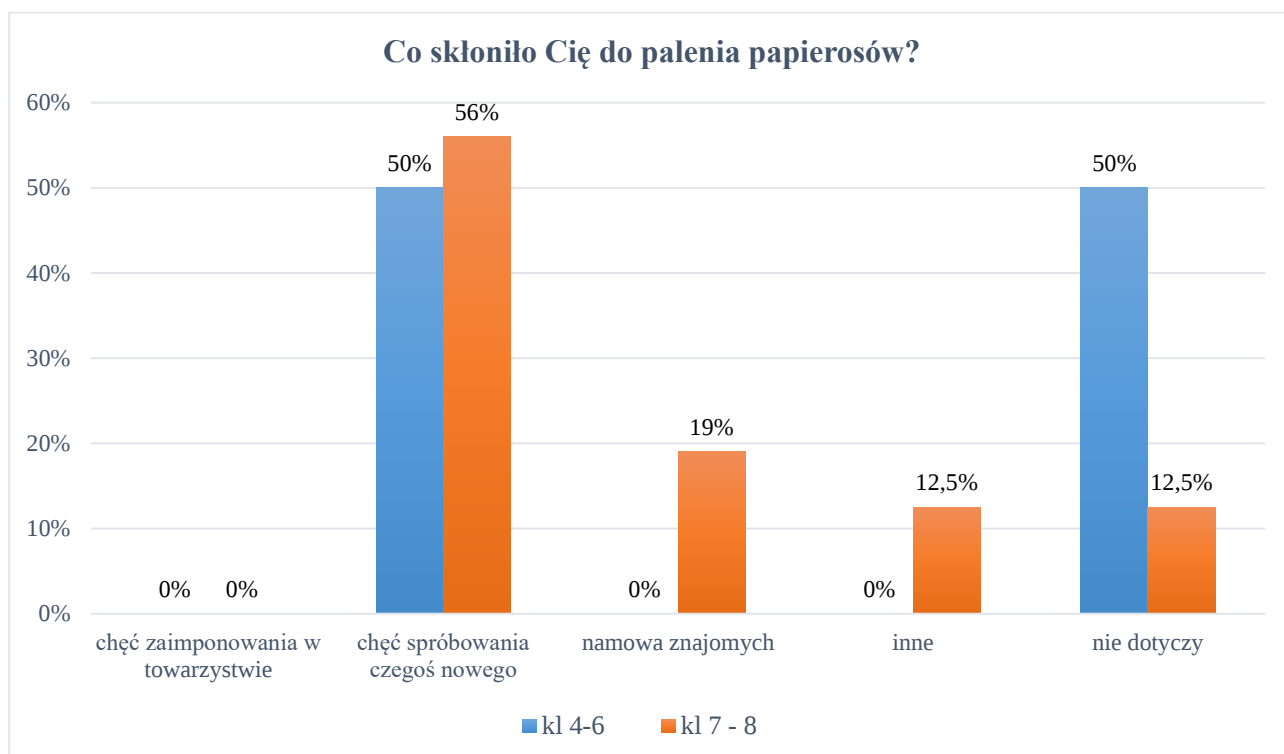
Na następne pytanie nie uzyskano odpowiedzi od wszystkich badanych uczniów. Odpowiedzi udzieliły 2 osoby z kl. 4-6 i 16 osób z kl. 7-8. Z uzyskanych odpowiedzi wynika, że uczniowie palący papierosy, najczęściej robią to rzadziej, niż raz w tygodniu (25% uczniów z kl. 7-8).

Wykres 53. Częstotliwość palenia papierosów przez uczniów w ciągu ostatnich 30 dni

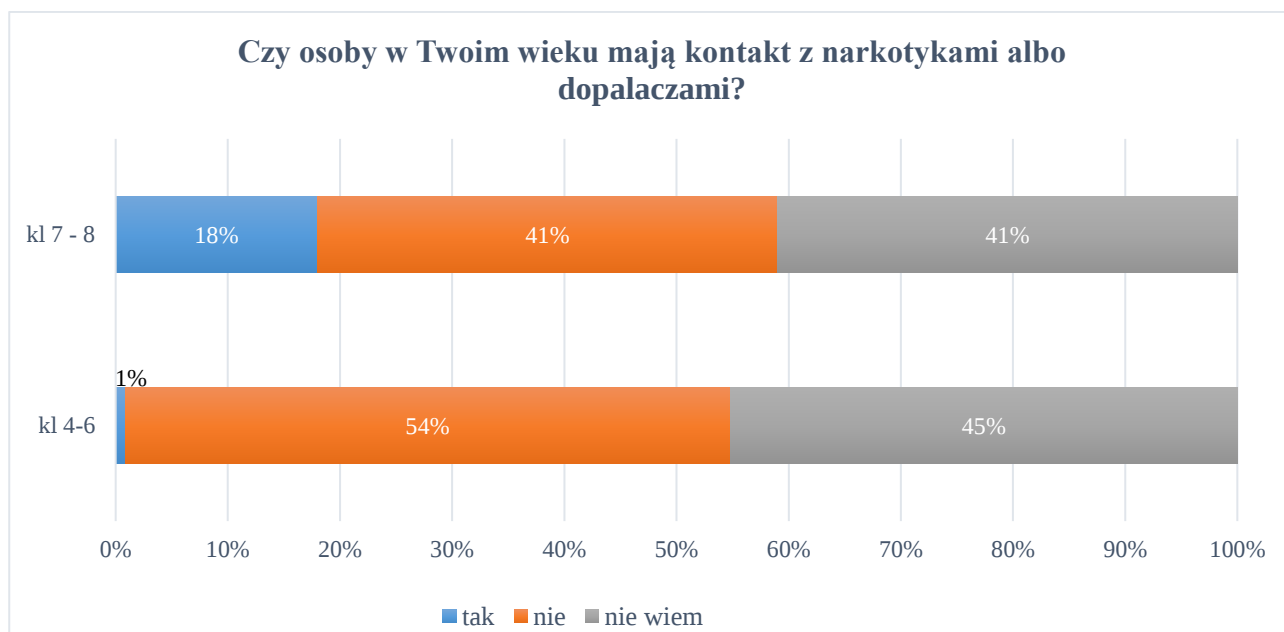
Na poniższe pytanie również nie uzyskano odpowiedzi od wszystkich badanych uczniów. Ta, jak poprzednio, odpowiedzi udzieliły 2 osoby z kl. 4-6 i 16 osób z kl. 7-8. Najczęstszym powodem, aby sięgnąć po papieros była ciekawość i chęć spróbowania czegoś nowego (50% z kl. 4-6 i 56% z kl. 7-8). O tym, jak zmienia się kultura palenia papierosów może świadczyć to, że żaden z uczniów nie wskazał, że kierowała nim wola zaimponowania w towarzystwie.

Wykres 54. Motywy sięgnięcia po papierosa przez uczniów

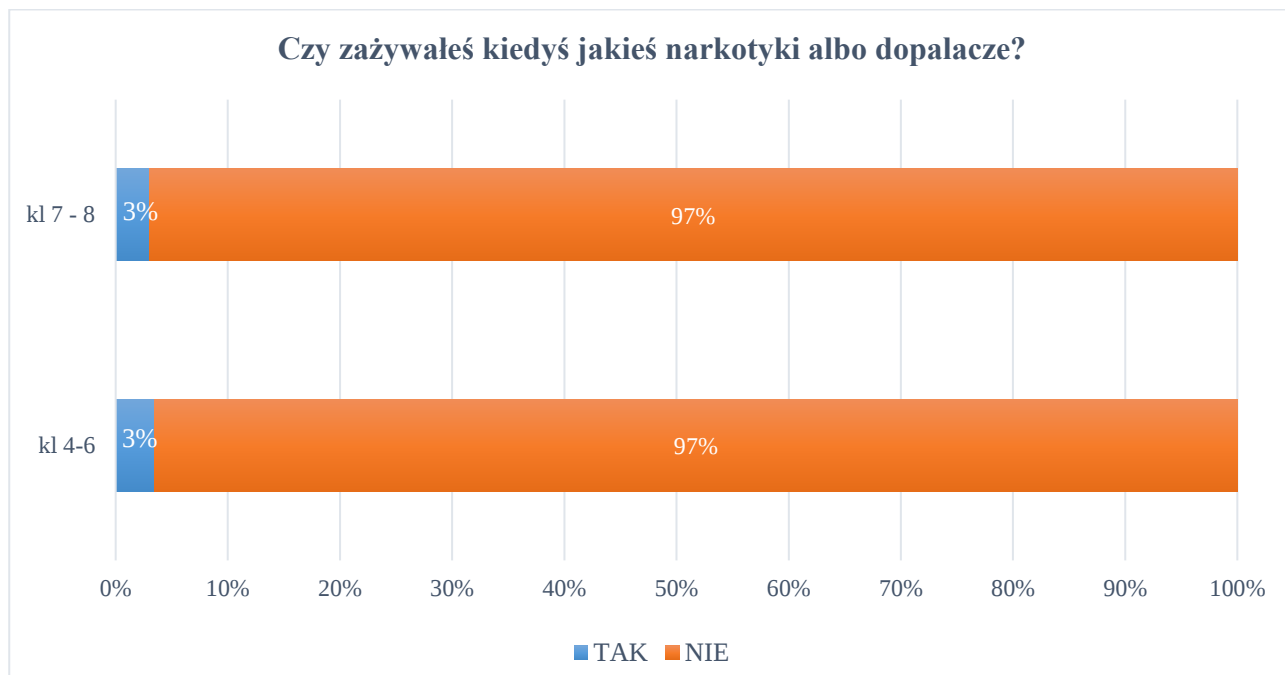

Podobnie, jak w pytaniu o kontakt rówieśników z alkoholem i papierosami, tak samo w przypadku narkotyków i dopalaczy uzyskano alarmujące dane. Substancje odurzające są stosowane już przez uczniów z klas 4-6 (takiego zdania jest 1% uczniów w tym przedziale wiekowym), natomiast w klasach starszych uważa tak już 18% badanych uczniów. 3% badanych uczniów, zarówno w klasach 4-6, jak i 7-8, przyznało się do doświadczeń z narkotykami albo dopalaczami.

Wykres 55. Kontakt rówieśników uczniów z narkotykami lub dopalaczami

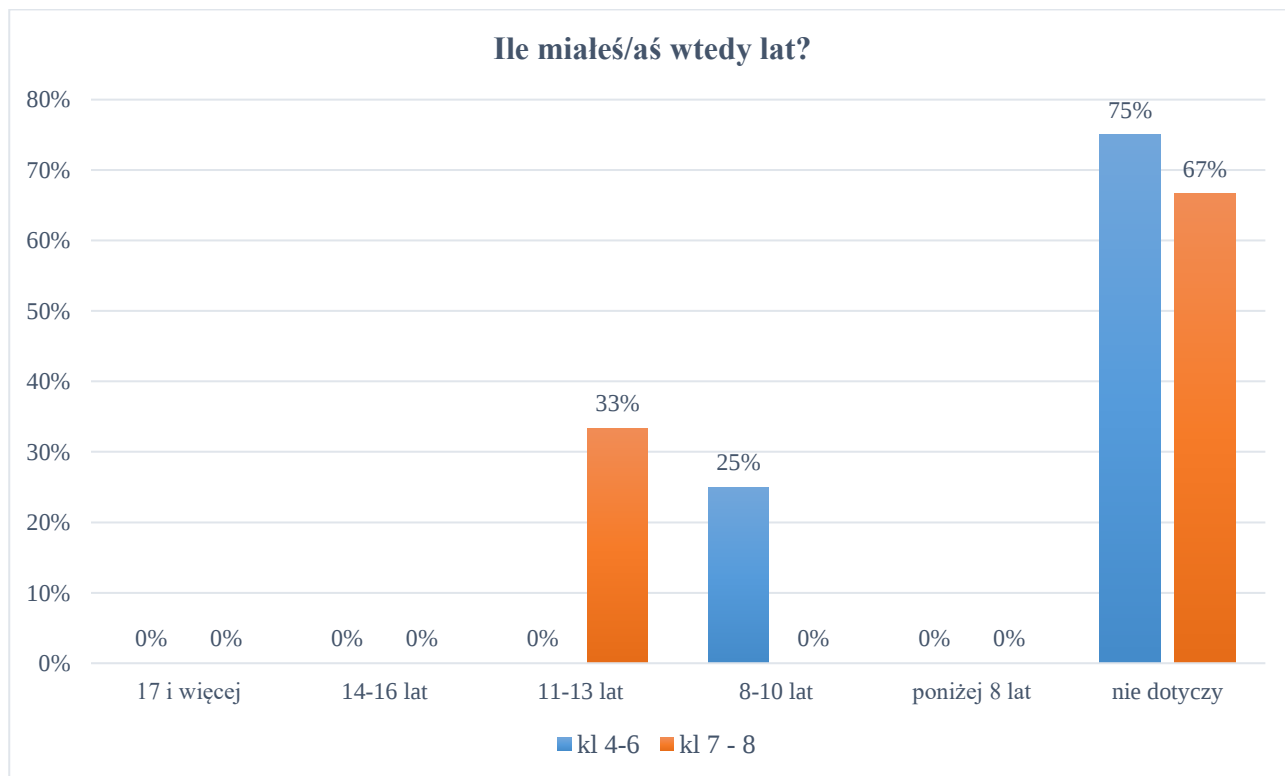

Wykres 56. Zazywanie narkotyków lub dopalaczy przez uczniów

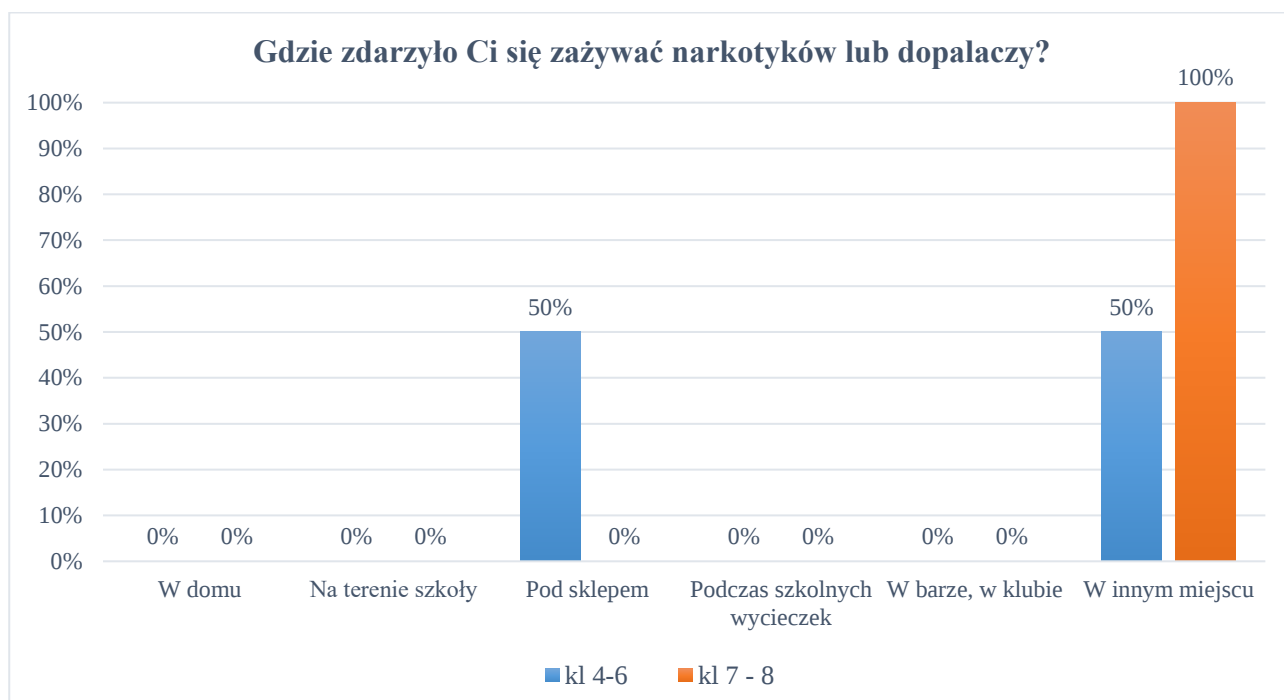

Na następne cztery pytania odpowiedzieli 4 uczniowie z kl. 4-6 i 3 uczniowie w klas 7-8. Jako wiek inicjacji narkotykowej podano 8-10 lat (25%) oraz 11-13 lat (33%). Uczniowie, którzy zadeklarowali kontakt z substancjami odurzającymi, podali, że przyjmowali je pod sklepem lub w innym miejscu.

Wykres 57. Inicjacja narkotykowa uczniów

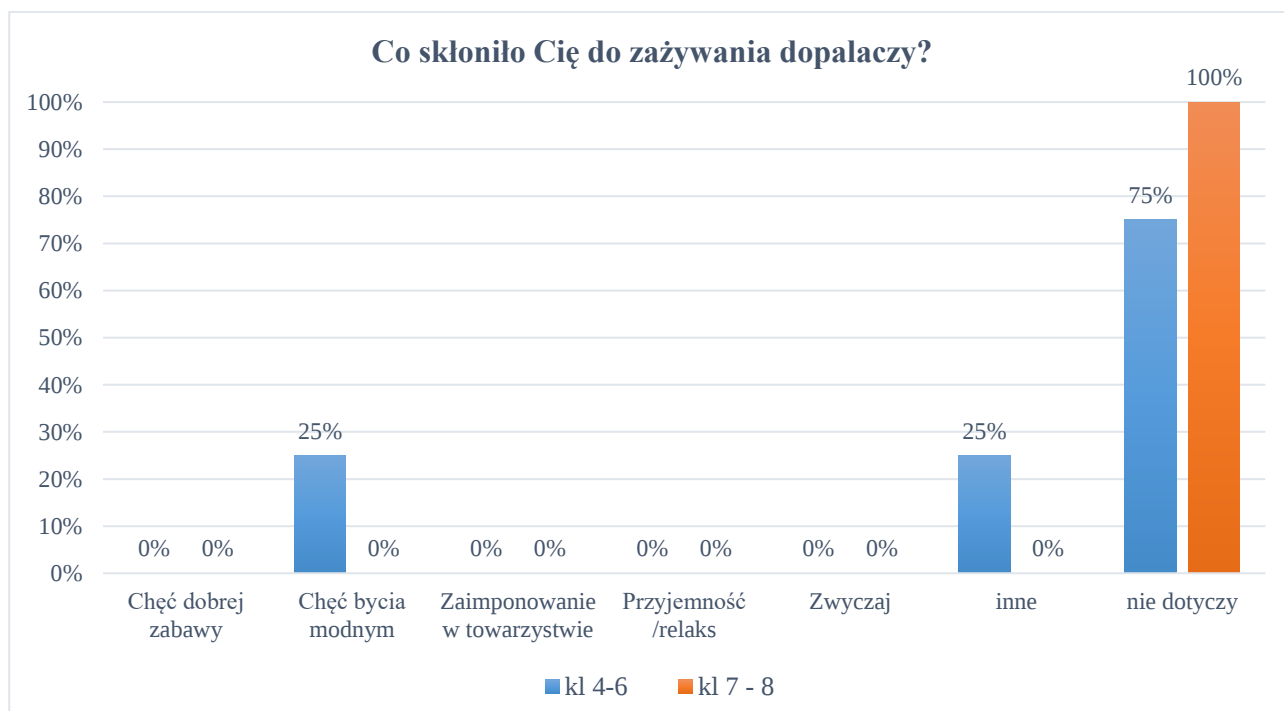
Wykres 58. Miejsce zażywania narkotyków lub dopalaczy przez uczniów

Żaden z uczniów z klas 7-8 nie podał miejsca pochodzenia substancji odurzającej, którą zażyli, natomiast 25% uczniów z klas młodszych stwierdziło, że otrzymali je od starszego rodzeństwa.

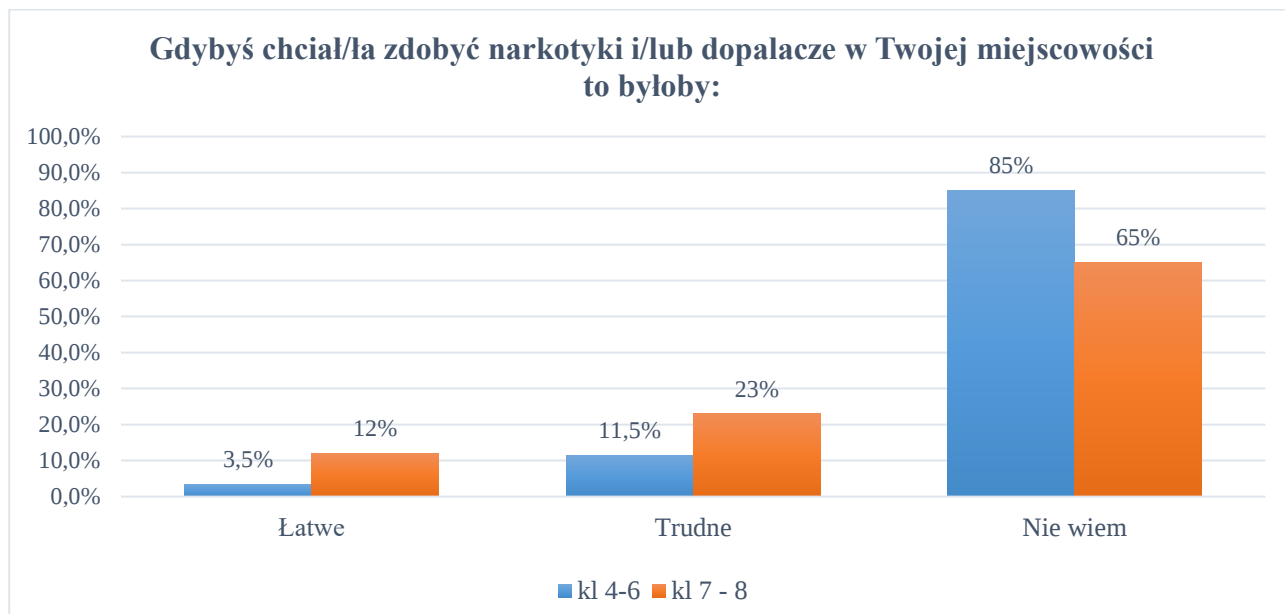
Badani uczniowie twierdzą, że do zażycia dopalaczy skłoniła ich chęć bycia modnym (25% z kl. 4-6) bądź inne motywy (również 25%). Żaden z uczniów z klas 7-8 nie udzielił odpowiedzi na to pytanie.

Wykres 59. Motywy zażywania dopalaczy

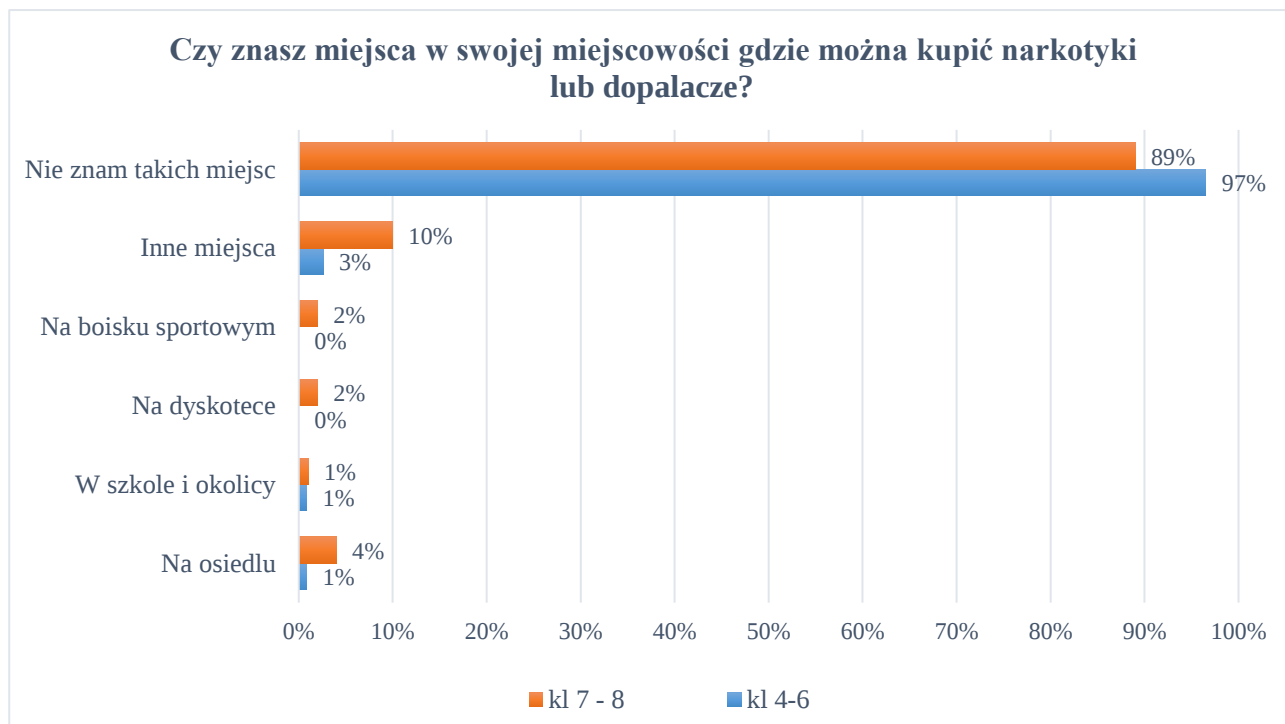
Uczniowie szkół w gminie Dobroń w zdecydowanej większości nie mają wiedzy, czy zdobycie substancji odurzających w ich miejscowościach jest trudne (85% - kl. 4-6, 65% - kl. 7-8). Jako łatwe zadanie ocenia zakup narkotyków/dopalaczy 3,5% uczniów z kl. 4-6 i 12% uczniów z kl. 7-8.

Wykres 60. Potencjalne źródło zdobywania narkotyków / dopalaczy

Jako miejsca, w których można nabyć narkotyki na terenie gminy Dobroń, uczniowie wymieniają boisko sportowe, dyskotekę, osiedle, a nawet szkołę i jej okolice.

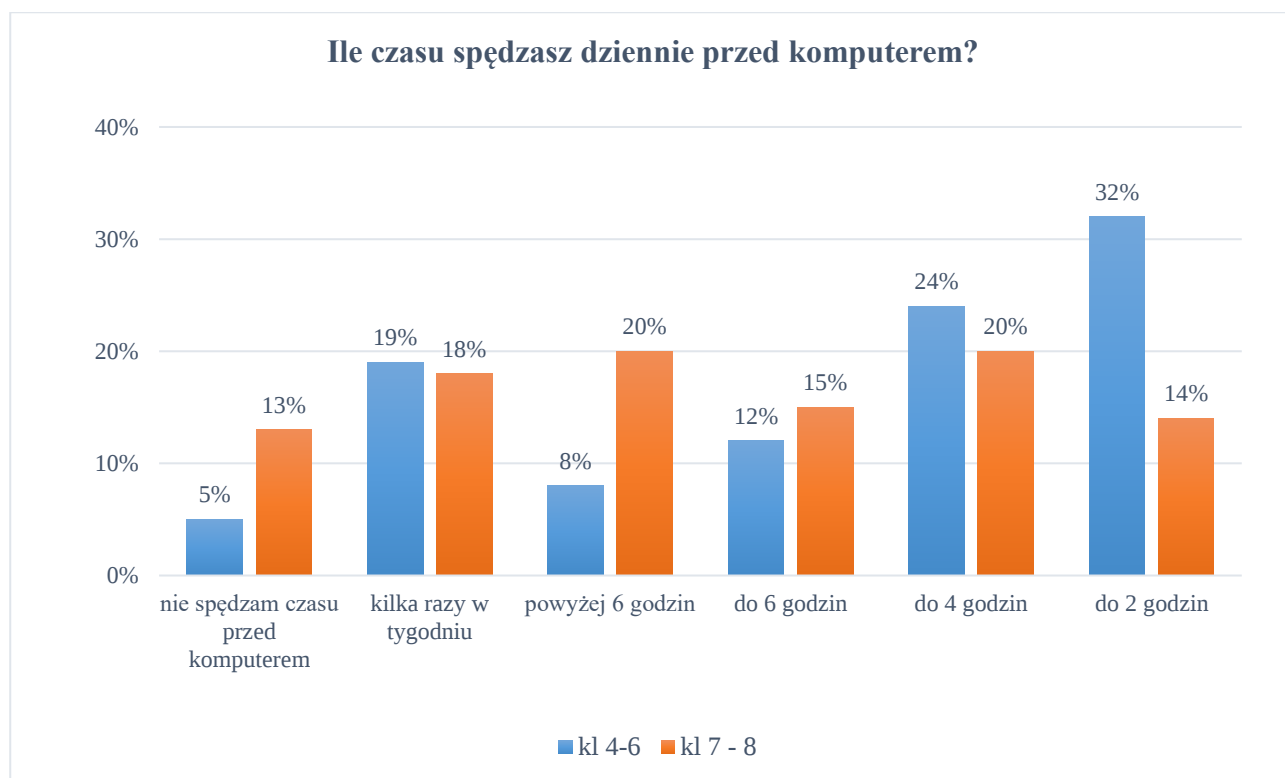
Wykres 61. Możliwe miejsca zakupu narkotyków / dopalaczy

IV. 3. UŻYWANIE INTERNETU I UZALEŻNIENIA BEHAWIORALNE

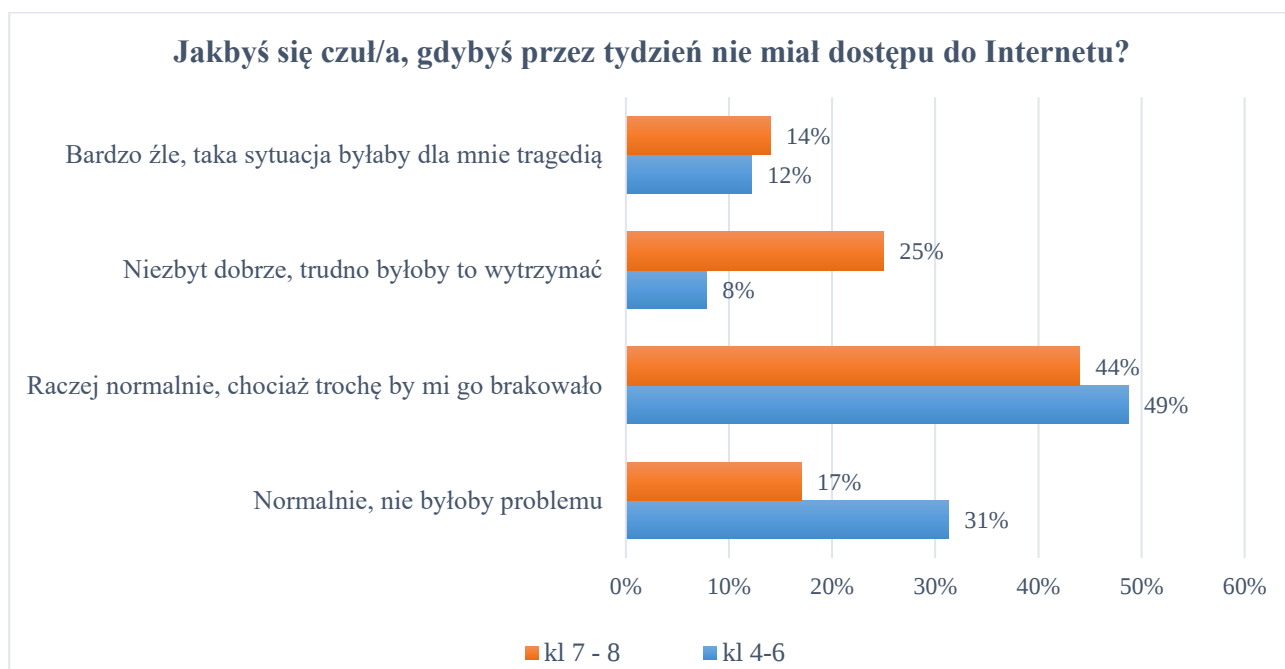
Starsi uczniowie spędzają przed komputerem najczęściej do 2 godzin w ciągu dnia (32% w kl. 7-8), a młodsi więcej, bo do 4 godzin (24% w kl. 4-6).

Wykres 62. Czas spędzany przed komputerem

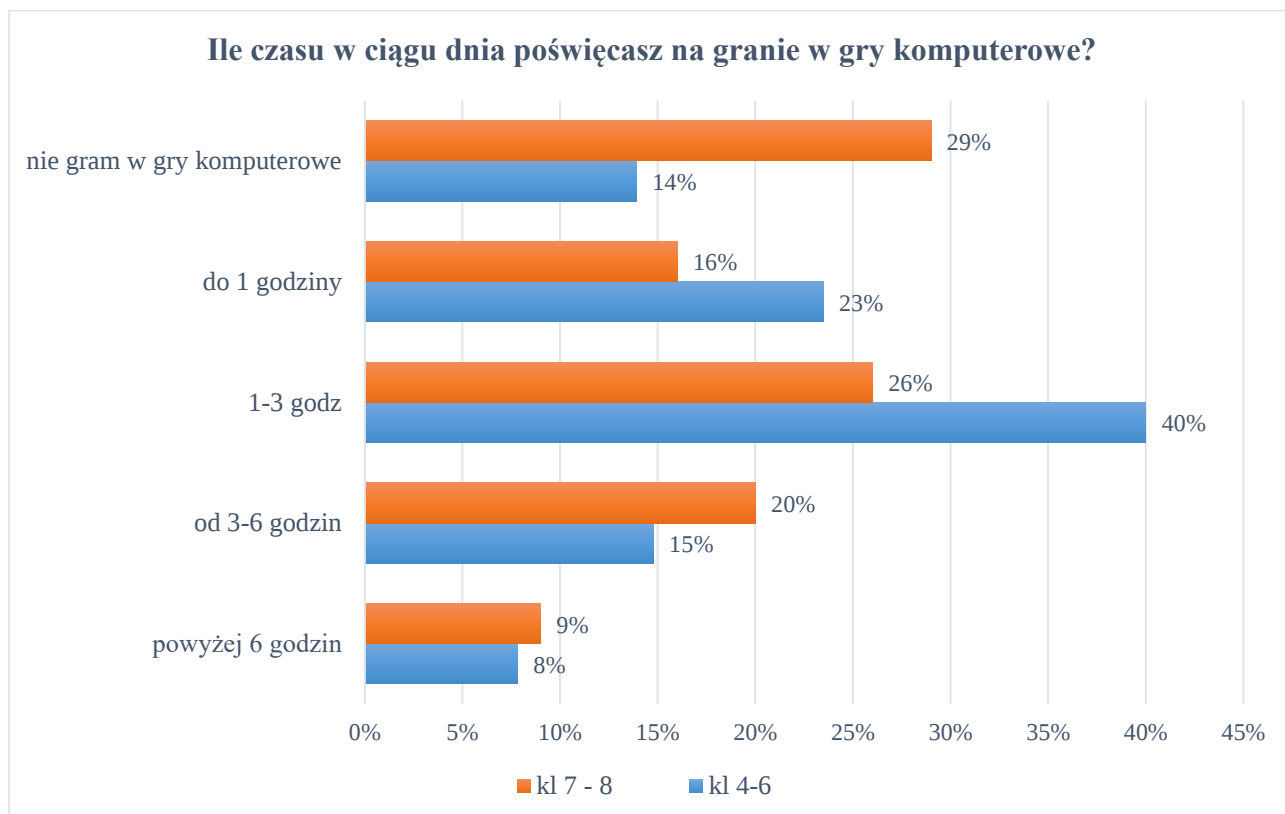
Zdecydowanie największa część badanych uczniów deklaruje, że będąc pozbawiona przez tydzień dostępu do Internetu, czułaby się raczej normalne, chociaż trochę by im go brakowało (49% - kl. 4-6, 44% - kl. 7-8). Nie brakuje jednak odpowiedzi sugerujących, że uczniom trudno byłoby wytrzymać sytuację braku dostępu do Internetu przez tydzień (8% - kl. 4-6, 25% - kl. 7-8). Dla niektórych byłaby to wręcz tragedia (12% - kl. 4-6, 14% - kl. 7-8).

Wykres 63. Reakcja na tygodniowy brak dostępu do Internetu

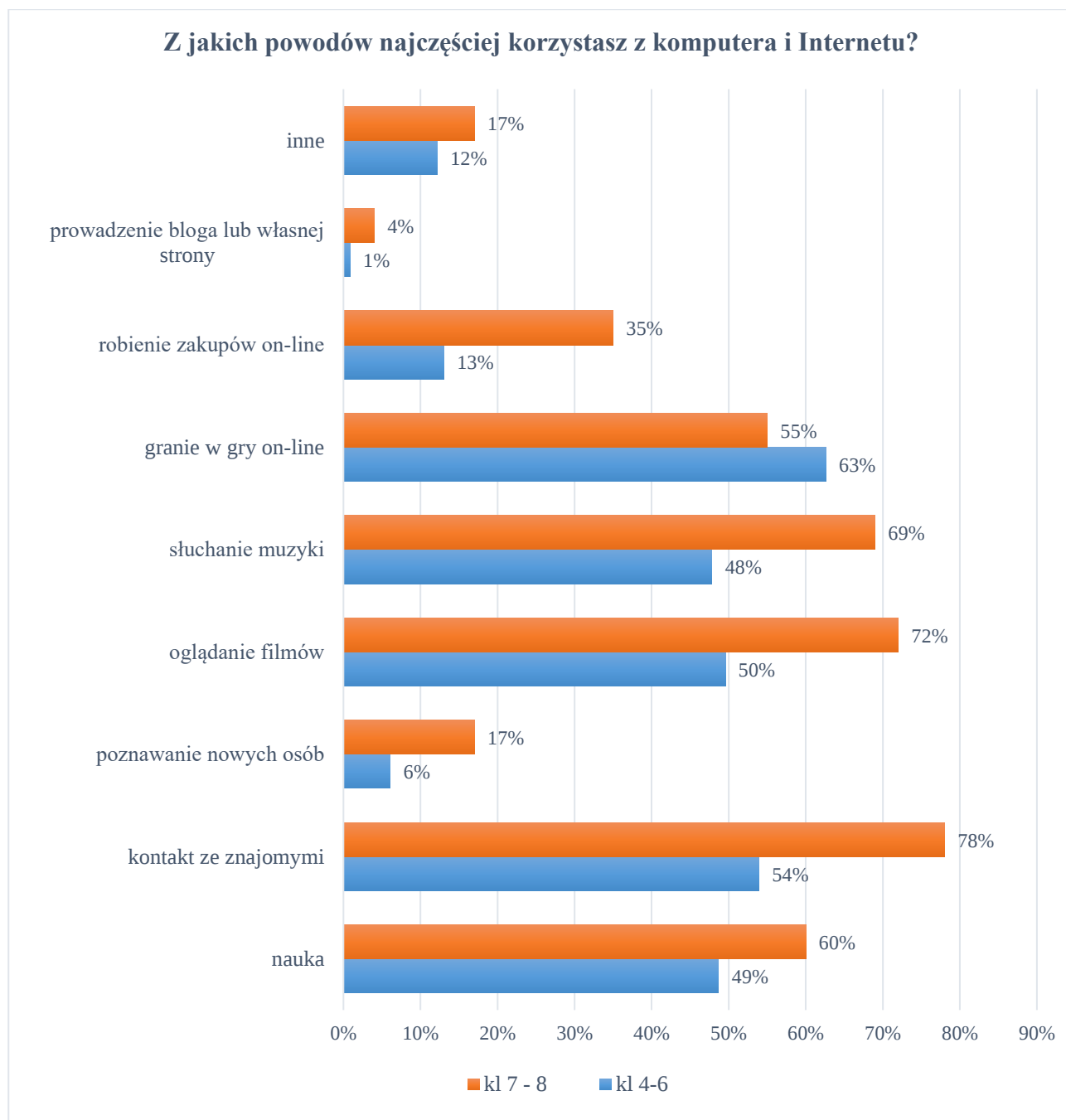
Najwięcej ze starszych uczniów poświęca od 1 do 3 godzin dziennie na granie w gry komputerowe (40%). Tyle samo czasu przeznacza na tą czynność 26% uczniów z klas 4-6, z tym że więcej, bo 29% uczniów młodszych deklaruje, że w ogóle nie gra w gry komputerowe.

Wykres 64. Czas spędzany na graniu na komputerze

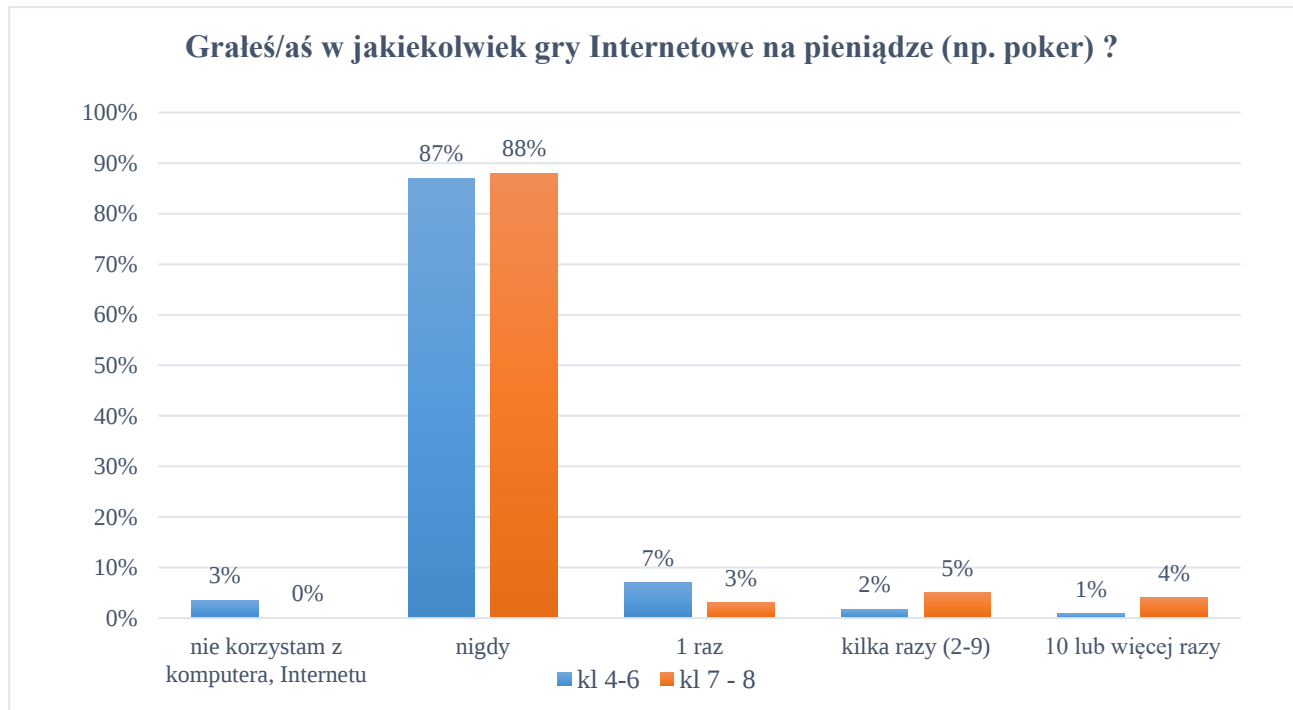
Następne pytanie zakładało opcję wielokrotnego wyboru. W obu badanych przedziałach wiekowych, najczęściej wybieraną przyczyną korzystania z komputera i Internetu jest chęć kontaktu ze znajomymi (54% - kl. 4-6, 78% - kl. 7-8). Na tak wysoki wynik mogły wpłynąć doświadczenia ostatnich dwóch lat, które upłynęły pod znakiem zdalnej edukacji i lockdownów z powodu epidemii koronawirusa. Drugą w kolejności popularną formą używania Internetu jest oglądanie filmów (50% - kl. 4-6, 72% - kl. 7-8).

Wykres 65. Najczęstsze powody korzystania z komputera i Internetu

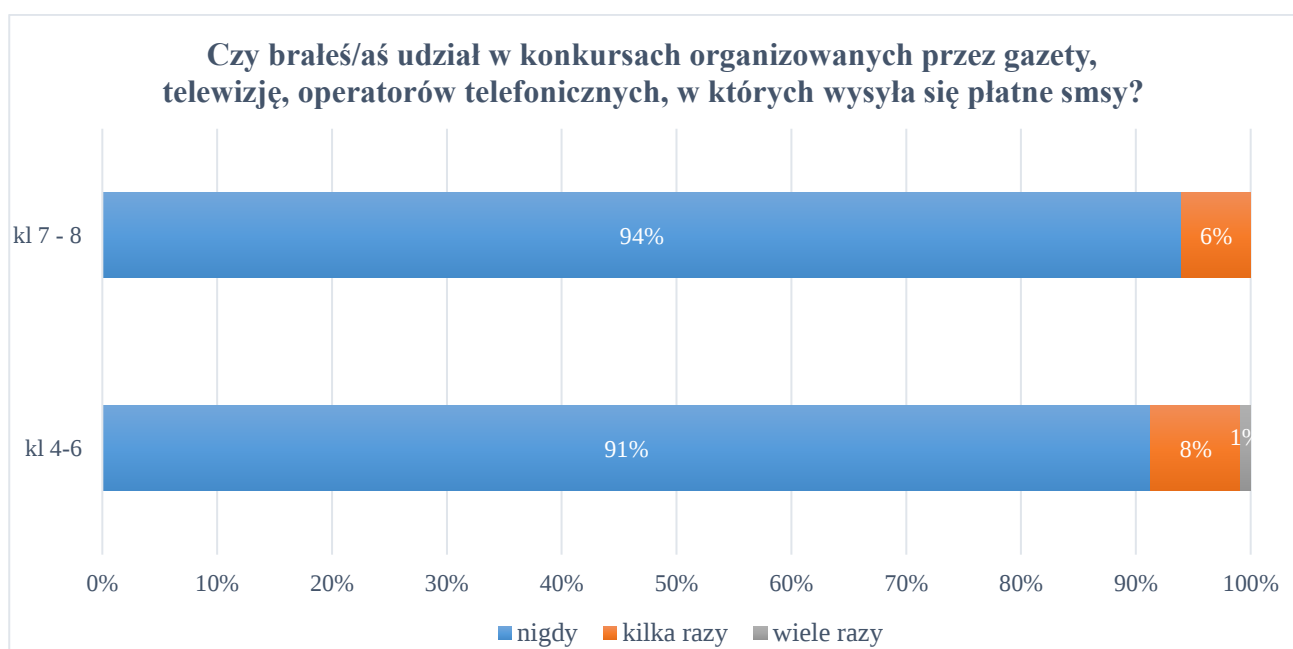
Przytłaczająca większość badanych uczniów deklaruje, że nigdy nie grała w gry internetowe na pieniądze (87% - kl. 4-6, 88% - kl. 7-8).

Wykres 66. Granie w gry internetowe na pieniądze

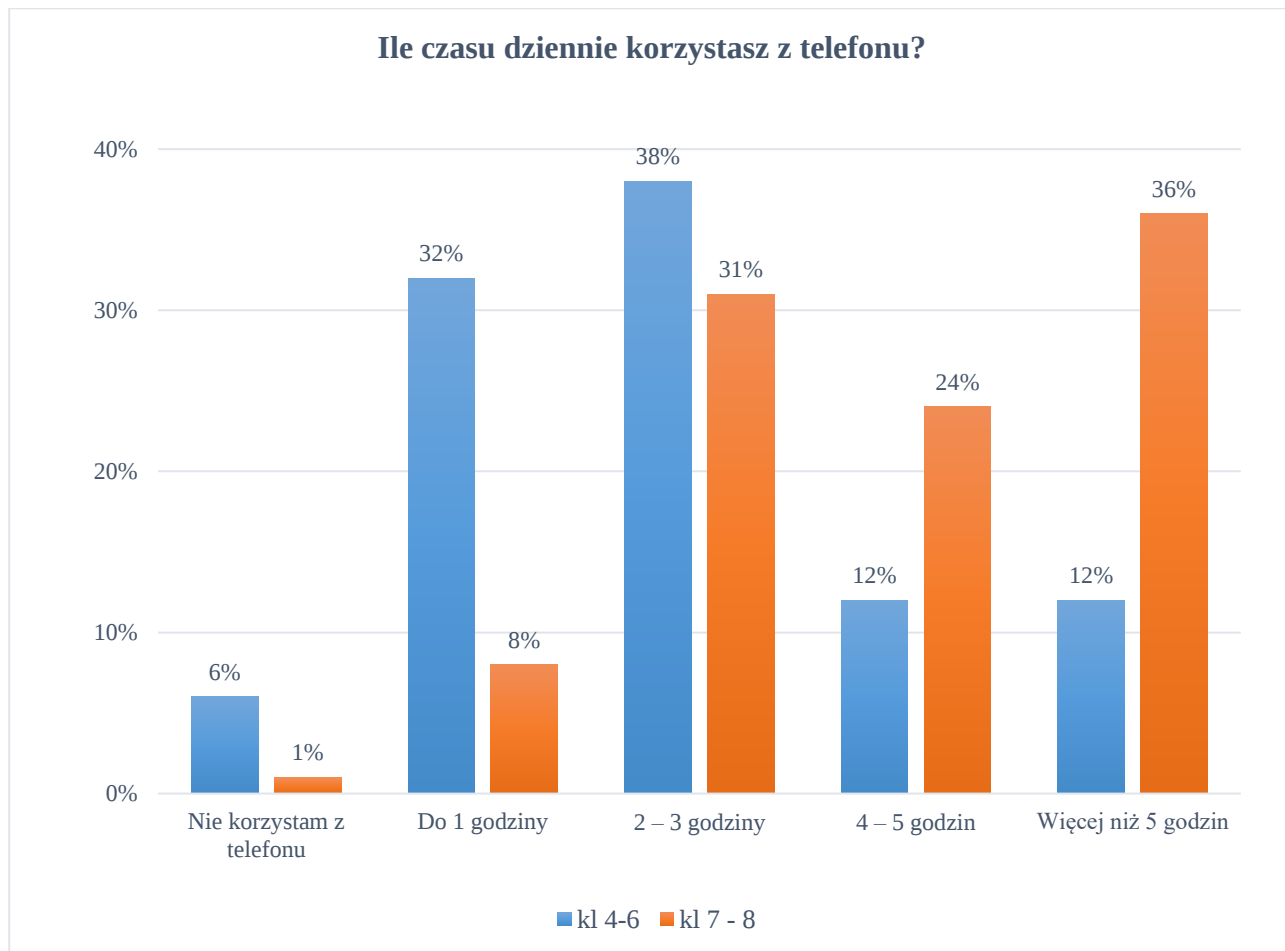
Jeszcze wyższe wskazania otrzymano w związku z pytaniem o udział w konkursach, w których wysyła się płatne smsy. 91% uczniów z kl. 4-6 i 94% z kl. 7-8 nigdy nie uczestniczyło w takich wydarzeniach.

Wykres 67. Granie w gry na wysyłanie płatnych sms-ów

Popularność korzystania z telefonu (smartfonu) wzrasta wraz z wiekiem. Najwięcej, 38% uczniów z klas 4-6, korzysta z telefonu od 2 do 3 godzin dziennie, podczas gdy uczniowie z klas starszych przeznaczają na to już w większości ponad 5 godzin dziennie (36%).

Wykres 68. Częstotliwość korzystania z telefonu

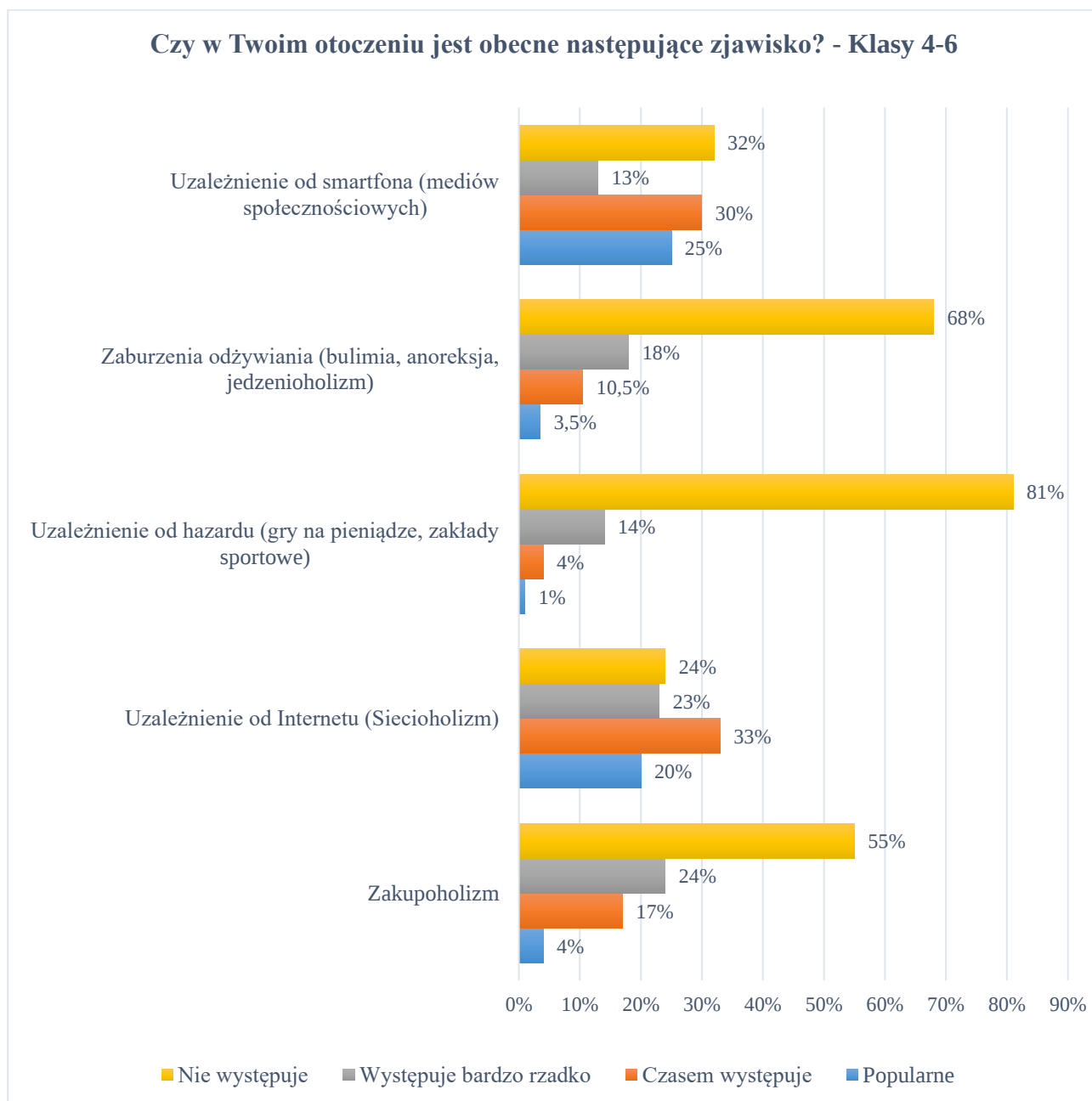

W ostatnim pytaniu zapytano uczniów o opinię na temat skali występowania różnych uzależnień behawioralnych.

Uczniowie z klas najmłodszych są zdania, że w ich otoczeniu najbardziej rozpowszechnione są fonoholizm (25%) i sieciolizm (20%). Nie brakuje przy tym wskazań sugerujących, że w gminie Dobroń są popularne bądź czasami występują również wszystkie inne podane rodzaje uzależnień, jak:

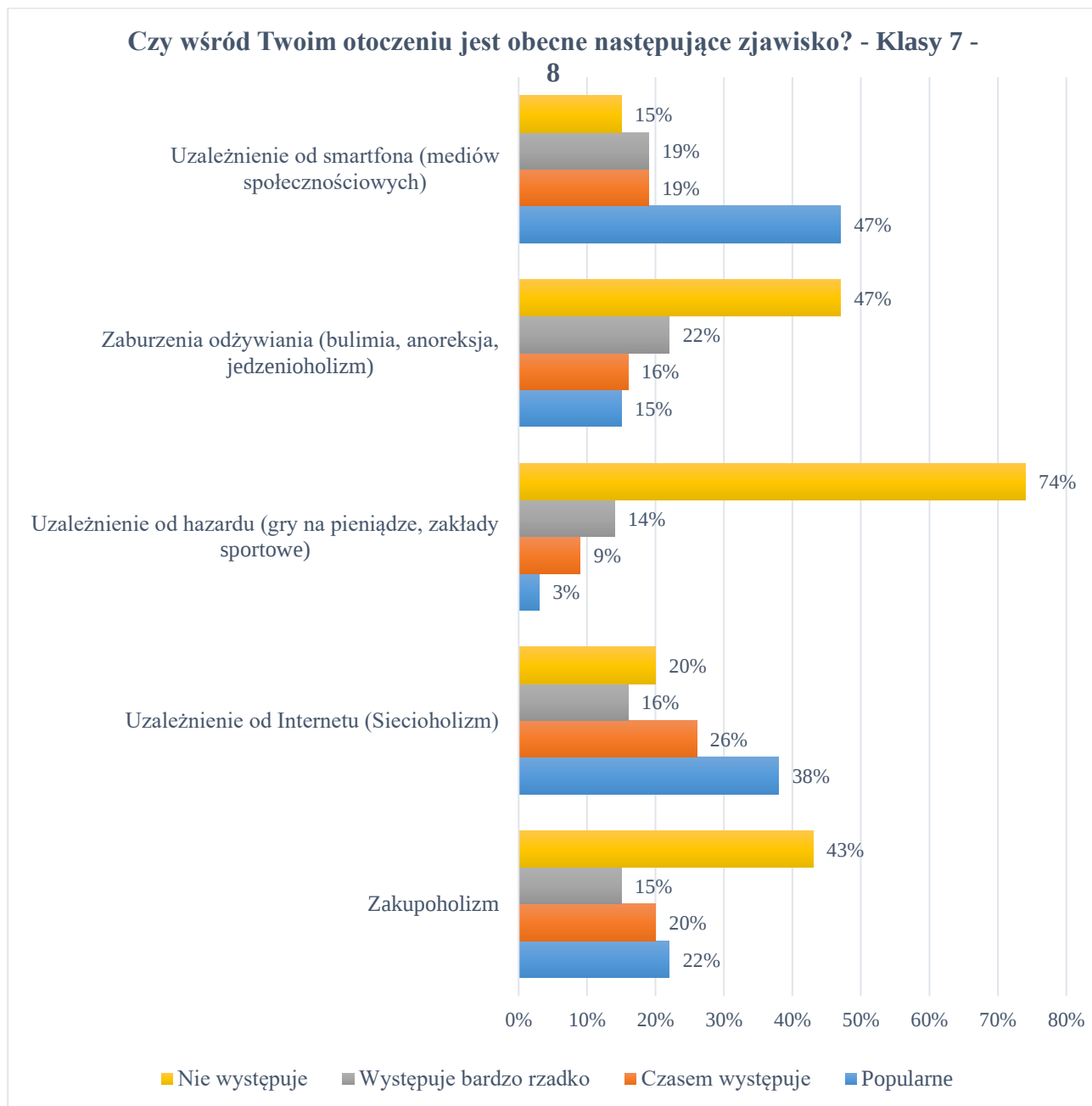
- uzależnienie od hazardu (łącznie 19% uczniów),
- zakupów (45%)
- czy zaburzenia odżywiania (32%).

Wykres 69. Częste uzależnienia w środowisku dzieci i młodzieży – kl. 4-6

Również uczniowie z klas 7-8 uważają za najbardziej rozpowszechnione uzależnienie od telefonu (47%) i Internetu (38%). Jak widać, w przypadku starszych uczniów rosną wskazania procentowe na oba te rodzaje uzależnień behawioralnych. Za występowaniem uzależnienia od hazardu opowiedziało się łącznie 26%, a od zakupów ponad połowa (57% uczniów). Również ponad połowa uczniów oznaczyła odpowiedzi sugerujące, że w ich środowisku zdarzają się przypadki różnych zaburzeń odżywiania (53%).

Wykres 70. Częste uzależnienia w środowisku dzieci i młodzieży – kl. 7-8

V. PODSUMOWANIE I REKOMENDACJE DZIAŁAŃ

Należy podjąć działania w kierunku profilaktyki i przeciwdziałania uzależnieniom od zachowań. Większość badanych dorosłych mieszkańców wskazało, że to właśnie uzależnienia behawioralne są najbardziej istotnym problemem w społeczności lokalnej. Łącznie 76% badanych - w tym 48% uznało, że jest to problem raczej istotny, a 28%, że bardzo istotny.

Zdaniem aż 43% dorosłych mieszkańców uzależnienie od używania komputerów i Internetu jest w ich środowisku dość powszechne, a dla 38% - wręcz bardzo powszechne. Zatem, sumując, aż dla 81% respondentów zjawisko uzależnienia od nowoczesnej technologii stanowi duży problem. Jedynie 2% uważa, że jest to zjawisko bardzo rzadkie.

Niemal przez akklamację badani mieszkańcy opowiedzieli się za potrzebą wdrażania działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom (90%). Jest zalecane, aby działania gminy w kierunku przeciwdziałania różnym rodzajom uzależnień rozpocząć od tych działań profilaktycznych, które poparło zdecydowanie najwięcej ankietowanych. Są to warsztaty profilaktyczne w szkołach (73% osób). W dalszej kolejności ankietowani wskazali na potrzebę otwartych konsultacji z terapeutą uzależnień (67%) i wsparcia psychologicznego dla rodzin (63%). Ponad połowa badanych (56%) wskazała na konieczność pomocy dla uczniów po okresie izolacji i zdalnego nauczania.

- **Wśród uczniów popularność korzystania z telefonu (smartfonu) wzrasta wraz z wiekiem.** Najwięcej, 38% uczniów z klas 4-6, korzysta z telefonu od 2 do 3 godzin dziennie, podczas gdy uczniowie z klas starszych przeznaczają na to już w większości ponad 5 godzin dziennie (36%). Uczniowie zarówno z klas 4-6 jak i 7-8 są zdania, że w ich otoczeniu najbardziej rozpowszechnione z uzależnień behawioralnych są fonoholizm i siecioholizm.

- **56%, czyli ponad połowa mieszkańców, zna przynajmniej jedną osobę, która przyjmuje różnego rodzaju narkotyki lub dopalacze.** Nie sposób jednak pominąć faktu, że 33% uważa, że zna od 2 do 5 takich osób, a po 10% - 1 osobę i ponad 10 osób. Należy kontynuować działania profilaktyczne i zaradcze w celu eliminowania zjawiska konsumpcji środków odurzających.

- **Rekomendacja obejmuje, aby zapewnić warunki do kontynuowania pracy Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego, Punktu Konsultacyjno- Terapeutycznego oraz Punkt Wsparcia Interwencyjno-Psychologicznego, a**

także upowszechniać wiedzę na temat funkcjonowania tych jednostek i zachęcać do skorzystania z ich oferty osoby z problemami uzależnień lub przemocy.

- Jest zalecane, aby rozwijać **komplementarną współpracę** pomiędzy różnymi podmiotami publicznymi i niepublicznymi, które zajmują się wsparciem dla osób uzależnionych i uwikłanych w przemoc domową.

- Łącznie 51% mieszkańców gminy zna osobiście lub pośrednio osoby uwikłane w przemoc domową. Tak duży procent respondentów, którzy nie są pewni, czy w ich otoczeniu mają miejsce akty przemocy (25,5%) **uzasadnia prowadzenie w gminie działań informacyjnych i profilaktycznych w zakresie umiejętności identyfikowania i reagowania na przemoc w rodzinie.** Tym bardziej, że zgodnie z odpowiedziami uzyskanymi już w następnym pytaniu - aż 66% badanych nie wie, gdzie może zgłosić się po wsparcie ofiara przemocy domowej.

- Jest rekomendowane, aby kontynuować dalsze działania profilaktyczne, informacyjne i pomocowe dla osób i rodzin osób uzależnionych od alkoholu oraz spożywających alkohol lub inne substancje w sposób ryzykowny bądź szkodliwy. Co prawda, mieszkańcy Gminy Dobroń odzwierciedlają postawy wobec picia alkoholu o niskim poziomie ryzyka. Mieszkańcy Gminy piją okazjonalnie, a jednorazowo spożywają małe ilości alkoholu. Niemniej, wiek inicjacji alkoholowej obniża się. Dorośli mieszkańcy gminy najczęściej deklarują, że po raz pierwszy spróbowali alkoholu w wieku dojrzewania (16-18 lat) – 41%. Niestety nie brakuje respondentów, którzy swoją inicjację alkoholową przeszli jeszcze wcześniej, bo w wieku 13-15 lat (26%), czy nawet poniżej 12 lat (9%). Najwięcej uczniów – w sumie aż 25% - wyznało, że swoją inicjację alkoholową przeżyło w wieku 11-13 lat (22% uczniów z klas 7-8 i 3% uczniów z klas 4-6). Nie brakuje również wskazań na wiek nawet poniżej 8 lat (9% - kl. 7-8, 4% - kl. 4-6).

- **Co więcej, 61% badanych mieszkańców nie wie, w jakim miejscu może uzyskać pomoc osoba uzależniona od alkoholu.**

- Alkohol nie jest obcy w środowisku uczniów szkół gminy Dobroń. O ile 3% uczniów młodszych uważa, że ich rówieśnicy spożywają alkohol, to w przypadku uczniów z klas 7-8 twierdzi tak już aż 40% badanych. Spośród uczniów, którzy deklarują, że zdarzyło im się spożywać alkohol, najwięcej, bo 21% uczniów z kl. 7-8 oraz 7% z kl. 4-6, twierdzi, że spożywali go od 1 do 2 razy. Łącznie 11% uczniów z klas 7-8 przyznało się, że zdarzyło im się dotąd upić od 1 do 5 razy.

- Również substancje odurzające są stosowane już przez uczniów z klas 4-6 (takiego zdania jest 1% uczniów w tym przedziale wiekowym), natomiast w klasach starszych uważa tak już 18% badanych

uczniów. 3% badanych uczniów, zarówno w klasach 4-6, jak i 7-8, przyznało się do doświadczeń z narkotykami albo dopalaczami.

- **W związku z powyższym jest wysoce zalecane, aby nadal prowadzić działania w zakresie profilaktyki informacyjnej i edukacyjnej - z obszaru uzależnienia od substancji psychoaktywnych, w szczególności dla dzieci i młodzieży w wieku szkolnym, a także ich rodziców.**
- **Jest rekomendowane rozwijanie działań profilaktycznych i informacyjno-edukacyjnych nakierowanych na podnoszenie poziomu świadomości i umiejętności społecznych mieszkańców gminy w zakresie czynników chroniących przed uzależnieniami. W tym w szczególności działania sportowo-rekreacyjne, pikniki rodzinne, a z drugiej strony należy mieć na względzie promowanie bezpiecznego korzystania z Internetu i pozostałych nowoczesnych technologii.**

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Płeć ankietowanych	4
Wykres 2. Istotne problemy w środowisku lokalnym.....	5
Wykres 3. Znajomość osób, które stosują substancje odurzające	6
Wykres 4. Wiedza o tym, gdzie można kupić substancje odurzające	6
Wykres 5. Substancje odurzające przyjmowane przez osoby znane osobiście lub „ze słyszenia” w środowisku mieszkańców	7
Wykres 6. Wiedza o osobach doświadczających przemocy w rodzinie	8
Wykres 7. Wiedza o miejscach, gdzie ofiara przemocy w rodzinie może uzyskać pomoc.....	8
Wykres 8. Wiek inicjacji nikotynowej wśród dorosłych mieszkańców	9
Wykres 9. Przekonania dotyczące spożywania alkoholu.....	10
Wykres 10. Palenie papierosów wśród dorosłych mieszkańców	11
Wykres 11. Zmiany w zachowaniu dziecka w okresie epidemii	11
Wykres 12. Wiek inicjacji alkoholowej wśród dorosłych mieszkańców	12
Wykres 13. Częstotliwość spożywania alkoholu wśród dorosłych mieszkańców	12
Wykres 14. Znajomość miejsc pomocy dla osób uzależnionych od alkoholu	13
Wykres 15. Standardowe porcje z alkoholem wypijane w trakcie typowego dnia picia	14
Wykres 16. Ocena ilości sklepów i lokali z alkoholem	14
Wykres 17. Opinia o rozpowszechnieniu uzależnienia od komputerów/Internetu w najbliższym otoczeniu	15
Wykres 18. Opinie o rozpowszechnieniu uzależnienia od hazardu	16
Wykres 19. Granie w gry na automatach przez dorosłych	16
Wykres 20. Powody uprawiania hazardu	17
Wykres 21. Granie w gry hazardowe przez Internet.....	18
Wykres 22. Powody grania w gry hazardowe przez Internet	18
Wykres 23. Ocena możliwości uzależnienia się od gier na pieniądze	19
Wykres 24. Potrzeba realizacji działań profilaktycznych na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom	20
Wykres 25. Propozycja potrzebnych działań profilaktycznych na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom	21
Wykres 26. Płeć ankietowanych sprzedawców.....	22
Wykres 27. Status ankietowanych sprzedawców	22
Wykres 28. Przekonania dotyczące spożywania alkoholu.....	23
Wykres 29. Częstotliwość prób zakupu alkoholu przez osoby nieletnie	24
Wykres 30. Częstotliwość spożywania alkoholu w obrębie sklepu	25
Wykres 31. Częstotliwość nieprzyjemnych zajęć w obrębie sklepu.....	25
Wykres 32. Interwencje służb porządkowych w ciągu ostatniego kwartału	26
Wykres 33. Sprzedaż alkoholu osobie nieletniej	26
Wykres 34. Sprawdzanie pełnoletności osoby nieletniej	27
Wykres 35. Ocena funkcjonowania kontroli sprzedaży alkoholu	27
Wykres 36. Wzrost sprzedaży alkoholu w okresie pandemii	28
Wykres 37. Ocena relacji uczniów z otoczeniem – kl. 4-6	29
Wykres 38. Ocena relacji uczniów z otoczeniem – kl. 7-8	30
Wykres 39. Picie alkoholu przez rówieśników	30
Wykres 40. Miejsca spożywania alkoholu przez uczniów	31
Wykres 41. Powody sięgania po alkohol przez uczniów	31
Wykres 42. Sposoby zdobywania alkoholu przez uczniów.....	32
Wykres 43. Częstotliwość spożywania alkoholu przez uczniów	32
Wykres 44. Częstotliwość picia alkoholu przez uczniów	33
Wykres 45. Częstotliwość upicia się alkoholem przez uczniów	33
Wykres 46. Inicjacja alkoholowa uczniów.....	34
Wykres 47. Rodzaje spożywanego alkoholu	34
Wykres 48. Powody picia alkoholu przez uczniów	35
Wykres 49. Wiedza rodziców o tym czy ich dzieci piją alkohol.....	36
Wykres 50. Reakcja rodziców na spożywanie alkoholu przez ich dzieci	36
Wykres 51. Palenie papierosów przez rówieśników.....	37

Wykres 52. Palenie papierosów przez uczniów	37
Wykres 53. Częstotliwość palenia papierosów przez uczniów w ciągu ostatnich 30 dni	38
Wykres 54. Motywy sięgnięcia po papierosy przez uczniów	39
Wykres 55. Kontakt rówieśników uczniów z narkotykami lub dopalaczami	39
Wykres 56. Zażywanie narkotyków lub dopalaczy przez uczniów	40
Wykres 57. Inicjacja narkotykowa uczniów	40
Wykres 58. Miejsce zażywania narkotyków lub dopalaczy przez uczniów	41
Wykres 59. Motywy zażywania dopalaczy	41
Wykres 60. Potencjalne źródło zdobywania narkotyków / dopalaczy	42
Wykres 61. Możliwe miejsca zakupu narkotyków / dopalaczy	42
Wykres 62. Czas spędzany przed komputerem	43
Wykres 63. Reakcja na tygodniowy brak dostępu do Internetu	44
Wykres 64. Czas spędzany na graniu na komputerze	44
Wykres 65. Najczęstsze powody korzystania z komputera i Internetu	45
Wykres 66. Granie w gry internetowe na pieniądze	46
Wykres 67. Granie w gry na wysyłanie płatnych sms-ów	46
Wykres 68. Częstotliwość korzystania z telefonu	47
Wykres 69. Częste uzależnienia w środowisku dzieci i młodzieży – kl. 4-6	48
Wykres 70. Częste uzależnienia w środowisku dzieci i młodzieży – kl. 7-8	49